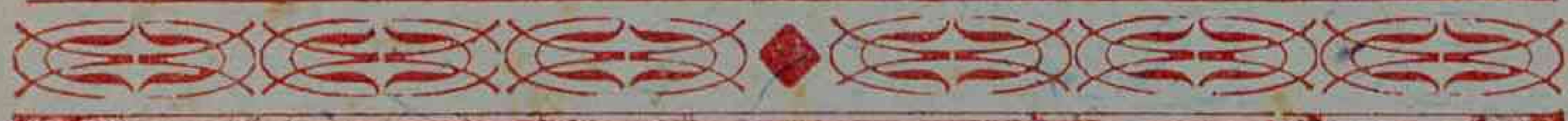
సాహిత్య గ్రంథమండలి — మొదటి పుష్పం

కళ - జీవితము

(కళ జీవిత సమస్యా పరిష్కార శాస్త్రం)

ఆచార్య కాకా కాలేల్కర్

కళ — జీవితము

రచన:

ఆచార్య కాకా కాలేల్కర్

అనువాదం:

వేమూరి ఆంజనేయశర్మ

విశ్వసాహిత్య గ్రంథమండలి
= బెజవాడ =

వెల రూపాయి

మొదటి ముద్రణం
1000 ప్రతులు

రసతరంగిణి ప్రెస్, బెజవాడ
కా. 7/19-3-46.

మనవి

విశ్వసాహిత్యంలోని ఉత్తమరత్నాలను తెలుగు పాఠక లోకానికి అందించవలెననేది విశ్వసాహిత్య గ్రంథమండలి ప్రధానాశయం. ముఖ్యంగా భారతదేశంలోని ప్రముఖప్రాంతీయ భాషాసారస్వతాన్ని అనువదింపజేసి తెలుగులో ప్రకటించ దలచుకొన్నాము. ఈ ఉత్తమరచనను అనువదించి ప్రకటించు కొనుటకు అనుమతించిన శ్రీ కాకా కాలేల్కర్ గారికి నా హృదయపూర్వకాభివందనాలు. తొలిపలుకులు వ్రాసి ఇచ్చిన దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచారసభ ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ మోటూరి సత్యనారాయణగారికీ, భాషను సరిచూసి ప్రోత్స హించిన శ్రీ రావూరి సత్యనారాయణగారికీ, అనువాదాన్ని ఆంధ్రవాణిలో ప్రకటించి మాటిమాటికీ నూతనోత్సాహాన్ని పురికొల్పుతూ ఉన్న శ్రీ దిగవల్లి శేషగిరిరావుగారికీ నా నమోవాకాలు.

ఇట్లు

అనువాదకుడు.

దివంగతురాలైన

మాతృదేవత

రాఘవమ్మకు

భక్తితో.................

తొలి పలుకులు.

సంగీతం, సాహిత్యం, కళ ఈ మూడూ నాగరికత ప్రారంభమైన నాటినుండీ వాడుకలో ఉన్న శబ్దాలే. ఈ మూడు శబ్దాలకూ విద్వత్సమాజంలో బహువ్యాపకమైన ప్రచారం ఉన్నది. మనుష్యుడు తనబుద్ధిని ఉపయోగించి సృష్టించే ప్రతి అభిప్రాయాన్నీ, ప్రతి వస్తువునూ పరీక్షించడానికి ఈ మూటిలో ఏదో ఒకటి గీటురాయిగా ఉండితీరాలి. ఈ మూడు శబ్దాలూ ఉత్తమవిద్యావంతులూ, విద్వాంసులూ వాడుకొనేవి అయినప్పటికీ వీటిప్రచారం ప్రజాసామాన్యంలో గూడా విరివిగా లేకపోలేదు. ఉత్కృష్టమైన జీవనసిద్ధికోసం ఉపయోగపడే వస్తువుల్లో ఈ మూటికీ ఎంతో గొప్పస్థానం ఉన్నది. ఈ మూడు వస్తువుల చరమసిద్ధినే సత్యం, శివం, సుందరమని మన పెద్దలు పరిగణించారు.

జనసామాన్యంలో ప్రచారమైన ఈ మూడు శబ్దాలూ మనుష్యసమాజంయొక్క అభివృద్ధికీ, సుఖజీవనానికీ, జీవన సంకల్పసిద్ధికీ ఎంతో ఉపయోగపడినవి. కాని సంగీతాన్నీ, సాహిత్యాన్నీ, కళనూ జీవితంతో సమన్వయపరిచి, వాటిని జీవిత సాధనంగా గుర్తించిన మహనీయులు తక్కువనే చెప్పాలి. ఈ మూటినీ సంఘాన్ని సంతోషపెట్టడానికి ఉపయోగపడే పరికరాలనుగా మాత్రమే ఉపయోగించుకొంటున్నాము. ఆత్మానందం కోసం, ఆత్మ సంతృప్తికోసం, ఆత్మోద్ధరణకోసం మనం వాటిని

ఉపయోగించుకోనలేక పోతున్నాము. సంగీతమూ,సాహిత్యమూ ఉత్తమకోటికి చెంది, మనుష్య జీవితంకోసం ఉపయోగపడే పరికరాలుగా ఉండకపోయినా, అందువల్ల కలిగేహాని అంత ప్రమాదకరమైనదికాదు. కాని, కళకుమాత్రం సద్వినియోగం, సదుపయోగం కలగకపోతే ఏర్పడే హాని వర్ణనాతీతం. మనం ఉపయోగించేభాషా,మనం ధరించేదుస్తులనూ, మన మనస్సులో నిరంతరం తిరుగాడే ఆలోచనలనూ, మనం చేతులతో, కాళ్ళతో, అంతేకాదు, సమస్తమైన కర్మేంద్రియ, జ్ఞానేంద్రియాలతో చేసే సమస్తకృత్యాలూ కళాన్వితంగా చేసుకోగలిగినప్పుడే జీవితపరమావధిని చేరడానికి సులువు ఏర్పడుతుంది. సురుచి పూర్ణము, సుయోగ్యము, కళాపూర్ణమైన పద్ధతులమీద జీవిత రథాన్ని ఆయత్తపరచుకొంటేనే అది సరియైన గమ్యస్థానానికి చేర్చగలదు. లేకుంటే ఆరథం మధ్యదారిలోనే ఛిన్నాభిన్నం కాక తప్పదు.

సురుచి అనేది కొంత వ్యక్తిగతమైనదీ, కొంత సంఘగతమైనదీగూడాను. సంఘంలో మంచిరుచిని ఏర్పాటు చేసే బాధ్యత కళాకారుని మీదా, కళాకారునిలో మంచి రుచిని ఏర్పాటుచేసే బాధ్యత సంఘంమీదా తప్పకుండా ఉంటుంది. స్వాభావికంగానూ, దైవదత్తంగానూ లభించిన కళాజ్ఞానాన్ని సంఘంయొక్క అభివృద్ధికోసం వినియోగించవలసిన ధర్మం కళాకారునిదైయున్నది.

కళను మనం ఆనందసిద్ధికి ఉపయోగపరుచుకొంటున్నాము. మనస్సులో ఉత్పన్నమయిన ప్రతి యోచనకూ, ప్రతి కోరికకూ ఆకృతిని కల్పించడం, ఆ ఆకృతిని మాటద్వారాగానీ,

చేతద్వారాగానీ, ధ్వనిద్వారాగానీ వ్యక్తంచేసి అనుభవించడం మానవస్వభావం. ఈ స్వభావం జడబుద్ధి, సూక్ష్మబుద్ధి, సుబుద్ధి గలిగిన ముగ్గురిలోనూ ఒకేరీతిగా ఉంటుంది. ఈ మూడు తరగతుల జనులు ఉన్నంతకాలమూ కళద్వారా ఆనందం పొందడానికి వేరువేరు ప్రయత్నాలుజరుగుతూనే ఉంటవి. కాని సుబుద్ధి కలిగిన వ్యక్తి కళను చేయూతగా తీసుకొని ఆత్మానంద ప్రాప్తికి చేసిన సఫల ప్రయత్నమే కళయొక్క ఉత్తమ ప్రయోజనం. ఇంద్రియ ప్రకోపాన్ని కలిగించని హృదయ ప్రవృత్తుల నన్నింటినీ, శాంతి, ఆనందములవైపుకు అహింసాపద్ధతులద్వారా నడిపించే ప్రతిసాధనంలోనూ కళ ఉన్నది. కాని, మన సంస్కారాలూ, తజ్జనితమైన కోరికలూ, తత్ఫలితంగా ఏర్పడే మన చేతలూ వ్యక్తిగతదోషంవల్లగానీ, సంఘజనిత ప్రభావం వల్ల గానీ ఉత్తమమైనవి కాకపోవడంచేత మనం కళారాధకులం కావడానికి ప్రయత్నం చేసినప్పటికీ జీవితచరమలక్ష్యంవైపుకు కళ మనలను తీసుకొని పోలేకపోతున్నది. అందువల్లనే కళకూ జీవితానికీ సంబంధం లేదనీ, కళ కళకోసమే అనీ, అంతస్సుఖం కోసమే కళ అనీ, కళ అనుభూతికి లోబడేదే గాని చక్షుర్గతం గానీ శ్రవణగతం గానీ కాదనీ, హృదయాన్ని ప్లావితంచేసి దుఃఖాన్ని మరిచిపోవడానికి ఉపయోగపడే సాధనమే కళ అనీ, క్షణికంగా గానీ, శాశ్వతంగా గానీ సంకల్పసిద్ధికోసం- ఈశ్వర సాన్నిధ్యం కోసం- ఉపయోగపడే పరికరమే కళ అనీ, కళకు మనం ఎన్నెన్నో నిర్వచనాలు చెప్పుకుంటున్నాం. నీతి, సదాచారము, ఈశ్వరచింతన, న్యాయము, ధర్మము అన్నీ ఏవిధంగా జీవితచరమలక్ష్యప్రాప్తికి దారులో అదేవిధంగా

కళ గూడా ఒక రాజమార్గ మనీ, ఆ దారుల నన్నిటినీ, సుఖకరంగానూ, ఆనందకరంగానూ, కంటకహీనంగానూ చేయడానికి ఉపయోగపడే వస్తువే కళ అనీ శ్రీ కాకాసాహెబ్ కాలేల్కరుగారు ఈ పుస్తకంలో నిరూపించడానికి ప్రయత్నం చేశారు.

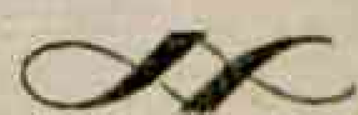
శ్రీ కాకా సాహెబ్ ఎన్నో సంవత్సరాలుగా సన్యాసాన్ని స్వీకరించిన పరివ్రాజకుడు. కాని, గొప్ప రసపిపాసి. నిరాడంబరమైన దుస్తులను ధరించి అతి సామాన్యుడుగా చరించే వ్యక్తి. కాని, తన ఆచరణశుద్ధిలో అసామాన్యుడు. గొప్ప విద్వాంసుడు. వ్రాయసకాడు. వేలకొలది పేజీలు గుజరాతీలోనూ, మరాఠీలోనూ, హిందుస్తానీలోనూ వ్రాశాడు. ఆయన వ్రాతల్లో అశ్లీల భావాలు గానీ, లోలుపత్వంగానీ, దోషభూయిష్ఠమైన రసపిపాస గానీ కనబడదు. ఆయన వ్రాత నంతా గద్యకావ్యాలుగా పరిగణించవచ్చును. గంటలకొలదీ సంగీతాన్ని వినగలడు. ఎన్నోగంటలసేపు రాతిమీది రేఖలనూ, కాగితంమీది గీతలనూ, మైమరచి చూసి ఆనందించగలడు. కావ్యాత్మకమైన భాషనూ, రససిక్తమైన కావ్యాన్నీ, రసోన్మాదంతో కూడిన పద్యాన్నీ, కన్నులకు మిరుమిట్లు గొలిపే శిల్పాన్నీ, హృదయాన్ని చూరగొనే ప్రకృతి శోభనూ చూసి ఆయన ఎంతగా ఆనందిస్తాడో, భూమిమీద దోగాడేశిశువునూ, తిండీ, గుడ్డ లేక అల్లాడే నిరుపేదనూ, అజ్ఞానుడైన విద్యార్థినీ, మహాజ్ఞానియైన మేధావినీ చూసిగూడా అంతే ఆనందిస్తాడు. జీవితాన్నీ జ్ఞానాన్నీ, బుద్ధినీ హృదయాన్నీ, శక్తినీ సంకల్పాన్నీ, సత్యాన్నీ అహింసనూ, కళనూ ఆనందాన్నీ సాహి

త్యాన్నీ సంగీతాన్నీ జీవితపరంగా సమన్వయపరచి సంఘానికి సమర్పించడం కోసం ఆయన ముప్పయి సంవత్సరాలనుండీ సాధన చేస్తూ వచ్చాడు. ఆ సాధనఫలితంగా ఆయన సృష్టించిన సాహిత్యంలో "కళా-ఏక్ జీవన్ దర్శన్" అనే పుస్తకం ఒకటి. (దీనికి మాతృక గుజరాతీ). దీనిని నామిత్రుడు శ్రీ ఆంజనేయశర్మ గారు తెలుగులోనికి అనువదించి కాకాసాహెబ్ భావాలను తెలుగువారికి పరిచయం చేశారు. ఈ పుస్తకం కాకాసాహెబ్ సాహిత్యారాధనతోనూ, కళోపాసనతోనూ, ఆయన నిరంతర జీవనసంఘర్షణతోనూ పరిచయం కలగడానికి మొదటిమెట్టుగా ఉపయోగపడుతుం దని నమ్ముతున్నాను.

గాంధి నివాస్,
హిందీ ప్రచారసభ
మద్రాసు.
15-3-46.

మోటూరి సత్యనారాయణ

పరిచయం

ఆచార్య కాకా కాలేల్కరు 1885 సంవత్సరం డిశంబరు 1వ తేదీన మహారాష్ట్ర దేశంలోని సతారాలో జన్మించాడు. సరిగ్గా ఆ సంవత్సరం ఆ నెలలోనే అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంస్థ ఏర్పడడం, ఆ సంస్థకూ, కాకాజీకీ అవినాభావ సంబంధం కలగడం, గమనించదగిన విషయమే. తండ్రి ప్రభుత్వోద్యోగి కావడం వల్ల కాకాజీకి బాల్యంలో తన తండ్రితో పాటుగా దేశ పర్యటనం చేసే సౌభాగ్యం సంప్రాప్తించింది. ఆ రోజుల్లో పర్యటనం చేయడం అంటే చాలా భయంకరంగాఉండేది. కుటుంబంతో ఎద్దుబండిమీద బయలుదేరడం, ఏ అడవిలోనో, ఏ చెరువు గట్టుమీదనో వంట చేసుకొని భుజించడం, ఏ చెట్టు క్రిందనో విశ్రమించడం ఆనాటి పర్యటన కార్యక్రమం. అడవిలో క్రూరజంతువుల భయం ఉండనే ఉండేది. పైన దొంగల బాధగూడా విపరీతంగా ఉండేది. అటువంటి కావ్యమయజీవితంలో కాలేల్కర్‌గారి బాల్యజీవితం ఆనందంగా గడిచింది. అస్తమానం మహారాష్ట్రంలోనూ, కర్ణాటకప్రాంతంలోనూ, స్వదేశసంస్థానాలలోనూ తండ్రితోపాటు తిరుగుతూ ఉండడం వల్ల ఆయన నియమబద్ధంగా ఏ పాఠశాలలోనూ చదువుకోలేదు. అందుకు ఆయన తన సంతోషాన్ని వెలిబుచ్చుతూ ఉంటాడు. తల్లి దండ్రుల ఒత్తిడీ, ఉపాధ్యాయులబాధా పడలేక మెట్రిక్ పరీక్ష పూర్తి చేసి పూనాలోని ఫర్గ్యుసన్ కాలేజీలో ప్రవేశించా

డు. గణితశాస్త్రమన్నా, భాషాశాస్త్రమన్నా ఆయనకు చాలా అభిమానం. సైన్సన్నా ఇష్టమే. కుటుంబం ధార్మికమైన సనాతన సంప్రదాయానికి చెందింది కావడంవల్ల బ్రాహ్మణ సంస్కృతి ఆయనలో జీర్ణించి ఉండిపోయింది. ఆయన సృష్టించే సాహిత్యంలో ఈనాటికీ ఆసంస్కృతి తాలూకు ఛాయలు కనిపిస్తూనే ఉంటవి.

కాలేజీలో ఉండే రోజుల్లో వివేకానంద, రామతీర్థుల గ్రంథాలను చదివి రామతీర్థ గ్రంథాలను మరాఠీలోనికి అనువదించాడు.

ఇంతలో దేశంలో వంగవిభజనాందోళన రావడం, కాకాజీ ఆ ఆందోళన సందర్భంలో దౌర్జన్యయుక్తమైన విప్లవం కావలె ననే వర్గంలో చేరడం జరిగింది. అరవిందఘోషు, బ్రహ్మబంధు ఉపాధ్యాయుల సంపర్కంలోనికి వచ్చిన తరువాత ఆయన జీవితంలో కలిగిన మార్పులూ, ఆయన చేసిన పనులూ అజ్ఞాతంగానే ఉండడం మంచిది.

తరువాత కాకాజీ దేశంలో నవజాగృతిని కలగజేయడానికి జాతీయ విద్యాప్రచారం అవసరమని నిర్ణయించుకొని బెల్గాంలో జాతీయ విద్యాలయాన్ని ప్రారంభించాడు. కాని, విద్యాలయ పాలక వర్గానికీ, ఆయనకూ భావాలు కలవనందువల్ల, విద్యాలయాన్ని వదిలిపెట్టి బొంబాయిలోని దినపత్రిక "రాష్ట్రమత్" సంపాదకవర్గంలో చేరాడు. లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలక్‌కు ఆరు సంవత్సరాల శిక్ష విధింపబడిన తరువాత జాక్సన్ వద్దరు

కేసు సందర్భంలో "రాష్ట్రమత్" పత్రిక ప్రభుత్వంవారి దమన నీతికి స్వాహా అయిపోయింది.

తరువాత కాకాజీ శ్రీ కేశవరావు దేశపాండేగారిచేత ఆహూతుడై బరోడా రాష్ట్రీయ విద్యాలయంలో చేరాడు. కాని ఆ విద్యాలయంగూడా, ఢిల్లీ దర్బారు సందర్భంలో ప్రభుత్వం వారికి, బరోడా నరేశునిమీద వచ్చిన కోపాగ్నికి ఆహుతి అయిపోయింది. సంస్థలు ప్రారంభించడం, అవి సరిగ్గా నడవకపోవడంవల్ల కాకాజీకి విరక్తి కలిగింది.

ఆధ్యాత్మికశక్తిని సంపాదిద్దామనుకొన్నాడు. హిమాలయానికి వెళ్ళిపోయినాడు. గంగోత్రినీ, యమునోత్రినీ, కేదార్‌నాథ్ బదరీనాథులనూ, కాశ్మీరంలోని అమరనాథునీ, నేపాళంలోని పశుపతినాథునీ సందర్శిస్తూ రెండువేల ఐదువందలమైళ్ళు కాలినడకను సంచారం చేశాడు. ఈ యాత్రా సమయంలో ప్రకృతితో తాదాత్మ్యభావాన్ని పొందడానికి ఎంతో సాధన చేశాడు. కాని, భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామాన్ని మరచిపోలేక పోయినాడు. దేశమాత ఋణం తీర్చుకొంటేనేగాని ఆయనకు ఆధ్యాత్మిక శక్తి సంపాదనలో ఆనందం కనపడలేదు.

తిరిగి జాతీయ విద్యాప్రచారం వైపుకు మొగ్గాడు. రవీంద్రనాథుని శాంతి నికేతనంలో ఉపాధ్యాయుడైనాడు.

ఆ రోజుల్లో దీనబంధు ఆండ్రూసుతోగూడా గాంధి మహాత్ముని ఆశ్రమవాసులు కొంతమంది శాంతినికేతనంలో ఉండడంసంభవించింది. వారితో కాకాజీకి పరిచయం ఏర్పడింది.

అది మొదలు ఆయనకు గాంధీజీ సిద్ధాంతాలు నచ్చడం ప్రారంభించినవి. గాంధీజీతో ఆయనకు సంపర్కం గూడా ఏర్పడింది.

కేశవరావు పాండేగారి అనురోధంవల్ల కాకాజీ శాంతి నికేతనాన్ని వదలిపెట్టి బరోడాలో పాండేగారు ప్రారంభించిన గ్రామసేవాకార్యంలో పాల్గొన్నాడు. కాని గాంధీజీ పాండేజీతో ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు జరిపి కాకాజీని తన ఆశ్రమానికి పిలి పించుకొన్నాడు. తదాదిగా గాంధీజీ కార్యక్రమంతో కాకాజీకి సన్నిహిత సంబంధం ఏర్పడింది. కొద్దిరోజులు ఆశ్రమంలో ఉపాధ్యాయుడుగా పనిచేసి ఆ తరువాత గుజరాత్ విద్యాపీఠ్‌కు ప్రధానాచార్యుడైనాడు. నవజీవన పత్రికకు గుజరాతీలో వ్యాసాలు వ్రాయడం ప్రారంభించాడు. ఈనాడు గుజరాతీ సాహిత్యంలో కాకా కాలేల్కర్ ఒక శైలీకారుడుగా పరిగణింపబడుతూ ఉన్నాడు.

గడచిన పది సంవత్సరాలనుండీ జాతీయభాష అయిన హిందూస్థానీ ప్రచారానికి ఆయన చేస్తున్నకృషి ప్రశంసనీయం. భారతీయ సాహిత్య పరిషత్తుకు కార్యదర్శిగాఉండి అద్భుతంగా పనిచేశాడు.

ఆయన ఇంతవరకూ శాస్త్రీయ గ్రంథాన్ని దేనినీ వ్రాయలేదు. కాని వ్యాసరూపంలో ఆయన గుజరాతీలో వ్రాసిన సాహిత్యం అనుపమానం.

42 ఉద్యమంలో జైలుకుపోయినప్పుడు కాకాజీ జైలులో కన్నడ భాషనుగూడా నేర్చుకొన్నాడు.

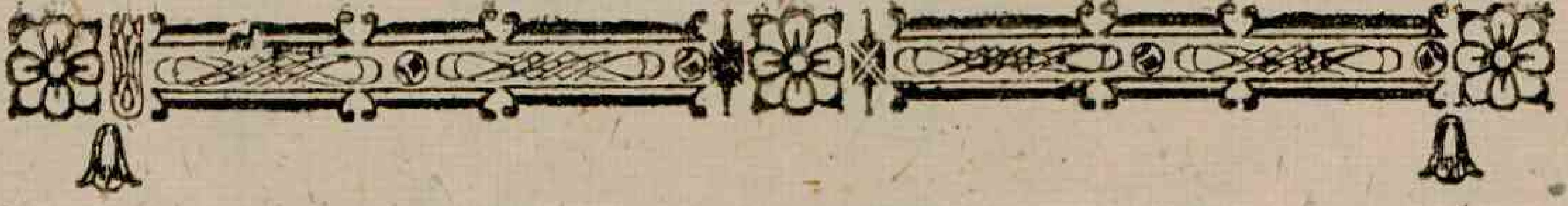
భారతదేశంలో కాకాజీ సందర్శించని ప్రాంతం లేదంటే అందులో ఏమీ అతిశయోక్తి లేదు.

జీవితాన్నంతా గాంధిమహాత్ముని నిర్మాణ కార్యక్రమ సేవలోనే గడపినా ఆయనలో ఉన్న విప్లవ సంస్కారభావం అణిగిపోయినట్లు కనబడదు. 42 ఉద్యమం సందర్భంలో ఆయన వ్రాసిన వ్యాసాలే అందుకు నిదర్శనం.

ఒకసారి గుజరాతీ సాహిత్యపరిషత్తుకు గాంధీజీ అధ్యక్షత వహించారు. దానికి అనుబంధంగా జరిగిన కళాపరిషత్తుకు అధ్యక్షతవహించిన సందర్భంలో కాకాజీ ఇచ్చిన ఉపన్యాసాన్ని "కళ—జీవితము" అనే పేరుతో తెలుగు పాఠకలోకానికి అందజేస్తూ ఎంతో సంతోషిస్తున్నాను.

ఇట్లు,
అనువాదకుడు.

ఆచార్య కాకాజీ వ్రాసిన గ్రంథాలు.

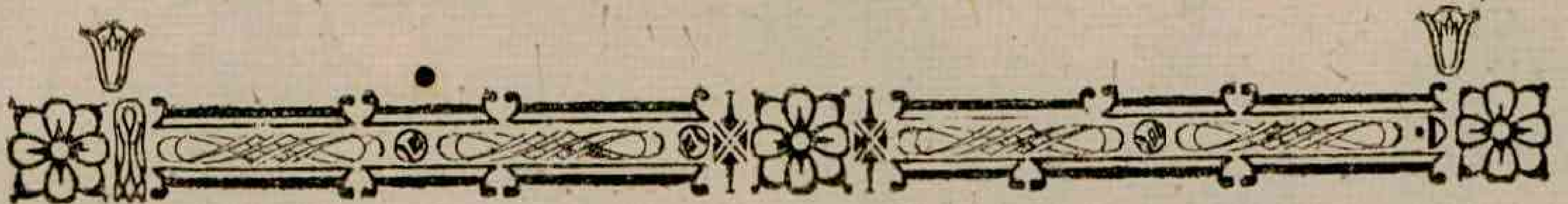
గుజరాతీలో:—

1. జీవన వికాస్, 2. జీవన భారతి, 3. జీవనో వ ఆనంద్. 4. జీవన సంస్కృతి, 5. హిమాలయ నో ప్రవాస్, 6. లోకమాతా, 7. జీవితా తహేవారో, 8. బ్రహ్మదేశ నో ప్రవాస్, 9. సద్బోధ శతకం, 10. పూర్వరంగ్, 11. లోక జీవన్, 12. గీతాధర్మ, 13. స్మరణయాత్రా, 14. ఓతరాతీ దీవాలో.

మహారాష్ట్రీంలో:—

1. వనశోభా, 2. వ్యాస సంగ్రహం.

హిందీలో:— సర్వోదయ్, సబ్‌కీబోలీ పత్రికలకు వ్రాసిన వ్యాసాలు ప్రకటించబడలేదు.

తప్పు ఒప్పుల పట్టిక

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
4	19	పవృత్తి	ప్రవృత్తి
29	20	విజృభింప	విజృంభింప
30	13	సంసారహీను	సంస్కారహీను
37	6	పరిపోషితము	పరిపోషకము
44	18	సేప	సేవ
45	4	ఉండనేఉండదు.	ఉండనేఉంటుంది
45	17	అభిలషిస్తాను	అభిలషిస్తారు.
46	8	ఉదేశింపబడి	ఉద్దేశింపబడి
48	17	అభ్యంతరిక	ఆభ్యంతరిక
56	22	ఈమధ్య	మధ్య
65	2	వాతావరణ	వాతావరణం
65	9	అంతేకాక	అంతేకాక
vi	6	భాషా	భాషనూ
vi	9	కృత్యాలూ	కృత్యాలనూ

కళ - జీవితము

నేను కళోపాసకుణ్ణి. నా జీవితంలో కళకుఉన్న స్థానం చాలా గొప్పది. నా జీవితనిర్మాణంలో కళ తక్కువఉపకారం చేసిఉండలేదు. అయినా నేను కళనుగురించి శాస్త్రీయంగా ఆలోచించలేదు. కళకు సంబంధించిన ఇతిహాసాన్వేషణంలోనికి దిగలేదు. కళకు సంబంధించిన పురాతనసాంప్రదాయాలను గానీ, ఆధునిక సాంప్రదాయాలనుగానీ అనుసరించలేదు. కళాకారులకు ఆశ్రయమైనా ఇవ్వలేదు. లేక కళారసికులు ప్రశంసించి వీపుతట్టేటట్టుగా చిత్రాలనైనా వ్రాయలేదు. స్వర్గీయులైన శంకరరావుపాఠక్, శంకరరావుఖరే, వ్యాస్ మొదలైన సంగీతాచార్యుల సంగీతరసంలో సంవత్సరాలకొలది ఆకంఠం మునిగివున్నా, ఇప్పటికీ ఏ రాగాన్నీ ధైర్యంగా గుర్తించలేను. వేరువేరు కళాకృతులను పోగుచేసి గదిని అలంకరించుకొనే పద్ధతిఅయినా నాకు తెలియదు. జీవితం అంతా అటుఇటు తిరుగుతూ ఉండే తిరుగుబోతుగాళ్ళల్లో నేను ఒకణ్ణి. కాని ప్రకృతి అంటే నాకు పిచ్చిఅని చెప్పుకోవడానికి ఏమాత్రం సందేహించను. పెద్ద పెద్ద పట్టణాలు, బ్రహ్మాండమైన భవనాలు నా కొరకు కాదు. నేను గుడ్డలు కట్టుకునేది ఎండినకర్రలాంటి బలహీనమైన శరీరాన్ని చూపించి జనానికి ఏవగింపు కలగకుండా చేసికోడానికే అని మనవి చేస్తున్నాను. కాకపోతే నాజీవిత కులాయం, పర్వతపుఅడవుల్లోనో, సముద్రపు ఇసుకమీదనో,

నదులతీరాలలోనో, నిబిడమైన వృక్షచ్ఛాయలలోనో నిర్మించబడి ఉండవలసింది. అపరిచితుడైన వ్యక్తితో సంభాషించడం అంటే నాకు ఎంతో సంకోచం.

మనుష్యుడు అంటే నాకు అసహ్యంలేదు. మానవుల్ని నేను ప్రేమిస్తాను. మానవుని పురుషార్థాలు, అతను తయారుచేసే ప్రణాలికలు, అతనిపొరపాట్లు, ఆ పొరపాట్లను దిద్దడానికి చేసే ప్రయత్నాలు, అతనికోరికలు, సందేహాలు, అతనిప్రేమ, బలిదానము ప్రతిదానివైపుకు నాహృదయం ఉత్సాహంతో పరుగెత్తుతూ ఉంటుంది. మానవసమాజ మన్నా మానవ సంస్కృతి అన్నా నాకు ఎక్కువభక్తి. ఈ విశాలవిశ్వం లాంటి మానవుని హృదయాన్నీ, అతని సంస్కృతిగాంభీర్యాన్నీ చూసి నేను ఆశ్చర్యపడతాను. ప్రపంచం నన్ను అతనికి దూరంచేసినా, నేను అతని సాంగత్యాన్ని అన్వేషిస్తాను. ఎంత ఆనందంతో నేను వృక్షాలను, పర్వతాలను చూస్తానో అంత ఆనందంతో రాజప్రాసాదాలను, కుటీరాలనుగూడా చూస్తాను. శరీరం అంటే లక్ష్యంలేకుండా అడవుల్లో ఏవిధంగా తిరిగానో, సభలలోను, యాత్రలలోను అదేవిధంగా పాల్గొన్నాను. నాకుసూర్యోదయాన్ని,సూర్యాస్తమయాన్ని, మధ్యాహ్నాన్నిచూసినప్పుడు కలిగినఆనందం, రవిభాయి, కనూభాయి సోమలాల్‌షా వ్రాసిన కళాకృతులను చూచినప్పుడుగూడా కలిగింది. ప్రపంచంలో అనేకరూపాలతో విచరిస్తూ, విహరిస్తూ, వికసిస్తూ ఉన్న కళను గుర్తించడానికి ఎన్నిచోట్లకు నేను తిరగవలసివచ్చిందో, కల్పనద్వారా అన్నిచోట్లకు పాఠకులనుగూడా త్రిప్పగలిగినట్లయితే నా మిషను పూర్తి అయిన

దని భావిస్తాను. భూమిలోని రత్నాలను, సముద్రంలోని ముత్యాలను, వృక్షాలలోని పూలను, ఆకాశంలోని పక్షులను, అంతరిక్షంలోని అగణితమైన తారాగణాన్ని, కవుల కల్పనలను చూసి, కళాకారులు నిర్మించిన సుందరములు, భవ్యములు అయిన పురాతన, ఆధునిక కృతులలోని రసాన్ని ఆస్వాదించి, నేను ఎవరెవరిదగ్గర కళాదీక్షాదీక్షితుడనైనానో చెప్పితే, కళాక్షేత్రంయొక్క శక్తి ఎంత వ్యాపకమైనదో కళ ఎంతప్రధానమైనదో పాఠకులకు కొంతవరకు అంచనాగా తెలియజేయగలుగుతాను.

ఇంతవరకు కళనుగురించి ఎంతోమంది మాట్లాడారు. వ్యాసాలు వ్రాశారు. చర్చలు చేశారు. వాదవివాద సభలను, ప్రదర్శనాలను ఏర్పాటుచేశారు. సమయం దొరికినప్పుడల్లా కళాకోవిదులు కళావికాసచరిత్రను మనముందు పెట్టారు. మానవసమాజానికి కళామహాత్మ్యాన్ని తెలియజెప్పారు.

2

సాహిత్యం, సంగీతం, కళ.

చీరయొక్క అందానికి గోటు, అంచులు అవసరమైనట్లు జీవితానందానికి సాహిత్యము, సంగీతము, కళ అవసరమనే విశ్వాసం ప్రజాహృదయాలలో బాగా నాటుకొని పోతున్నది. గోటు, అంచులు లేకపోతే చీర తయారేకాదు; ఉండదు

అనికాదు. గోటు ఉండడంవల్ల చీర చీరగా కనబడుతుంది. అదేవిధంగా సంగీతము, సాహిత్యము, కళ లేకపోయినా మనం జీవించగలం. కాని, ఆ జీవితాన్ని ఒక జీవితం అనడానికి వీలుండదు. అంచు, గోటు, చీరలో ఒక అందమైన భాగం; అంతేకాని చీరలోని ముఖ్యభాగం మాత్రంకాదు. ఒట్టి గోటును కప్పుకోరు; ధరించరు. చీరలో అది ఒక భాగంగా ఉన్నప్పుడే దానిశోభ.

ఇది సామాన్య విషయం. ఒకవస్తువు మహత్వాన్ని అంగీకరించవలె నన్నా, ఆ వస్తువునుగురించి సంఘంలో ప్రచారము చేయవలె నన్నా, దానిని కేంద్రంలో పెట్టి మిగిలిన యావత్తుసృష్టినీ ఆవస్తువునకు నలువైపులా తిప్పితేనేగాని మనకు శాంతి కలుగదు. మనం భూమిమీద నివసిస్తున్నాం. అందువల్ల భూమిని గ్రహాలకూ, నక్షత్రాలకూ మధ్యబిందువునుగా జేసి ఒక రకమైన జ్యోతిశ్శాస్త్రాన్ని నిర్మించుకొన్నాము. మనకు మన వ్యక్తిత్వం అంటే చాలా ఇష్టం; అభిమానం. అందువల్ల ఈ సృష్టిఅంతా మన అహంకారప్రవృత్తిని పోషిస్తుంది అని సిద్ధాంతీకరించుకొన్నాము. యూరపులోని ఇద్దరుముగ్గురు రాజులు ఈ అహంకార ప్రవృత్తివల్ల నేప్రేరితులై 'I am the State.' అన్నారు. ఈ అహంకార ప్రవృత్తి సత్యరూపుడైన సూర్యభగవానునిముందు నిలవ గలదా? మానవజీవితానికి శృంగారంగా ఉన్ననాడే కళకు సాఫల్యం; శోభకూడాను.

సంగీతము, సాహిత్యము, కళ— ఈ మూడూ ఒకదానికొకటి నెచ్చెలులు; మూడూ ఒకే పరివారానికి సంబంధించినవి.

వీని పరస్పరసహయోగం వల్లనే జీవితం రమణీయము, పరిమళవంతము అవుతుంది. కాని ఈ మూడు, తమతమ ప్రత్యేకప్రాధాన్యాన్ని చూపించవలెనని గూడా ప్రయత్నం చేస్తూఉంటవి. కాని అవి ఆ ప్రయత్నంలో సాఫల్యాన్ని పొందలేక పోతున్నవి. నేను ఒక సంగీతాన్ని మాత్రమే ఉపాసిస్తాను, నాదబ్రహ్మమే నన్ను మోక్షానికి తీసుకొని పోతుంది, అనే భావంతో అనేకమంది గాయనాచార్యులు అనన్యభక్తితో సంగీతాన్ని ఉపాసించారు. పూర్వకాలపు గానశాస్త్రవేత్తలు తమవద్ద నిష్ఠతోబాటు, అలౌకికమైన జీవితవిభూతి గూడా ఉండడంవల్ల సంగీతంద్వారా తమజీవితాన్ని ఉన్నతవేథాలలోనికి తీసుకొనిపోగలిగారు. వారి అనుయాయులు జీవితంలోని ఒక అంగాన్ని వికసింపజేయటానికి పూర్తిజీవితాన్ని వికసింపజేయవలసి ఉంటుంది అనే విషయాన్ని తెలుసుకోలేకపోయినారు. సంపూర్ణజీవన వికాసానికి దోహదం చేయకపోవడంవల్ల వారి జీవితం శుష్కమయిపోయింది. కేవలం పాటమాత్రం వచ్చిన అనేకమంది సంగీతకళావిశారదుల్ని చూచాను. వారు సంగీతంలో నిధులే కావచ్చును. కాని వారిలో నాగరికత, శిష్టత అనేది నాకు మచ్చునకైనా కనబడలేదు. వారి ఉచ్ఛృంఖలమైన జీవితాన్ని చూచినప్పుడు వీరికి ఈ సంగీతం ఏవిధంగా అబ్బిందా అని సందేహం కలుగుతుంది. వారికి సాహిత్యం అంటే ఏమిటో అసలే తెలియదు. ఏమిటో పాడతారు! చిత్రకారుల విషయంలోగూడా బహుభాగం ఇదే చెప్పవచ్చును.

సాహిత్యం విషయం వేరు. ప్రపంచంలో సాహిత్యం ధర్మబోధనకు సాధనరూపంగా వికసించింది. కేవలం "సాహిత్యం సాహిత్యానికే" అని భావించడం ఆరంభిస్తే సాహిత్యం కూడా ఒక దర్శనశాస్త్రం అవుతుంది. సాహిత్య ధురంధరులంతా శిల్పకారుల, సంగీతాచార్యుల శ్రేణిలో చేరిపోతారు.

సంగీతానికీ, కళకూ స్వతంత్రమైన, సంపూర్ణమైన ఫిలాసఫీ ఉండవచ్చును. కాని సాహిత్యవిషయం అటువంటిది కాదు. అందువల్ల సాహిత్యం తన గొప్పతనాన్ని గుర్తించుకొని సంగీతాన్నీ, కళనూ తనతో బాటుగా నడిపించుకొంటూ పోయి సంపూర్ణమైన వికాసావస్థను పొందినప్పుడు మాత్రమే ఆ రెండింటినీ-సంగీతాన్నీ, కళనూ-స్వతంత్రంగా వదలవచ్చును. వదలటం అంటే వాటితో 'సంబంధం లేకుండా చేయడం కాదు. విదియపండుగనాడు అక్కచెల్లెళ్ళు కలుసుకొన్నట్లుగా సాహిత్యము, సంగీతము, కళ-యీ మూడు ఉత్సవసమయా లల్లో ఒక ఇంట్లో కలుసుకోవాలి. అది అవసరం. స్వాభావికం కూడాను.

ఆ కారణంవల్లనే సాహిత్యపరిషత్తులలో సంగీత మంగళాచరణాలకు, కళాప్రదర్శనాలకు ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నవి. అప్పుడప్పుడు సంగీతసమ్మేళనాలు కూడా వేరుగా జరుగుతూఉన్నవి; జరగవలసిందే. కళాపరిషత్తులు మాత్రం వేరుగా ఎక్కడా జరుగుతూ ఉన్నట్లు కనబడదు. కళాప్రదర్శనాలు జరుగుతునేఉన్నవి. ఆ ప్రదర్శనాల సమయంలో గొప్ప గొప్ప ఉపన్యాసాలు ఇవ్వబడుతున్నా, వ్యాసాలు చదవబడుతున్నా వాటిని పరిషత్తులని పిలవడానికి అవకాశం లేదు.

సంఘశ్రేయోభిలాషులు, నాయకులు సామాజిక జీవనవికా సానికిగాను సాహిత్యాభివృద్ధికి తోడుపడాలి. సాహిత్యసహాయంతో సంగీతానికీ, కళకూ, రెంటికీ సర్వతోముఖమైన వికాసాన్ని కలుగజేయాలి. ఈనాడు సంగీత శాస్త్రజ్ఞులు చేస్తున్న తపస్సు, చూపించే ఏకాగ్రత, జాగృతి అభివందనీయాలు. వారు పురాతనమైన దానిని సంస్కరించుకొంటూ, నూతనమైన అనుసంధానాలను చేస్తూ, తమతమ సంఘాలను స్థాపించుకొన్నారు. పాతకొత్తలను అర్థంచేసుకోనేటందుకు ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. దేశదేశాంతరాలలో తమ సంగీతమహాత్వాన్ని చాటడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. కాని వారు తమలో జీవితదీక్ష లేకపోవడంవల్ల తమ రెక్కలను జీవితాకాశంలో దూరం వరకు ఎగరడానికి ఉపయోగించలేకపోతున్నారు. వివేకానందుడు, తన జీవితంలో దీక్షేగనుక లేకపోయినట్లయితే కేవలం సన్యాసం, వేదాంతం రెండింటి వల్లనే పశ్చిమ దేశంలో అంత జాగృతిని కలగజేయగలిగేవాడు గాడు. వివేకానందుడు సన్యాసము వేదాంతము, కొరకై ఏపనిని చేశాడో జీవితదీక్షా దీక్షితుడైన వ్యక్తి సంగీతంకొరకుఆపనినే చేయాలి. దిలీప్ కుమార్ రాయ్ లాంటివారు సంగీతశాస్త్రానికి చేసిన సేవ కొద్దిదే అయినప్పటికీ వారి సేవాప్రభావం ఇతరుల మీద అంతయెక్కువగా పడడానికి కారణం వారిలో ఉన్న వ్యాపకసంస్కారభావమే.

శిల్పకళ, చిత్రకళల విషయంలో గూడా అంతే నని చెప్పడానికి సాహసిస్తున్నాను. ఇది వింటే చాలామంది కళాకారులకు నామీద కోపం వస్తుం దనుకొంటాను. సుప్రసిద్ధ

కళాకారు లని ప్రఖ్యాతిగన్న వారి జీవితాన్ని ఒకసారి చూడ మని కోపగించే వారందరికీ నామనవి. వారు మహాత్ములు కాక పోవచ్చును, తపశ్శాలురు కాకపోవచ్చును, సర్వసంగ పరిత్యాగులై సన్యాసాశ్రమాన్ని స్వీకరించక పోవచ్చును, కాని వారిలో ఏకాగ్రత, తీవ్రభావాతిరేకము, కోమలభావస్ఫూర్తి, చేస్తున్న పనిలో ఆత్మార్పణం చేయవలె ననే భావం ఉండాలి. వారి జీవితాలలో సర్వాంగీణ మైన సంస్కారదీక్ష ఉన్నట్లయితే వారు కళను జీవితసామ్రాజ్య సింహాసనం మీద అధిరోహింప జేయగలుగుతారు.

ధర్మభావప్రేరితులై, సంఘశ్రేయఃకాములై, జ్ఞానా ర్జన, సంఘసేవలలో మగ్నులం కావలె ననే కోరికగలవారై ఉన్నంతకాలము సాహిత్యకారులు సంఘాన్ని నడిపించగలిగారు. శాసించగలిగారు. నేటికీ కొంతమంది సంఘాన్ని ముందుకు నడిపిస్తున్నారు. జీవితతీవ్రత ఉన్నచోట సాహిత్యశక్తి తా నంతట తానే ఉద్భూతమై ప్రవహించి తీరుతుంది.

జీవనదృష్టితో బాటు సత్సంప్రదాయము ననుసరిస్తూ, సంకుచిత సంప్రదాయాలనుండి వైదొలగి ఉన్నంత కాలమూ సాహిత్యము ఉన్నతస్థానంలో ఉంటుంది. సాహిత్యము అహం, ప్రేమలో మునిగిపోయి 'సాహిత్యం సాహిత్యానికే' అనే ఆద ర్శాన్ని ఏర్పాటుచేసుకొంటే, విలాసంలోనే తన సార్థకతను చూడడం ఆరంభిస్తే ఆ రోజునే తనకున్న గౌరవస్థానాన్నీ, మహత్వాన్నీ విశాలదృష్టినీ లోపింప జేసుకొని రాజదర్బా ర్లలో ఉండే నటవిటకోటిలో చేరిపోతుంది.

3

కళాస్వరూపం

కళను గురించి చర్చించేటప్పుడు కళ అంటే ఏమిటో వివేచించడం అవసరం. మానవునికి కళ్ళు, ముక్కు, చెవులు మొదలైన ఇంద్రియాలు గల శరీరము, కుటుంబాలకు ఇళ్లు, సమాజానికి శాసనవ్యవస్థ అవసరమైనట్లు కళకు వివేచనఅవసరం. కాని నా అభిప్రాయంలో ఈ వివేచన అనేది కలియుగంలోని వస్తువు. ఒక వ్యక్తి వివేచన ప్రారంభించాడంటే అదిచూచి సామాన్య మనుష్యుడుగూడా ఆ వస్తువును తెలుసుకొనే దానికంటే, ఆ వస్తువులోని మంచిచెడ్డల్ని విమర్శించడానికి ఎక్కువ ఉబలాట పడతాడు. అక్కడనుండి తర్కవితర్కాలు బయలు దేరుతవి. తర్కసమ్మతమైన పరిభాషను చెప్పడానికి ప్రారంభించేసరికి అసలు కళాస్వరూపమే మాయమై పోతుంది. మనబుద్ధి కళాస్వరూపాన్ని తెలుసుకో లేకుండా పోతుంది.

కళానందాన్ని అనుభవిస్తూ కళను పూర్తిగా తెలుసుకునే తేలికవిధానాన్ని వదలిపెట్టి దానివివేచన ప్రారంభించడం అందమైన పూవును వాసనచూచి ఆనందించడం వదలి, ఒక పదునైన కత్తితో ముక్కలు ముక్కలుచేసి దానిలోపలి విషయాలను, దాని నిర్మాణవిధానాన్ని పరిశీలించినట్లు ఉంటుంది. వివేచనవల్ల కళాప్రతీతి కలిగినట్లు కనిపించినా, శుద్ధకళానుభూతి వివేచనద్వారా ఎవ్వరికీ కలిగినట్లు కనబడదు.

సదాచారాన్నీ, ధర్మాన్నీ వివేచించడం ఎంతకష్టమో కళలక్షణాన్ని—పరిభాషను నిర్వచించడం అంతకష్టం. పెద్దల

శిశూ్రిష చేయడంవల్లా, పెద్దలసంపర్కంలో ఉండి వారు నడిచే నడవడికను చూడడంవల్లా, సదాచారస్వరూపాన్ని అవగతం చేసుకొన్నట్లుగా కళారహస్యాన్నిగూడా సంస్కార వంతులు, శిష్టులు, కళాధురీణులైన వారి సత్సాంగత్యంవల్లా, వారి కళాపరివృత్తుల వైపు దృష్టి సారించడంవల్లా హృద యంగమం చేసుకోవచ్చును.

తార్కిక శైలితో, దార్శనిక శైలితో కళావివేచనం చేయడం మాని, తనకు ఏది రుచించింది, ఏది రుచించలేదు, ఎందువల్ల, అనేదాన్ని సామాన్యమైన మాటలలో చెప్పితే కళకు, కళారాధకులకు నిజమైన సేవచేసిన ట్లవుతుంది.

కాని నేడు కళ అనే పేరుతో పనికిమాలిన వస్తువులు, ఎన్నో బజారులో చలామణీ అవుతున్నవి. విలాసత్వమ్మ కళను పూర్తిగా లోబరుచుకొన్నది. అందువల్ల నిజమైన కళా స్వరూపాన్ని మనం నిర్వచించక పోయిన పక్షంలో, ప్రోత్స హిస్తున్నాము, ముందుకు తీసికొని పోతున్నాము-అనుకొంటూనే కళను ఖూనీచేసిన ట్లవుతుంది.

శుక్రనీతిలో 'కళ మూగవాడికి సులభమైనది' అని చెప్పబడి ఉన్నది.. సాహిత్య, సంగీతాలకూ, కళకూ పరస్పరం ఏమీ సం బంధం లేదని చెప్పడానికి బహుశా ఈ నిర్వచనం చేయబడిం దేమో నని నా అనుమానం. అయినా మూగవాళ్లుగూడా మాట్లాడ లేక పోవచ్చును, కాని వ్రాయవచ్చునుగా! ఈ నిర్వచ నంలో ఉన్నలోపంగూడా ఇదే. ప్రస్తుతం లలితసాహిత్యం అంతా కళకు ముఖ్యాంగంగా చలామణీ అవుతున్నది. నాట

కాలు, కావ్యాలు, కథలు, సరళమైన భాషలో వ్రాయబడిన వ్యాసాలు అన్నీ కళాకృతులుగా పరిగణింప బడుతున్నవి. పుస్తక రచయితలే ప్రస్తుతం ముఖ్యకళాకారులుగా పరిగణింప బడుతున్నారు.

ఇంకొక పక్షం వారున్నారు. వారు ప్రకృతి సౌందర్యం ఎంతమనోహరంగాను, ఆకర్షకంగాను ఉన్నా దానిని కళ అనడానికి వీలులేదంటారు. కళ మనుష్యుని రచన అయి ఉండాలి అంటారు. అదే యథార్థంలాగా కనబడుతున్నది. ఇక్కడ కొంతసేపు చర్చను ఆపి, ప్రకృతిసౌందర్యంలోనే కళ లేక పోయినా, కళాసృష్టికి దోహదంచేసే శక్తి ప్రకృతిలోనే ఉన్నది అని చెప్పవలసి ఉన్నది. కళాస్వరూపాల నన్నిటినీ మూల రూపంలో ప్రకృతిలో నుండే మనం తీసుకొంటాము. మొదటి ఆకర్షణ ప్రకృతిగతమై ఉంటుంది. దానిని ధ్యానించి, దాని ఆధారంమీద మానుష్యములు, దైవికములు, అయినభావాలను సృష్టిస్తాము. ఆభావాలను సృష్టించే శక్తిగూడా ప్రకృతిమీదనే ఆధారపడి ఉంటుంది. సౌందర్యానికీ, భావాలకూ, సమ్మిశ్రణం కలగడంతోనే సృజనశక్తి జాగరితమాతుంది. ఆ సృజనశక్తి వారి వారి ప్రతిభ ననుసరించి కొత్త కొత్త ఆకారాలను, కొత్త కొత్త వర్ణవిన్యాసాలను, కొత్త కొత్త ఆలాపనలను పుట్టిస్తుంది. భావజాగృతి, నవీనభావరచన, భావ సమ్మేళనము, అందువల్ల కలిగే అశాంతి, ఆ అశాంతిలోనుండి పుట్టే తృప్తి ఇదంతా కళాస్వరూపమే. అందుకు వాహనరూపంలో ఏ వస్తువును ఉపయోగించామనేది గౌణవిషయం. మట్టి, రాయి, కర్ర, ధాతువులు, గ్లాసు, సబ్బు, మైనము, ఏనుగుదంతము

మొదలైన ఏ వస్తువు సహాయం తీసుకొన్నాసరే, రంగు, రేఖ, దారము, మణి మొదలగు ఏ వస్తువును ఉపయోగించినాసరే, గద్యపద్యాలలో దేనిలోఉన్నాసరే, మూకఅభినయంలో ఉన్నాసరే, భవన నిర్మాణానికి, నగరనిర్మాణానికి లేక సమాజనిర్మాణానికి దేనికిసంబంధించినా సరే, మహాకావ్యసంవిధానానికి సంబధించినాసరే, కళ అన్నిచోట్లా ఒక్కటే. కళోత్పత్తి వస్తుసంగ్రహంలో గాదు, మనుష్యుని హృదయంలో ఉంటుంది.

4

కళ, విలాసతృష్ణ

హృదయంలోని రూపంలేని భావాలను రూపవంతములైన వస్తువుల ద్వారా వ్యక్తపరచడమే కళయొక్క ముఖ్య కర్తవ్యం. ఈ రూపవంతములైన వస్తువులు రూపరహితములైన భావాలకు వాహనాలు కావడానికి బదులుగా తమనై పునకే మనుష్యులను లాగుకొంటూ ఇంద్రియాలకు వాటికి స్వాభావికమైన విషయవాసనా జనితమైన తృప్తిని కలగజేయడం ప్రారంభిస్తే కళ చచ్చిపోతుంది. ఒకవేళ చావక పోయినా కళ వికృతం తప్పకుండా అవుతుంది.

అందువల్లకళ, విలాసము రెండూ దగ్గరగా ఉన్నప్పటికీ, మానవజీవితంలో రెండింటికీ స్థానం ఉన్నప్పటికీ రెండూ ఒక దానితో ఇంకొకటి కలవవు. త్యాగి అయిన మనుష్యుడు జీవిత ప్రలోభనాలకు వశుడుగాడు. ఈ ప్రలోభనాలపై జయాన్ని

సంపాదిస్తాడు. తాంత్రికుడు ఈ ప్రలోభనాలకు వశుడై కూడా పరమతత్వాన్వేషణార్థం నిర్లిప్తంగా ఉండి తటస్థభావంతో దర్శనశ్రవణాదులను చేస్తూ, వానిలోనుండి ఒకదానిని సాధనంగా చేసుకొని బ్రహ్మానందసహోదరమైన ఆనందాన్ని అనుభవిస్తాడు. కళాసాధన చాలా కష్టమైనది. అపాయకరమైనది. కాని రహస్యం చేజిక్కిన వారికి మహదానందప్రదం.

5
సౌందర్యము, సత్యము

కళ ద్వారా పరమతత్వసందర్శనం కలిగితీరుతుం దని ఎవ్వరూ చెప్పలేరు. కళాసాధన పూర్ణం అయినప్పటికీ, కళాతీతమైన తత్వాన్ని సందర్శించడానికి వేరుగా సాధన చేయవలసి ఉంటుంది. ఆ సాధన పరిపక్వమైననాడే సత్యనారాయణుని దర్శనం సంప్రాప్త మవుతుంది. కేవలం కళ, తత్వజ్ఞాన స్థానాన్ని ఆక్రమించలేదు. కళ తరచుగా కళాతత్వాన్ని గురించి మాత్రమే చెప్పుతుంది. అంతేకాని కళను వెదకదు. అందుకు ప్రత్యేకసాధన అవసరం. సౌందర్యదర్శనం సత్యాన్వేషణావసరాన్ని పూర్తిచేయలేదు. సత్యం సుందరంగా ఉంటుంది. సౌందర్యము స్వయంగానే ఒక మహాసత్యం. అన్ని సత్యాలు ఆకర్షకంగా ఉంటా యని చెప్పడానికి వీలులేదు. సౌందర్యానుభూతి; శుద్ధసత్యమాయ మని అనడానికిగూడా వీలులేదు. కాని, సత్యం, శివం, సుందరం అనేవి మూడు ఒకే మంగళతత్వం

యొక్క స్వతంత్ర విభూతులు. అందువల్ల ఈ మూడింటిలో పరస్పరానుకూలభావాల సామంజస్యం ఉండితీరాలి. అయితే ఈ మూడూ వేరువేరుగా సర్వస్వతంత్రాలు. అట్లు గాక ఈ మూడూ ఒకదానిలోనుండి ఇంకొకటి పుట్టినట్లయితే హేతువాద నిష్ణాతులైన మనపూర్వులు ఈ మూడూ ఈశ్వరుని స్వతంత్ర విభూతులు అని అంగీకరించి ఉండేవారుకారు.

సత్యాన్వేషణ, కళాప్రతీతి, ఈ రెండూ వేరు వేరు పనులు. తత్వంఅనే కోటను వశం చేసుకునేటందుకు వేరు వేరు దండయాత్రాసాధనాలు. రెండింటికీ వెనుకనుఉన్న ప్రవృత్తులు వేరువేరు. వాటి ఫలప్రాప్తిగూడా వేరువేరుగానే ఉంటుంది. కళారసికుడు తన మనోవృత్తులను, భావనలను, కోమలాలుగా, తీవ్రమైన వానినిగా, శీఘ్రచైతన్యం కలవిగాచేస్తే సత్యశోధకుడు తన మనోవృత్తులను, భావనలను, తన వశంలో ఉంచుకొని, వాటిని సంయమించి, తన జిజ్ఞాసను తీవ్రంచేసుకుంటాడు. బుద్ధిని ఏకాగ్రంగాచేసి అనన్యనిష్ఠగలవాడవుతాడు. ఈ ఇద్దరికీ మూలసాధనలోనే ఇంత భేదం ఉన్నది. సత్యశోధకునికి దొరికిన దానితో కళాసృష్టి తృప్తిపొందలేదు. కళాసృష్టి విశ్రాంతి తీసుకొన్న ప్రదేశంనుండి సత్యశోధకుడు ప్రయత్నాన్ని ప్రారంభిస్తాడు. కళాదర్శనం మెరుపు ప్రకాశం లాగాఉంటుంది. సత్యాన్వేషణ విజ్ఞానవేత్తల ప్రయోగం లాగా గంభీరంగా ఉంటుంది.

కళామయమైన దృష్టిలేనివాడు గంభీరమైన సత్యాన్వేషణం చేయడం అసంభవమని అందరూ అంగీకరించారు.

అంటే గొప్పగొప్ప విజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞులు, తత్వవేత్తలు అందరూ మొదట కళాదర్శకులు అన్నమాట.

కాని ఈ విధంగా నిర్ణయం చేయడం వలన కళాకారుల ప్రతిష్ఠతోబాటు బాధ్యతగూడా ఎక్కువవుతుంది. వారు కేవలం కళాదర్శనం మాత్రం పొంది సంతృప్తులై కూర్చున్నట్లయితే జీవనద్రోహులవుతారు. రసికులు ఇంతవరకు "కళాకారుని జీవితంతో నీకేమిపని, కళాకారునికళాకృతిని మాత్రం చూడు"అంటూవచ్చారు. కాని ఇప్పుడింకా ఆమాటలుసాగవు. కళాకారుడు తన జీవితనిర్వహణంలోగూడా వీరుడు కాకపోయినట్లయితే, అతనికి ఎటువంటి శిక్ష విధించినా మాకు సమ్మతమే అని చెప్పుతున్నాను. ఊరికే దొరికిన ధనాన్ని విశ్రాంతిగా అనుభవిస్తూ, పొట్టలు పెంచుకొనే రోజులు మారిపోయినవి. కళాకారుని కృతినుండేగాక జీవితంలోనుండి గూడా సందేశం ఉట్టిపడాలి.

6

కళ, నీతి

కళకూ, నీతికీ అంటే సదాచారానికీ సంబంధం ఏమిటి? అని ప్రశ్నించేవారు ఇప్పుడు చాలామంది బయలుదేరారు. "కళసదాచారానికిదాసిగాదు, నీతికి సంబంధించిన నియమాలు, నీతి విషయంలో చెల్లవచ్చును, మాకళకు మీనీతితో ఏమి సంబంధం? కళ ఎవరినీ, దేనినీ, లెఖ్ఖచేయదు" అని కొంత

మంది అభిమానంగా గర్వంగా చెప్పుకొంటున్నారు. కొంత మంది ఇంకొక రకపు కళోపాసకులు ఇంకా రెండడుగులు ముందుకుపోయినారు. వారు "నీతి ఎక్కడబడితేఅక్కడ విధి నిషేధాలనే బోర్డులను తగిలించి జీవనోద్యానవనంలోని సౌందర్యాన్నంతా నాశనం చేసింది. తన మొండితనంవల్ల నీతి జీవితానికి ఆనందాన్ని సమకూర్చలేకపోగా - జీవితాన్ని బాగు చేయలేకపోగా-ఉన్న ఆనందాన్నీ, సుఖాన్నీ ఎక్కడ కక్కడ నాశనం చేసిపారవేసింది. జీవితంలోని స్వాభావికతను నాశనం చేసి వికారాలను సృష్టించింది. నీతిలాంటి ఆనందవిధ్వంసక శక్తి మరింకొకటి లేదు. నీతి పాడుచేసిన దానిని కళ బాగు చేయవలసి ఉంటుంది. కళచేతిలోనే జీవితం సురక్షితంగాను, సుఖంగాను ఉండగలుగుతుంది. కళకు నీతితోటీ, సదాచారం తోటీ ఏమీ అవసరంలేదు. సదాచారధర్మాన్ని చాలా రోజులు అనుసరించాము. ఇక చాలు. కళను జీవితధర్మం చేసుకోండి" అని చెప్పుతున్నారు.

ఉత్సాహవంతుడైన ప్రతికొత్త ఆవిష్కారకుడు కూడా పూర్వపుదానిలో ఉండే దోషాలను, లోట్లను తొందరగా చూపించగలుగుతాడు. కొత్తప్రయోగం ఇంకా ప్రారంభం కాలేదు గనుక దానిలోని దోషాలను ఎలాగ చూపించడం? పూర్వపువాటిలోని దోషాలను ఇంత తెలివిగా చెప్పడంచూచి, అతని దృష్టి విశాలంగాను, వ్యాపకంగాను ఉంటుందని వెంటనే సహజంగా నమ్ముతాము. పైనజెప్పిన కళోపాసకుడు ఈ విశ్వాసాన్ని ఆధారంగా తీసుకొని ధర్మాన్నీ నీతినీ, సాంఘికాచారవ్యవహారాలనూ, లోకమర్యాదనూ,

రాజనియమాలను వదలి పెట్టి 'మామేకం శరణంవ్రజ' అని ప్రారంభిస్తున్నా డన్నమాట. కళవంటి రమణీయశక్తి, ప్రేరక శక్తి, జీవితానికి అధిపతులరా లైతే, దానివలన మానవజీవితానికి శుభపరంపరలు కలుగుతూ ఉంటే అంతకంటె ఇంకేమి కావాలి ?

కళకు ఉన్న వ్యాపకమైన అర్థాన్ని అంగీకరించి కళ జీవిత కళ అనీ, సమస్తధర్మాలయొక్క సమన్వయమనీ, ఆదర్శజీవితంలోని సహజపరిమళ మనీ అంగీకరిస్తే చెప్పవలసింది ఏమీలేదు. కళలోని మంగళకరస్వరూపాన్ని అంగీకరించిన మీదట కళకు ప్రతినిధులై కళకారణంగా సమాజానికి నాయకత్వం వహించిన వారినిబట్టి, వారి నాయకత్వాన్ని అంగీకరించడమో, అంగీకరించక పోవడమో నిర్ణయించుకోవలసి ఉంటుంది. తాత్త్వికదృష్టితో చూచినప్పుడు ధర్మము, నీతి మొదలైన వస్తువు లన్నీ నిర్దోషాలే. కాని, ప్రత్యక్షవ్యవహారంలో శిక్షణ కళావేత్తలు అశిక్షితులుగాను, ధర్మాచార్యులు, అధర్మాచార్యులు అనాచారమూర్తులు గాను కనబడుతున్నారు. ఒక రాజకన్యకకు విద్యనేర్పిన విదుషీమణినిగురించి ఎవరో చెప్పిన మాట జ్ఞాపకానికి వస్తున్నది. She taught virtue by precept and vice by example సద్గుణాలను ఉపదేశాల ద్వారాను, దుర్గుణాలను ఆచరణద్వారాను నేర్పిం దని అర్థం. ధర్మాచార్యులీన్ని, శిక్షణకళావేత్తలీన్ని, న్యాయాధీశులీన్ని, పత్రికా సంపాదకులీన్ని, లోకసేవ చేస్తున్నా మనుకొనేవారినీ మీహృదయాలను వెదకి సమాధానం చెప్పండి అని ప్రశ్న వేస్తే అందరూ కంగారు పడవలసిఉంటుంది. నీతిని విమర్శిస్తూ కళోపాసకులు

తాము పెద్దపెద్ద అఖాతాలలో పడిపోతున్నారు. కళాసాధన చాలా కష్టమైనదని పైన మనవిచేసియే ఉన్నాను. ధర్మానికి సదాచారానికి, లోకరుచికి తిలాంజలి యిచ్చి కేవలం మేము కళోపాసకులం అని భావించినవారికి కలిగిన అధఃపతనాన్ని చూస్తే భయం కలుగుతున్నది. సాటిలేనివారని మెప్పుపొందిన నూతనరాగసృష్ట లగు గాయకులు, చిత్రాలద్వారా రోజూ గంధర్వనగరాలను సృష్టించే చిత్రకారులు, కవిత్వంద్వారా గుండెలను కదలించి, జీవితానికి నూతనజాగృతి నిచ్చి, మానవునిలో అలౌకికానుభూతులను కలుగజేసిన కవులు మొదలైన వారి జీవితాలు, సామాన్యవ్యక్తిగూడా చూచి అసహ్యించుకొనేటంత నికృష్టంగా తయారవుతున్నవి. సామాన్యవ్యక్తి అదంతా చూచి ఆశ్చర్యనిమగ్నుడై, భగవంతుడు ఈ దివ్యశక్తిని ఈ కుళ్ళు హృదయాలకు ఏలాగ ప్రసాదించాడు అని ప్రశ్నిస్తున్నాడు.

కాని, దానిలో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది? వర్షఋతువు అంతమైన తరువాత బురదతో, మురికితో, నాచుతో, విషపు పురుగులతో నిండి నిలువైనా లోతులేని ఎన్నో తటాకాలు తమలో ఎన్ని లోపాలున్నా, ఎంతమురికి ఉన్నా; పైకిమాత్రం స్వచ్ఛంగా కనిపిస్తూ అనంతఆకాశాన్నీ, చిత్రవిచిత్రమైన రంగులు గల మేఘాలనూ, వాటిలో మిణుకుమిణుకు మని ప్రకాశిస్తూ ఉండే అగణితతారాగణాన్నీ తమలో ప్రతిబింబింప జేసుకొంటున్నవి. నిలువులోతైనా లేని తటాకంలో అనంతాకాశం తాలూకు ప్రతిబింబం పడటానికి అవకాశమున్నపుడు సామాన్య వ్యక్తి జీవితమంతయినా స్వచ్ఛము, పవిత్రము గాని

జీవితం గలవాడయినా కళాకారుడు మానవజీవితంలోని అసంఖ్యాకములైన గంభీరరహస్యాలను బయటపెట్టడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. వారికి ఆ శక్తి ఏలాగ లభ్యం అవుతున్నది, ఆ దివ్య శక్తి వారి జీవితాన్ని ఎందుకు మార్చలేక పోతున్నది అనేది ఈశ్వరసృష్టిలోని ఒక పెద్దరహస్యం. ఏ కళాకారునిదగ్గర చూచినా సదాచారము, సద్వృత్తి, ఆర్యభావము ఉన్నట్లు నాకు కనబడడం లేదు. పరమనీచుడైనవాడు గూడా ఉత్తమ కళాకృతిని సృష్టించవచ్చును. అంతమాత్రంచేత వాస్తవికజీవితానికీ, కళారచనకూ సంబంధం ఉండనవసరం లేదనడం సాహసం. కళ, సదాచారము, రెండూ ఒకదాని కొకటి సహాయకంగా ఉండాలి. ఈ రెండింటికీ సమన్వయం ఉండి తీరాలి.

మనం కళద్వారా జీవితంలోని కోమలాలు, లలితాలు అద్భుతాలు అయిన ప్రసంగాలను గుర్తించేశక్తిని పెంపొందింప జేసుకొన గలుగుతున్నాము. దానితోపాటు కళవలన ఉత్తమ సంస్కారాలను, ఉదాత్తమైన ఆశయాలను గూడా పెంపొందింప జేసుకోగలగాలి. దురాచారాలకూ, పాపానికీ, దుష్టత్వానికీ, నీచత్వానికి, మందు దొరుకుతుంది. కాని సిగ్గులేని తనానికి మాత్రం మందు ఎక్కడా దొరకదు. ఒక్కొక్కప్పుడు కొంతమంది కళాకారులు ఉన్నతమైన కళావిభూతులను చూపిస్తూ దేవాలయాలపూజారుల్లాగా, తీర్థస్థానాలలోని పండాలలాగా గుడ్డినమ్మకం కలవారుగా తయారవుతున్నారు. వారిదగ్గర ఏ అప్పీలూ పనిచేయడంలేదు. ఒక ఇంగ్లీషుకవి వారిది "లెదర్ హార్ట్" అన్నాడు.

కళ, నీతి, సదాచారము, సురుచి వీనిమధ్య విరోధ భావం కలగజేయడమే తప్పు. జీవితానికి విద్రోహం చేసే ఏ వస్తువూ, ఉత్తమ మనుష్యునకు కళాపూర్ణంగా కన్పించనే కన్పించదు. ఈ పదార్థం ఎంగిలిది; ఈ స్త్రీ కులట; ఈ పండు విషతుల్యము: ఈ ఉపదేశకుడు శత్రువుపంపిన గుప్తచరుడు అని తెలియడంతోనే ఆయా వస్తువులమీది ఆకర్షణ తత్‌క్షణం నశించిపోతుంది. అదేవిధంగా సదాచారానికి వ్యతిరేకంగా ఉన్నచోట దుఃఖము, మోహము, పశ్చాత్తాపము తప్ప ఇంకా ఏమీ ప్రాప్తం కాదనే భావం కలిగినచోట - మనకు ఆకర్షణ కలగనే కలగదు. పొరపాటున తెలియని స్థితిలో ఆకర్షణకలిగినా యథార్థం బోధపడిన వెంటనే ఆ ఆకర్షణ నశించిపోతుంది. జీవన ద్రోహి అయినవాడు మాత్రమే అక్కడ ఉండగలుగుతాడు.

సదాచారమే జీవితసౌందర్యం. న్యాయము, ఉదార భావము, ఓర్పు, శాంతి, త్యాగము, వీరత్వము ఇవే జీవితం లోని ఉత్తమ అంశాలు. వీటిని మోసగించి, వీటిని తిరస్కరించి ఏ కళఅయినా, ఎంత సుందరంగాఉన్నా సహృదయులను తన వైపునకు ఆకర్షించుకోలేదు.

సదాచారం పేరుతో అనేకమైన మూర్ఖాచారాలు, సంఘనాయకుల నిరంకుశ ప్రవర్తనాలు సంఘంలో చలామణీలో ఉన్నవని నాకు తెలుసును. అట్టి వాటిని సమూలంగా నాశనం చెయ్యవలసిందే. సందేహంలేదు. అంత మాత్రంచేత కళ తన స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రకటించడానికి,సదాచారాన్నిఉల్లంఘించాలి అన్నప్పుడు అర్థంఉండదు. సదాచారం కూడా చివరకు అన్నిటికంటె ఉత్తమమైన జీవితకళయేగదా!

కళ విషయంలో నీతిగూడా తన అత్తగారి ప్రవృత్తిని, ప్రవర్తనను వదలిపెట్టాలి. ఇష్టవస్తువును తటస్థంగా స్వీకరించి, తటస్థభావంతోనే దానిని ఉపయోగించి యోగివలె ప్రారంభంనుండి చివరవరకూ ఆ వస్తువు విషయంలో అనాసక్తుడుగా ఉండడంలోనే కళా వైదగ్ధ్యం కనపడుతుంది. ఈ కౌశల్యం లేనినాడు అతను నిజమైన కళాకారుడు కానేకాలేడు. సదాచారానికి కాముకత్వము, విలాసతృష్ణ, లంపటత్వము మొదలైనవి ఎంత శత్రువులో కళకుగూడా అవి అంతే శత్రువులు. ఈ విషయాలను దృష్టిలో పెట్టుకొన్న ఉత్తమ కళాకారులు ఉద్భూతం కావాలి.

మనం నడుములు బిగించకపోతే లోకంలో అనాచారం, విలాసతృష్ణ పెంపొందుతుందని అనుకోవడంతప్పు. అలా అనుకోవడం ప్రారంభిస్తే మనలో శ్రద్ధతక్కువనీ, నాస్తికభావం మెండు అనీ, అహంకారప్రవృత్తి అధికమనీ, అనుకోవలసి వస్తుంది. ఈ విశ్వమంతటా చేతనతత్వం నిండినిబిడీకృతం అయి ఉండడంవల్ల ఈ సదసద్రూపమైన జగత్తులో మనుష్యుడు ఎంతకోరినా దుర్మార్గుడు కాలేడు. నిజమైన మహాత్ముడు కావడం ఎంతకష్టమో పరమదుర్మార్గుడు కావడంకూడా అంత కష్టమే. ప్రతిపాపానికీ, ప్రతి పతనానికీ విరుగుడుగూడా దానితోబాటే ఉంటుంది. చివరకు తన పాపాన్ని చూచుకొని మనుష్యుడు విధిగా భయభ్రాంతుడై పశ్చాత్తాప పడతాడు. అందువల్ల మనుష్యుడు గజగ్రాహాలకువలె పాపపుణ్యాలకు, సదాచార దురాచారాలకు, సురుచి, అరుచులకు మధ్య జరుగుతున్న మహాసమరంలో సత్పక్షంవైపునకే మొగ్గుతూ ఉండాలి.

అల్లరి చేయడం, ధైర్యం పోగొట్టుకోవడంవల్ల ఏమీ లాభం లేదు. సంఘాన్ని, ప్రపంచాన్ని మరామత్తు చేయడానికి పూనుకొనేదానికంటె ముందు మనం మంచిమార్గంలో నడవడానికి ప్రయత్నంచేస్తే దానివల్లనే చూచేవారుగూడా మంచిని అలవరుచుకొంటారు. సదాచార రూఢాచారాల మధ్యఉన్న భేదాన్నిగూడా బాగా అర్థంచేసుకోవాలి. సదాచారం అనేది హృదయధర్మం. అది లోపలి స్వచ్ఛతమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. రూఢాచారం సాంఘిక విశ్వాసాలమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. సామాన్యజనుల భావనలమీద ఆధారపడిఉంటుంది. ఒకప్పుడు శరీరంలోని అంగాలను సాధ్యమైనంతవరకు మూసి ఉంచడం సదాచారం అనుకోబడేది. రాను, రాను అది వేరు రూపం దాల్చింది. ఆకారణంవల్ల చిత్రాలలో నగ్నరూపాన్ని చూపిస్తే సామాజికనీతిలో విప్లవం వస్తుం దనే భావం ప్రబలిపోయింది.

సరళభావం ఉన్నచోట పవిత్రభావం ఉండితీరాలి అని కొంతమంది పైదానికి వ్యతిరేకంగా చెప్పుతున్నారు. రూఢాచారంలో అనాచారం దాగుకొని ఉన్నట్లుగా స్వైరాచారంలో గూడా అనాచారం ఉంటుంది అని అనుభవంవల్ల మనకు తెలుస్తున్నది. అందువల్ల రూఢినిష్ఠలో సత్యనిష్ఠ ఉండాలి. ఉంటుంది అనేది ఋజువు కావడంలేదు. కళలో నగ్నరూపాన్ని చూపించవచ్చునా, లేదా అనే విషయంలో చాలారోజులనుండి వాదవివాదాలు జరుగుతూ ఉన్నవి. పూర్వకాలంలో తాంత్రికులు నగ్న రూపోపాసన ఎక్కువగా చేశారు. దాని పరిణామాన్ని మనం చూశాము. అనుభ

వించాము. అయినా నగ్నరూపంలో కూడా పవిత్రభావాన్ని చూపించవచ్చును. దక్షిణభారతదేశంలో భద్రబాహు, బాహుబలి, గోమటేశ్వర విగ్రహాలు నగ్నరూపంలో ఉన్నవి. అవి ఎంత విశాలంగానూ, ఎంత పెద్దవిగానూ, ఉన్నవంటే కొన్ని మైళ్ళ దూరాన్నుండి ఆ విగ్రహాలను చూడవచ్చును. ఆ విగ్రహాల ముఖంమీద తాండవ మాడుతుండే శాంతభావాన్ని చూచినప్పుడు దర్శకునకు ఆ నగ్నరూపాలు పవిత్రభావాన్నీ, అమరశాంతినీ ప్రసాదిస్తున్నవి. పురుషశరీరం కానివ్వండి, స్త్రీ శరీరం కానివ్వండి, పశు పక్ష్యాదుల శరీరాలే కానివ్వండి - ఆకృతుల్లో భీభత్స మనేది ఏమీ ఉండదు. అశ్లీలం అనేది శరీరంలో కాదు, మనస్సులో, మనోభావంలో ఉంటుంది. వికారభావాలకు ఉద్దీపనం కలుగజేసి డబ్బు సంపాదించడానికి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్న ఈ రోజుల్లో ఆ విషయం మనకు అర్థంకాదు. సాహిత్యంలో, కళలో సామాన్యజనంయొక్క చిత్తవృత్తిని కాముకంగాను, విలాసనిమగ్నంగాను చేసే ప్రయత్నంలో మగ్నులై ఉన్న కళాకారులకూ, ఏమేమో తిని, ఏమేమో చేసి వీర్యహీనులైపోయిన నవాబుల దర్బార్లల్లో ఉండి, వారిలో అణిగిపోయిన విషయవాసనా ప్రవృత్తిని ఉద్దీపింపచేయడానికి మందులిచ్చే వైద్యులకూ, నాకేమీ భేదం కనబడదు. సమాజానికి విటవర్గం అవసర మయితే కావచ్చును. వారిని కళాకారు లని పిలవడం మాత్రం అన్యాయం.

శుద్ధసౌందర్యదృష్టితో సాహసించి నగ్నస్వరూపాలను చిత్రించడానికీ, కాముకప్రవృత్తిని ప్రోత్సహించే చిత్రరువులను తయారుచేసి వికారగ్రస్తులైన వారి ప్రశంసలకుపాత్రులు కావ

డానికీ, ఆకాశానికీ, పాతాళానికీ ఉన్నంతరభేదం ఉన్నది. వికార ప్రవృత్తిలో క్షణికోత్తేజనం ఉంటుంది. అంతంలో బల హీనత, నిరాశ, నిస్పృహ నిండిఉంటుంది. సిగ్గు లేకుండా ప్రవర్తించడం అలవాటు కాకపోతే, కొద్దిగా సిగ్గుకూడా ఉంటుంది.

7

కళానందము

కళా విషయికా లయిన అనేకవర్ణనలను, పరిభాషలను చదివి, జీర్ణించుకొని నేను ఒకసూత్రాన్ని ఏర్పాటు చేసు కొన్నాను. దానిని పరిభాష అనడానికి వీలులేదు. కళా వ్యాకరణం అనవచ్చు ననుకొంటాను. అన్ని పరిభాషలకంటే ఇదే యుక్తమైన దని నాకుతోచింది. ఈ సూత్రాన్ని యోగ విద్యలోనూ, విద్యావిధానంలోనూ, జీవితంలోనూ కూడా సమన్వయపరచవచ్చును. నా ఉద్దేశ్యంలో కళారహస్యం కూడా అదే. ప్రాపంచిక సుఖభోగానికీ, కళానందానికీ ఎంతో భేదం ఉన్న దని కళాకారు లంతా అంగీకరిస్తున్నారు. ఇంద్రి యాలకూ, వాటి విషయాలకూ ఉన్న సంబంధంవల్ల సుఖ దుఃఖాలు రెండూ కలుగుతున్నవి. కాని ఆ సంబంధంవల్ల వచ్చే సుఖం స్థాయియై, పరిణామంలో రమణీయం కావడం లేదు. కళానందస్వరూపం మాత్రం అందుకు భిన్నం. కళ సుఖదుఃఖాలు రెండింటిలోను సమానంగానే ఆనందాన్ని

కలుగజేస్తుంది. దుఃఖాంతమైన నాటకాన్ని చూసి కరుణార్ద్ర హృదయులం అయి కన్నీళ్ళు కారుస్తాము. అయినా ఆ నాటకాన్ని వదలిపెట్టలేము. మళ్ళీ మళ్ళీ చూడవలెననీ, మళ్ళీ మళ్ళీ చదవవలెననీ ప్రయత్నం చేస్తాము. ఏ దరిద్రావస్థలో మనం ఒక్క క్షణం గూడా ఉండడానికి సాహసించలేమో, ఆ దరిద్రావస్థను గురించిన వర్ణనను చదివినప్పుడు, చూచినప్పుడు మనలో కలిగే సహానుభూతి, * పుణ్యప్రకోపము, మనకు ఆనందాన్నె కలిగిస్తుంది ?

ఎందువల్ల ? అని ప్రశ్న. మనుష్యుడు దుఃఖాల్ని అభిలషించడు. కాని జీవితంలో ఉన్నది దుఃఖమేకదా ? అయితే ఆ దుఃఖంవల్ల ఒక ఉపయోగం కనపడుతున్నది. దుఃఖంవల్ల మనుష్యునికి అనుభవం హెచ్చుతుంది. వ్యక్తిత్వం భగవద్గీత పరిభాషలో అధ్యాత్మభావం వృద్ధి పొందుతుంది. (గీతలో "స్వభావో అధ్యాత్మం ఉచ్యతే" అని చెప్పబడియున్నది. ఇక్కడ స్వభావః అంటే మనుష్యుని కర్తవ్యం అని అర్థం. దానిసే అధ్యాత్మం అనిగూడా అంటారు) సహానుభూతి కారణంవల్ల మన వ్యక్తిత్వం మననుండి వేరై, ఇంద్రియగతమైన బంధనాలను తెంచుకొని, సంకుచితక్షేత్రాన్నుండి బయటబడి వికసించి మన శరీరంకంటే వేరైన వ్యక్తులతో, మూర్తులతో, ఘటనలతో, తంత్రాలతో సారూప్యాన్ని పొందుతుంది. ఆనంద మనేది ఈ వ్యక్తిత్వ వికాసమే. సాధారణంగా స్వస్థుడుగా ఉన్నప్పుడు మనుష్యుడు తన శక్తిని తాను తెలుసుకోలేడు. దుఃఖాలు, కష్టాలు సంప్రాప్తమైనప్పుడు తన

* పాప పుణ్యాల ప్రతీకారానికిగాను న్యాయబుద్ధి వలన కలిగిన ఆవేశం

శక్తిని సంపూర్ణంగా తెలుసుకో గలుగుతాడు. ఆ కష్టాలు అప్పట్లో కష్టాలుగా కాన్పించినా, తన శక్తిని తాను తెలుసుకో గలగడంవల్ల అతను మహదానందాన్ని పొందుతాడు. విజ్ఞానశాస్త్ర ప్రయోగాలు, జీవితానుభవాలు, అన్నీ మనకు వ్యక్తిత్వవికాసజనిత మైన ఆనందాన్ని కలుగజేస్తవి. ఈ వ్యక్తిత్వవికాస కళాకౌశలమే యోగము. విద్యాధ్యయనానికి గూడా ఈ వ్యక్తిత్వవికాసమే లక్ష్యము. జీవిత ప్రారంభదశలో మానవుడు ఇంద్రియముల ద్వారా సుఖదుఃఖ భావాలను అనుభవిస్తాడు. ఆ భావాలను వికసింప జేసుకొన్నప్పటికీ, వాటికి గౌణస్థానాన్నిచ్చి వాటిలోనుండి ఆధ్యాత్మికానందాన్ని అనుభవించడమే కళ చేసే పని. కళకు గౌరవం అప్పుడే. తియ్యని పక్వాన్నాలను తిన్నప్పుడు, మండువేసంగిలో చల్లని ఉపచారాలు లభించినప్పుడు, ఎముకలుకొరికే చలిలో వెచ్చని పక్క దొరికినప్పుడు సుఖం అందరికీ కలుగుతుంది. ఆ సుఖాన్నే ఆధారంగా తీసికొని పశుపక్ష్యాదులూ మనుష్యులూ జీవించి ఉంటున్నారు. ఆ సుఖంకోసమే వారు కష్టాల కోర్చి, బాధను సహించి పరిశ్రమ చేస్తూ తమ జీవితాన్ని గడుపుతున్నారు. కాని పంచభక్ష్య పరమాన్నాలను ఆనందంగా ఆరగించినంత మాత్రంచేత గొప్పవాడనీ, మహనీయుడనీ ఎవరినీ అనడం లేదు. విషయభోగాలను పశుపక్ష్యాదులు, మనుష్యులు గూడా అనుభవిస్తూనే ఉన్నారు. అందులో అసహ్యించుకోవలసిన విషయం ఏమీలేదు. "ఈ విషయభోగాలను మీరుచూడండి. జ్ఞాపకానికి తెచ్చుకోండి. వాటిని గురించి ఆలోచించండి" అని ఇతర్లను ఆహ్వానించడం ప్రారంభిస్తే మాత్రం తప్పక అన

హ్యాంచుకో వలసి ఉంటుంది. కాని ఈ భోగాలతో బాటుగా వాటివల్ల కలిగే భావన విషయం వేరుగా ఉంటుంది. ఆ భావన కావ్యానికీ కళకూ విషయం కావచ్చును. ఆ భావనాస్వరూపం అనేక రకాలుగా ఉంటుంది. అయినా దానిలో ఉండే ఆనంద తత్వం, తనకు మూలకారణం అయిన అధ్యాత్మవికాసమే. దానినే శాస్త్రపరిభాషలో తాదాత్మ్యత, తల్లీనత అంటారు. సూర్యోదయాన్ని, సూర్యాస్తమయాన్ని చూచేటప్పుడు దానిలో తల్లీనమైపోతాము, తన్మయులమైపోతాము. ఆ తన్మయత్వమే ఆనందము. ఆ ఆనందంలోనే కావ్యాత్మ ఉంటుంది. కావ్యాత్మనే సాహిత్యంలో రసం అంటారు. రసశబ్దం "సృ-సర్" అనేదాని వర్ణ విపర్యయంవల్ల అనగా ఆ అక్షరం ఇటూ ఈ అక్షరం అటూ కావడంవల్ల ఏర్పడిందని నా ఉద్దేశ్యం. వృక్షాల్లోనుండి రసం ప్రవహిస్తున్నది. అట్లాగే మన హృదయం కరిగి ఒకానొక వస్తువు వైపునకు స్రవితం, రసితం, అయినప్పుడే మనం రసానుభూతి కలిగిందంటాము. అంటే వ్యక్తిత్వవికాసం కలిగిందన్నమాట.

వ్యక్తిత్వవికాసం-తాదాత్మ్యభావం-కలగడమే ఆనందం. కాని ఆ ఆనందం పొరపాటున ఇంద్రియతృప్తికి మాత్రమే తోడ్పడితే ఆ రసధార ఆత్మను సంకుచిత పరుస్తుంది. ఆత్మ అనాత్మలజ్ఞానాన్ని పోగొట్టి చివరకు అసలు ఆనందస్వరూపాన్నే విలుప్తం చేస్తుంది. ఆ స్వరూపస్థానాన్నుండి క్రిందపడి పోవడమే భయంకరపతనం. ఇంద్రియతృప్తివల్లనే, ఆత్మవికాసం కలిగేటట్లయితే, ఆధ్యాత్మికసాధనలో దానికే ఉన్నతస్థానం ఏర్పడి పోయేది. ఆనందప్రాప్తికి ఇంద్రియతృప్తి పనికిరాకుండా

ఉన్నది. ఇంద్రియాలకు సంబంధించిన సుఖాలను అనుభ విస్తున్నాము, కాని ఆసుఖాలవల్ల అంతంలో దుఃఖము, పశ్చా త్తాపము, నీరసస్థితి ఇవి మాత్రమే లభిస్తున్నవి. పాశ్చాత్య సంస్కృతిలో పెరిగి అన్ని రసానుభవాలను అనుభవించిన 'గేటే' కవి తన 80వ సంవత్సరం వయస్సులో "నాజీవితంలో నిజమైన సుఖాన్ని ఎనిమిదిరోజు లయినా అనుభవించ లే"దన్నాడు.

మన హృదయం, మన ఆత్మ ఇతర వస్తువులతోనూ, వ్యక్తులతోనూ, తాదాత్మ్యభావం పొందినపుడే, మనలోని సంకుచితభావాలు, భేదభావాలు పోయి ఆనందానుభూతి కలుగుతుంది. ఆ వస్తువులయందు తాదాత్మ్యభావం కాక ఆసక్తి కలిగినట్లయితే, ఆత్మభావానికి బదులు అనాత్మభావం ప్రవేశిస్తుంది. అందువల్ల "షిర్కత్" అనే పాపాన్ని చేసి నట్లవుతుంది. అనాత్మను ఆత్మ అనుకొన్నా, ఇతర దేవతలను భగవంతు డని అన్నా మహమ్మదీయమతంలో "షిర్కత్ గునాహ్" అవుతుంది. ఆ మతంప్రకారం అది చాలా పెద్ద పాపం. ఆ పాపాన్నుండి విముక్తి చెందడానికి తాదాత్మ్య భావాన్ని, తటస్థవిధానాన్ని అనుసరించవలసి వస్తుంది. తటస్థత లేనిచోట అధ్యాత్మభావం ఉండదు. సుఖదుఃఖాతీత మైన అనుభూతిగూడా ఉండదు. కావ్యానంద, కళానంద, గానానందాలు ఇంద్రియాలవల్లనే ప్రాప్త మయ్యే వైనా ఇంద్రియ నిరపేక్షాలు కాగలుగుతవి. ఇంద్రియ నిరపేక్షా లైనంతసేపు, పరమానంద స్వరూపాలయినట్లే భావించవలసి ఉంటుంది. ఎందువల్లనంటే అప్పుడవి స్థాయిత్వాన్ని పొందుతవి.

పవిత్రాలవుతవి. ఆ ఆనందంలో దుఃఖానికీ, విషాదానికీ, వికారాలకూ, పశ్చాత్తాపానికీ, తావుండదు. పరిశుద్ధమైన ఆ కళానందంలో ఆసక్తి అనేది ఉండనే వుండదు. తాదాత్మ్యభావాన్ని, తటస్థతను రెంటినీ సమానంగా వికసింపచేయగలిగిన చోటనే-అనుభవించగలిగిన చోటనే-మనకు కళానందం లభ్య మవుతుంది. మోక్షసాధనలో అనాసక్తి యోగంద్వారా విష్ణువు, పరబ్రహ్మ అని చెప్పుకొనబడే వ్యాపకత్వాన్ని సాక్షాత్కరింపజేసుకొన్నట్లుగా ఈ తటస్థతాయుక్త తాదాత్మ్యభావం ద్వారా విగళితవేద్యాంతరమయిన లోకోత్తరానందాన్ని అనుభవించ గలుగుతున్నాము.

ముఖ్యవిషయం నుండి వైదొలగి ఇక్కడ ఒక్కటి చెప్పవలసివస్తున్నది. ఆధ్యాత్మికమైన అనాసక్తియోగంలో గూడా జీవితాన్ని వదలిపెట్టి వేరుగా సాధించిన అనాసక్తి అనాసక్తి కాదు. అది జీవితాన్ని సంకుచితపరుచుకోవటమే. జీవితాన్ని వికసింపజేసుకోవటం కాదు. దానిని జడత్వం అనిగూడ అనవచ్చును. గోరీలో నిద్రపోతూఉండే శవమూ, ఆ శవాన్నికప్పి కాపాడుతూఉండే గోరీలోనిరాయీ రెండింటిలోనూ తటస్థ భావం ఉన్నది. కాని ఆ తటస్థభావాన్ని 'ముక్తావస్థ' అని ఎవ్వరూఅనరు. జ్ఞానము, భక్తి, సేవల ద్వారా తాదాత్మ్యభావాన్ని విజృభింపజేసుకొని పూర్ణమైన తటస్థతను పొందినప్పుడే పరమనిర్వాణశక్తి నిచ్చే అనాసక్తి ఏర్పడుతుంది.

8

పరస్మైపదికళ - ఆత్మనేపదికళ

కళలోగూడా అప్పుడప్పుడు ఆత్మనేపది, పరస్మైపది అని విభాగం చేయవలసివస్తుంది. తన ఆనందాన్నే దృష్టిలో పెట్టుకొని, తనకొరకై నిర్మించబడిన కళ ఆత్మనేపదికళ. తనకు కలిగిన అనుభూతిని ఇతర్లలోగూడా వికసింపజేయడానికీ, తనకు కలిగిన ఆనందాన్ని ఇతరులకుగూడా కలుగజేయడానికీ నిర్మించబడేది పరస్మైపదికళ. ఎక్కువభాగం కళలు ఉభయ పదులుగా ఉంటవి. కళవలన మూలహేతువు ఏవిధంగా ఉన్నా "ఉభయోర్విందతే ఫలం" ఇద్దరకూ ఫలం ఉంటుంది. అందువల్ల కళ వ్యక్తిగతమా లేక సామాజికమా అని ప్రశ్నించుకొని రెంటిలోనూ విరోధభావాన్ని కలుగజేయడానికి ప్రయత్నం చేస్తే అర్థం ఉండదు. తగాదా లేనిచోట— తగాదా ఉన్నట్లుగా— కల్పించడం సంకీర్ణభావాలు గల ఈ యుగ లక్షణం. వ్యక్తి, సంసారహీనుడైతే సామాజికజీవితాన్ని దుర్భరం చేసివేస్తాడు. సమాజమే సంస్కారశూన్యంగా ఉంటే, వ్యక్తి జీవించనే లేడు. మనస్సు, జీవితము రెండూ, సంస్కృతంగా ఉన్నచోట సమిష్టి, వ్యష్టుల మధ్య విరోధభావం రానేరాదు. సంస్కారాల ద్వారా వ్యక్తి జీవితంలోనూ, మానవజాతిలోనూ, ఐక్యతను నిర్మించడమే ఒక కళ. కళ వ్యక్తిగతంగానూ ఉంటుంది; సమాజగతంగానూ ఉంటుంది.

తాటస్థ్యమును గురించీ, దాని పరిణామాన్ని గురించీ ఇక్కడ ఒక ఉదాహరణాన్ని ఇస్తాను. నేను ఒకసారి ఒక

స్నేహితుణ్ణి చూడడానికి అతనిఊరు వెళ్లాను. అక్కడ ఒక పెద్ద తేలు నన్ను కుట్టింది. మందు దొరకలేదు. విషం ఎక్కింది. ఏమి చెయ్యాలి? ఒక ఉపాయం తోచింది. తేలువిషం మనుష్యుని శరీరంలోనికి ఏవిధంగా ఎక్కుతుంది అనే విష యాన్ని తెలుసుకోడానికి భగవంతుడు నాకు మంచి అవ కాశాన్ని కలుగజేశాడు అనే భావంతో సూక్ష్మనిరీక్షణం ప్రారంభించాను. విషప్రభావాన్ని గురించి ఆలోచించడం ప్రారంభించాను. "విషం ఇంతవరకు ఎక్కింది, ఇంతవరకు ఎక్కింది" అనినిరీక్షణ ప్రారంభించేసరికి బాధ సహించగలిగే శక్తి ఏర్పడింది. బాధను సహించగలగడమే కాదు, చివరకు నిద్ర వచ్చింది. సుఖంగా నిద్ర పోయినాను.

ఇంద్రియాసక్తి, విలాసలోలత్వము, అహంకారము ఉన్న చోట తాటస్థ్యము గానీ, తన్మయత్వము గానీ ఉండదు. సుఖ మనేది తన్మయత్వమూ కాదు, ఆనందమూ కాదు. ఆనం దానుభవం అనాసక్తమైన తన్మయత్వంలోనే లభ్య మవుతుంది. అటువంటి తన్మయత్వాన్నే, తల్లీనతనే ఆనంద మంటారు. దానిలో అహంకార మమకారాలకు తావుండదు.

కళను గురించి ఇంకొక విధంగా గూడా ఆలోచించ వచ్చును. సమాధిస్థితిలోఉన్నప్పుడు మనుష్యునిలో అహంకార మమకారాలు ఉండవు. ఆస్థితిలో అతనికి కలిగే అనుభవం అపౌరుషేయం. అవర్ణనీయం. సమాధి స్థితిలో ఉన్నప్పుడు కలిగే అనుభవమూ, సమాధినుండి లేచిన తరువాత తిరిగి మామూలు స్థితిలో కలిగే భేదానుభూతీ ఈ రెంటినుండి కళ ఉత్పన్నం అవుతుంది. సమాధిస్థితినుండి వ్యక్తిత్వం లోనికి

వచ్చిన తరువాత సమాధిస్థితిలో బయట ప్రపంచంతో తనకు సంబంధం ఉండదు గనుక వ్యక్తి బయటిప్రపంచంతో తాను పోగొట్టుకొన్న ఐక్యతాసంబంధాన్ని తిరిగి ఏర్పాటుచేసుకో డానికి కళ ద్వారా ప్రయత్నిస్తాడు. విశ్వాత్మైక్యభావము, సర్వాత్మైక్యభావమే ఆనందము. సమాధిలో క్షణకాలం అనుభవించిన ఆనందాన్ని ఇంద్రియాలకు లభ్యమయ్యేటట్లుగా ప్రకటించడమే నిజమైన కళ; నిజమైన కావ్యము. కనుక పరి శుద్ధమైన కళ హృదయాన్ని సమున్నతంగా చేస్తుంది. విగ్రహ ప్రవృత్తిని నశింపజేస్తుంది. ఉన్నతమైన ఆత్మలను దగ్గరకు చేర్చి సాంఘికసమస్యలను సమన్వయపరుస్తుంది. కళకు ప్రయోజనం ఇదే. ఈ విషయాన్ని గుర్తిస్తూ కళ ఒక ప్రచారసాధనం అన్నా గూడా ఇబ్బంది లేదు. కళలో ప్రచా రానికి తావు ఉండగూడదు అని దెబ్బలాడ వలసిన అవసరం లేదు. ఉత్తమమైన ప్రచారంలోనూ, శుద్ధమైన కళ లోనూ ఏమీ భేదం లేదు. పరస్మైపది కళ అంటే ప్రోపగాండా, ప్రచారం అన్నమాట. కాని ఒక విషయం దృష్టిలో ఉండాలి. ప్రచారం చేయబడే వస్తువు కళావస్తువులాగా ఉత్తమంగా ఉండాలి.

9

ప్రకృతి, కళాదీక్ష

కళ మనుష్యనిర్మితము అనే వారి వాదాన్ని గురించి ప్రారంభంలోనే మనవిచేశాను. పశుపక్ష్యాదులు, లతలు,

పూలచెట్లు, చేపలు, నక్షత్రగుల్లలు, మెరుపులు, మేఘాలు అన్నింటిలోనూ సౌందర్య మున్నది. కాని వాటిలో కళ లేదు. మనుష్యుని మనస్సులో సౌందర్యభావన కలిగి, ఆ భావన పార్థివవస్తువుల ద్వారా వ్యక్తం కావడానికి ప్రయత్నం చేసినప్పుడు కళ ఉత్పన్నం అవుతుంది. మనుష్యుని కల్పనలవల్ల కలిగిన ప్రసవవేదననుండే కళ జన్మిస్తున్నది. అయితే ఈ సిద్ధాంతాన్ని అంగీకరిస్తే, దీనిలో సంకుచితత్వం ఏర్పడుతున్నది. "మనుష్యుడు సృష్టించిందే కావ్యం. సర్వలోకాలకూ ఈశ్వరుడైనవాడు సృష్టించి మన ఆనందం కొరకు మన ఎదుట బెట్టింది కావ్యం కాదు" అని మనం భేదభావాన్ని ఎందుకు సృష్టించుకోవాలి? మన కల్పనలూ, మనమూ ప్రకృతిదత్తములైన వస్తువులమే కదా? మనం ప్రకృతిలో ఒక అంశం మాత్రమే. ప్రకృతి సంపూర్ణం. మనకంటే ప్రకృతి వైభవం ఏవిధంగానూ తక్కువ కాదు. తుపాను వచ్చినప్పుడు సముద్రం ఎలా ఉంటుందో ఒకసారి ఊహించండి. సముద్రవక్షంలో ప్రయాణం చేస్తూ సముద్రం యొక్క రూపాన్ని గురించి ఆలోచించండి.

సముద్రం "మహాభారతం" లాంటి మహాకావ్యంలాగా కనపడుతుంది. దాని విశాలవక్షంలో భావా లన్నీ నాట్యం చేస్తూ, దృష్టిగోచరం అవుతవి. దాని శాంతభావం, దాని రుద్రావతారం, దాని భయంకరాట్టహాసం, దాని ప్రళయాక్రందనం, దాని గాంభీర్యం, దాని ప్రసన్నభావం అన్నీ సత్యాలే. అన్నీ భావపూర్ణాలే. మహాసాగరంలోనితుపానూ,శాంతీ, మెల్లతరబడిగా వ్యాపించిఉన్న సముద్రపు సుడిగుండాలూ అన్నీ

మనుష్యుని ఇతిహాసాలకంటే దివ్యత్వంలో ఏమీ తక్కువకావు. రామేశ్వరం వెళ్ళి పొడవైన, సన్ననైన, బాహువులాగా ఉన్న ఆ చివరి భూభాగంలో నిలబడి సముద్రంవైపుకు చూచినపుడు నాకు అదే భావం కలిగింది. అక్కడనుండి జాఫనా పోతూ భారతదేశానికీ, లంకకూ మధ్యనున్న సేతువనే మహాకావ్యాన్ని సందర్శించినపుడు ఆదికవి వాల్మీకి హృదయం నాకు కళ్ళకు కట్టినట్లు కన్పించింది.

కళాకారుని కంటితో చూచినప్పుడు కోట్లకొలది భారతీయులకు తన పాలవంటి స్వచ్ఛమైన జలాన్నిచ్చి ప్రాణదానం చేస్తూ ఉన్న గంగాభవాని దేవతగానూ, భారతమాతగానూ కన్పిస్తుంది. సందేహం లేదు.

ఈ దృశ్యాలన్నిటినీ చూడవలెనంటే మనం అటూ ఇటూ అవి ఉన్నచోట్లకు పోవలసి వస్తుంది. ప్రయాణం చేసి బాధపడవలసి వస్తుంది. కాని పరమపితవలె ఆకాశంమాత్రం మనం ఎక్కడఉంటే లేక ఎక్కడకుపోతే అక్కడనే హాజరుగా ఉంటుంది. ఆకాశాన్ని పగలు చూడండి, రాత్రి చూడండి, ఉదయం చూడండి, లేక సాయంత్రం చూడండి, జ్యేష్ఠ మాసంలో మధ్యాహ్నం రెండుజాములపుడు లేచిన వేడి గాలి దుమారాలలో చూడండి. మహాసముద్రాన్ని బాహుపాశం లోనికి తీసుకొన్నట్లుగా వ్యాప్తమై కన్పిస్తూ ఉండే సమయంలో చూడండి, ఎప్పుడు చూచినా ఎంతో మనోహరంగానూ, ఎంతో హృదయాకర్షకంగానూ ఉంటుంది. వర్షఋతువులో హిమాలయం లాంటి ఎత్తైన మేఘాలు ఆకాశంలో ప్రయాణం చేస్తూ ఉన్నప్పుడు, చిన్నచిన్న పక్షులు, కిలకిలారావాలతో

ఎగురుతూ క్రిందనున్న జనానికి ఆ మేఘాలలో కలిసిపోయినట్లు కన్పిస్తూ ఉన్నప్పుడు, ఆ మేఘసముదాయంయొక్క విరాట్రూపము ఎంతో లలితంగానూ, ఎంతో భయంకరంగానూ కూడా కన్పిస్తుంది. సూర్యోదయ సమయంలో వెలిమబ్బులన్నీ ఒక చోటికి చేరినపుడు తెరవెనక తెరలను చేర్చినట్లూ, ఆ తెరల మధ్య ఒక మహారాజు సుఖాసీనుడై దర్బారుచేస్తూఉన్నట్లు కన్పిస్తుంది. ఆ దృశ్యాన్నిచూచి కళాకారుడు.

"ప్రాణఃప్రజానాం ఉదయత్యేషసూర్యః" అని ప్రారంభిస్తాడు.

ధ్యేయ స్సదా సవితృమండల మధ్యవర్తీ
నారాయణో సరసిజాసన సన్నివిష్టః
కేయూరవాన్ మకరకుండలవాన్ కిరీటీ
హారీ హిరణ్మయ వపు ర్ధృతశంఖచక్రః"

అని గానంచేసిన సౌరఋషి కళాకారుడు కాదా ?

అనేక దేశాలకు సంబంధించిన అనేకమంది పురాణ కర్తలు నక్షత్రాలనే కావ్యాలనుగురించి అనేకరకాలుగావర్ణించి ఉన్నారు. దేవతలనే కావ్యాలను గురించి మనోహరంగా వర్ణించిన వైదికఋషుల దృష్టి ముందు ఆకాశగోళంలోని అతి ఉజ్జ్వలమైన జ్యోతు లన్నీ తప్పకుండా ఉండే ఉంటవి. జ్యోతిశ్శాస్త్ర విషయంలో ఈ నాడు జరిగిన నూతన పరిశోధనల వలన వస్తుస్థితిని గురించి అభిప్రాయాలూ, భావాలూ మారితే మారవచ్చును. అందువలన ప్రాచీనకావ్యాలూ, ప్రాచీనభావాలూ మనకు కొంత చప్పగా కన్పించవచ్చును.

కాని అసలు వస్తువులే లేవనడానికి అవకాశము లేదు. ఈమధ్యనే ఒక జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞుడు ఒక కొత్త విషయాన్ని చెప్పాడు. "చంద్రుడు పృథ్వి చుట్టూ తిరుగుతూ అంతకంతకు పృథ్వీదగ్గరకు వస్తున్నాడు. తనకై ఏర్పడిన హద్దునుగూడా దాటి చంద్రుడు పృథ్వీ దగ్గరకు రావడంతోనే బద్దలై ముక్కలుముక్కలై పోతాడు. ఆ ముక్కలుగూడా వందా రెండువందలూ కాదు. చూర్ణం చూర్ణం అయిపోతాడు. ఆ చూర్ణంలోనుండి బంగారు కంకణంలాంటి ఒక వలయం ఏర్పడుతుంది. శనివలయం లాగానే పృథ్వికి దగ్గరగా ఆ వలయంగూడా ఏర్పడుతుంది. ఆ వలయం ఆకాశమధ్యంలోనికి వ్యాపించి రాత్రిపూట సూర్య ప్రకాశంచేత పూర్తిగా గానీ, ఒక భాగంగా గానీ ప్రకాశించినప్పుడు మందుగుండుసామాను వెలిగించినట్లు ఎంతో అందంగా ఉంటుంది. అలా జరగడానికి ఎంతోకాలం పట్టదు. ముందు 20 లక్షల సంవత్సరాలలో అది సంభవించవచ్చును. కల్పనాలోకంలో 20 లక్షల సంవత్సరాలు ఏమంత పెద్ద సమయం కాదు. ఇంకా ఎంతోమంది ఎన్నో పరిశోధనలుచేసి వారి వారి అభిప్రాయాలను ప్రకటించారు. ఇంకా పరిశోధనలు సాగుతూనే ఉన్నవి. కాని మొత్తంమీద జ్యోతిషశాస్త్రంలో గూడా కావ్యగతసౌందర్యమూ, కళా - అణువు అణువునా వ్యాపించి ఉన్నవి.

ప్రస్తుతం విమానాలద్వారాగూడా నూతనకళను సృష్టించడానికి అవకాశం కలుగుతున్నది. వాల్మీకి కాళిదాసాదులు వారి వారి విమానాలలో కన్యాకుమారినుండి హిమాలయపర్వతం వరకు విహారంచేసే ఉన్నారు. దేశానికి

నాలుగువైపులా నాలుగు పుణ్యధామాలను ఏర్పరచి, నాలుగు ధామాలలోనూ పర్యటనం చేయవలె నని ఆదేశించిన మత కర్తలుగూడా కల్పనాకాశంలో విహరించిన మహోత్తమ కళాకారులే. బీహారు, క్వెట్టాలలో కలిగిన భూకంపాన్ని మనం ఇంకా మరచిపోలేదు. ఆనాటి ఆ భయంకరరుద్రరూప సందర్శనంగూడా కళాదీక్షాపరిపోషితమే. కవులూ, కళాకారులూ అలాంటి దృశ్యాలనుచూచి భయపడరు. హృదయం నీరసమై, ఎండిపోయి, శ్రద్ధ అంతరించి స్వార్థము, కపటము, మోసము, అవిశ్వాసము మొదలైనవే మానవధర్మాలుగా మారిననాడు రౌద్రరూపముతో అవతరించ మని వారు భగవంతుని ప్రార్థిస్తారు. *

వేసంగిలో మధ్యాహ్నం రెండుజాములప్పుడు ఆకాశాన్నుండి వర్షించే అగ్నిజ్వాలలను యమధర్మరాజు కుక్కలతో పోల్చాడు ఒక వైదికఋషి. మనుష్యుడు తాను చేతనవంతుడననీ ఏ ప్రకృతిమాత చల్లని ఒడిలో తానుపెరిగి పెద్దవాడైనాడో ఆ ప్రకృతిని జడపదార్థ మని అంటున్నాడు. అంతకంటే మూర్ఖత్వం ఉంటుందా ? ప్రకృతి హృదయాన్ని గుర్తించి ప్రాకృతికానుభూతులను అనుభవించే శక్తి మానవుడిలో నశించిపోయింది. మనం అజ్ఞానంవల్ల మనుష్యుడనీ, మనుష్యేతరమనీ భేదభావాన్ని కల్పిస్తున్నాము. అదేవిజ్ఞాన మనుకొంటున్నాము. అజ్ఞానాన్ని విజ్ఞానమనుకొనే మూర్ఖత్వం మనకే చెల్లింది. అదిగాక మనుష్యుడు ఇంకొక తెలివితక్కువపగూడా చేస్తు

* "తుమిర్నార తేకే. ఏషా" —రవీంద్రుడు.

న్నాడు. విజ్ఞానానికి, కళకుగూడా భేదాన్ని కల్పిస్తున్నాడు. నీతినీ, మతాన్నీ, విజ్ఞానాన్నీ, సమాజాన్నీ, జీవితాన్నిగూడా కళతో పోలుస్తున్నాడు.

10

కళ, విజ్ఞానం

వెనుకటి కాలంలో విజ్ఞానానికీ కళకూవిరోధం ఉన్న ట్లనూ, విజ్ఞానం (సైన్సు) అభివృద్ధి అయినకొలదీ కళాక్షేత్రం సంకుచితం అవుతుం దనినీ, విజ్ఞాన మనే సూర్యోదయం కావడంతోనే కళాచంద్రికలు వెలవెల పోత వనీన్నీ చెప్ప బడుతూ ఉండేది.

కాని అది నిజంకాదు. కళాక్షేత్రాన్ని వికసింపజేయ డానికి విజ్ఞానం ఎంతో అవసరం. కళకుసంబంధించిన కల్పనా శక్తిద్వారానే-విజ్ఞానం అభివృద్ధి పొందగలుగుతున్నది. కేవలం వైజ్ఞానికుడు విజ్ఞానాన్నిమాత్రమే నేర్పగలడు; విజ్ఞానానికి సంబంధించిన పాఠ్యపుస్తకాలను తయారుచేయగలడు; అంతే. విజ్ఞాన పరిశోధనచేస్తూ జ్ఞానాకాశంలో ఉన్నత పథాలలోనికి ఎగిరి- ఇంతవరకూ ఎవరు పోని-లేక పోలేని స్థానాలకు పోయి విహరించే విజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞులు అసాధారణమైన కళాకారులే. విజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించి మనుష్యజాతియొక్క సుఖాన్ని ఆరోగ్యాన్నీ, ఆనందించేశక్తినీ వృద్ధిపొందించేవారంతా కళా కారులే.

అయితే కళలాంటి సున్నితమైన వస్తువు తర్కం ఎదుటనే నిలువలేదుగదా! ప్రాణఘాతుకమైన విజ్ఞాన శాస్త్రమనే ఆయుధం ముందు నిలవగలదా అని సందేహం కలగవచ్చును.

కాని. ఆవిధంగా సందేహంకలిగిన పక్షంలో మనకు కళ, విజ్ఞానం రెండింటిమీాదా శ్రద్ధలేనట్లు విదితమవుతుంది. సున్నితమైనవస్తువులమీాదగూడా ప్రయోగాలూ,పరిశోధనలూ జరుగుతునే వున్నవి. కళ ప్రయోగం చేసినంతమాత్రంచేతనే నశించిపోయే వస్తువుకాదు. కళా విజ్ఞానాన్ని, కళాశాస్త్రాన్ని సృష్టించవచ్చును, కాని ఆ సృష్టించడం అవసరమా? అనేది ప్రశ్న. బాహ్యావస్తువులకు విజ్ఞానం అవసరమైనట్లు ఆంతరిక వస్తువులకు అవసరంకాదు. మనుష్యుని మనస్సు, అతని భావనలు, అతని ప్రేమ, అతని ఆకాంక్షలు అన్నింటికీ వేరువేరుగా శాస్త్రాలు ఏర్పడవచ్చును. నేటివరకూ అనేక శాస్త్రాలు ఏర్పడినవి. కాని కళకు ఆవిధంగా శాస్త్రం ఏర్పడడం అవసరం లేదనుకుంటాను. కళ అన్ని శాస్త్రాలనూ, అన్ని విజ్ఞానాలనూ మించిన వస్తువు. కళాప్రకాశంలోనే అన్ని రకాల విజ్ఞానాలూ ప్రకాశించవలసిఉన్నవి. అందుకు తగిన ప్రయత్నం మనం చేయాలి. కళకు గూడా శాస్త్రాన్ని సృష్టించి, కళా విజ్ఞానం అని పేరుపెడితే కళలోని విశాలరూపం సంకుచితమైపోతుంది. జీవితానికి శాస్త్రాన్ని ఏర్పాటు చేయవలెనని ప్రయత్నించినప్పుడల్లా అదే పరిస్థితి కలిగింది. శాస్త్రం అనేది ఎప్పుడూ ఏకాంగిగా ఉంటుంది. జీవితం - కళ రెండూ సర్వాంగపూర్ణాలుగా ఉండాలి. అశ్వమేధ యజ్ఞాశ్వాన్ని లాగా వాటిని

ఇష్టం వచ్చినట్లుగా విహరించ నివ్వావలసి ఉంటుంది. జీవితానికీ, జీవితానికి ప్రభువైన అంతరాత్మకూ ద్రోహంచేయనంతసేపూ కళను శాస్త్ర బంధనాలతో బంధించగూడదు.

11

కళా ప్రయోజనం

కళకు ప్రయోజనం ఏమిటి ? అనే విషయాన్ని గురించి చాలా కాలంనుంచి చర్చలు జరుగుతూనే ఉన్నవి. బహుశా అనంతకాలంవరకూ చర్చలు జరుగుతూనే ఉంటవనుకుంటాను. "కావ్యం యశసే అర్థకృతే వ్యవహార విదే శివేత రక్షతయే" అని కళకు ప్రాచీనాచార్యులు చాలా ఉపయోగాలను చెప్పారు. యశసే, అర్థకృతే అనేవి ప్రస్తుతం అమలులో ఉన్న పెద్ద ప్రయోజనాలు. ప్రసిద్ధకళాకారులు చూస్తూ చూస్తూనే లక్షాధికారు లవుతున్నారు. వారికి ఎన్నో బిరుదులు ప్రసాదింప బడుతున్నవి. సాంఘికంగానూ, రాజదర్బార్లలోనూ, విద్వన్మండలులలోనూ, వారికి అసమానమైన గౌరవ ప్రతిష్ఠలు కలుగుతున్నవి. పరిస్థితులు ఈ విధంగా ఉన్నా కళకు ప్రయోజనం ధన యశః ప్రాప్తులు అంటే ఈకాలంవాళ్ళు అంగీకరించడం లేదు. పూర్వకాలంవాళ్ళు సంగీతంగానీ, వ్యాకరణంగానీ ఏది నేర్చుకొన్నా మోక్షం వస్తుందని విశ్వసించేవాళ్ళు. కాని ఆధునికులు దానిని విశ్వసించరు. వీరు జీవితంలోని

అన్ని సమస్యలనూ పరిశీలించి, పరిష్కరించే శక్తి - జీవితాన్ని అన్ని రంగాలలోనూ వికసింపజేసే శక్తి - కళలో ఉన్న దంటున్నారు. ఆ శక్తి సంగీతంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ గూడా ఉన్నదంటున్నారు. కళ స్వతంత్రం, స్వయం సంభూతం, ఒక జీవితదర్శనం అంటున్నారు. పూర్వులు కళ మోక్షసాధనం అంటే; ఈనాటివాళ్ళు కళ ఆత్మానుభవసాధనం అంటున్నారు.

కళకు అనేకమంది అనేకమైన ప్రయోజనాలను చెపుతున్నారు.

(1) Art for art's sake కళ కళ కొరకు.

(2) Art for life's sake కళ జీవితంకొరకు.

(3) Art as an escape from life జీవితంలోని వాస్తవిక పరిస్థితి నుండి తప్పుకోవడానికి కళ.

(4) Art as an escape into life నీరస వ్యవహారము నుండి తప్పించుకొని జీవితానందంలోనికి ప్రవేశించడానికి కళ.

(5) Art for service sake సేవకొరకు కళ.

(6) Art for self realisation ఆత్మానుభూతి కొరకు కళ.

(7) Art for joy ఆనందము కొరకు కళ.

(8) Art as recreation వినోదానికి కళ.

(9) Art as a creative necessity సృజన ప్రవృత్తిని తృప్తిపరచుకోవడానికి కళ.

కళ లోకవ్యవహారవిదే (వ్యావహారిక జ్ఞానాభివృద్ధి కొరకు) అన్నవారి మనస్సులో ఏమున్నదో మనకు తెలి

యడు. కావ్యాలూ, నాటకాలూ, పురాణాలూ మొదలైన వానిని చదవడం వల్ల వ్యావహారిక జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగుతుంది, చాతుర్యం పెరుగుతుంది- అని మాత్రమే దాని అర్థం కాదు. చర్మచక్షువుల ద్వారానూ, జడబుద్ధి ద్వారాను గూడా ప్రాపంచిక వ్యవహారాన్ని జరుపుకోవచ్చును. విజ్ఞానం తాలూకు సాధారణ ప్రయోగాలు చేయబడుతూ ఉండవచ్చును. కాని కళయొక్కగానీ, జీవితం యొక్కగానీ పరమరహస్యాన్ని అర్థం చేసుకోవలెనంటే, ఆదర్శవంతమైన వ్యావహారికజ్ఞానాన్ని సంపాదించవలెనంటే, కళాకారుని కళామయమైన అలౌకిక మైన దృష్టి, తెలివి, ప్రతిభ, వస్తువుల అంతరాంతరాళాల లోనికి ప్రవేశించే శక్తి అవసరం. ఇవన్నీ కావ్యశక్తి వల్లనే— కళాత్మక ప్రవృత్తి ద్వారానే—లభ్య మవుతవి, కళాదృష్టి లేనివాడు ప్రాపంచిక రహస్యాన్ని తెలుసుకొననే లేడు.

పూర్వకవులూ, దర్శనకారులూ గహనమైనవిషయాలను గూడా చిన్నచిన్న సూత్రాల రూపంలో మనముందు ప్రవేశ పెట్టారు. నేటి పరిస్థితి అది కాదు. వస్తువులో మహత్వం ఉండదు. ఆడంబరం అపరిమితంగా ఉంటుంది. న్యాయానికి పూర్వకవి "కావ్యం లోకవ్యవహార ఉద్దీపనార్థం" అని చెప్ప వలసినది. కాని "కావ్యం వ్యవహారవిదే" అని మాత్రమే చెప్పాడు.

"కళ జీవితంలోని నీరసమైన వాస్తవిక పరిస్థితినుండి తప్పుకోవడానికి" అని చెప్పేవారికి జీవితంలో ఎన్నో కటువైన అనుభవాలు కలిగి ఉండవచ్చును. వారు జీవిత సంగ్రామంలో ఓడిపోయి ఉండవచ్చును. దుఃఖము, దారిద్ర్యము, అన్యా

యము మొదలైన వానివల్ల భయపడిపోయి ఉండవచ్చును. అంతమాత్రంచేతనే మనుష్యుడు జీవిత వ్యవహారంలో ఓడి పోయినట్లు భావించగూడదు. జీవితాంగాలలో ప్రతిదాని నుండీ రస ప్రవాహాలు ప్రవహిస్తూనే ఉంటవి. అదే జీవిత స్వరూపం. కాని మనుష్యుడు విషయ లాలసకు లోనై అర్థ విహీనము, నీరసము నైన జీవితాన్ని గడపడం ప్రారంభించి నప్పుడు అతని జీవితం పనికిమాలిన దవుతుంది. మనుష్యునికి విశ్రాంతి, సుఖము అనేవి లేకుండాపోతవి. కోరిన ప్రతివస్తువూ వెంటనే దొరకడం ఆరంభిస్తే కొద్దిరోజులకు జీవితం భార స్వరూపం అవుతుంది. వాంఛాతృప్తి జీవితంలోని ఔత్సుక్య భావాన్ని నశింపజేస్తుంది. చివరకు క్లేశం మాత్రం మిగిలి పోతుంది. కాళిదాసు సృష్టించిన దుష్యంతుడు చెప్పినది అక్ష రాలా నిజమవుతుంది. అటువంటివారికే Escape from life అవసరం. అది కళలో దొరుకుతుందేమోనని వారు వెదకడం ఆరంభిస్తారు.

అది వారికి కళలో దొరికిందో, లేదో ఇంతవరకూ ప్రమాణం ఏమీ కనపడడం లేదు. ఊడిగ తిండి తినడం, నౌకర్లను అటూ ఇటూ పరుగెత్తించడం, వ్యభిచార ప్రవృత్తిని ప్రోత్సాహింపజేసే సాహిత్యాన్ని చదవడం, నాటకాలు, సినిమాలు చూడడం, ఇవే జీవితం అయిన వారికీ, కళకూ ఏమీ సంబంధం ఉండదు. వారి జీవితంలో "రసమే" ఉండదు. ఉండేది నీరసమే. జీవిత సంగ్రామాన్నుండి తప్పించుకోవడానికి వారు కళాసేవను ప్రారంభించినా, వ్యాకులభావము, విసుగు వారిని వదలిపెట్టవు. ఆ పరిస్థితిలో వారు ఇంకా ఎక్కడకు పారిపోతారు? అందు

వల్ల జీవితద్రోహాన్నుండి బయట పడి వారు యథార్థ జీవితంలోనికి వస్తారు. నిజమైన కళ అప్పుడు వారికి సహాయం జేస్తుంది. అటువంటి సుకుమారులకు సుకుమారమైన కళా సాధనాలనే చెపుతాను. వారు సంగీతాన్ని విని ఆనందించ డానికి బదులుగా తాము వాయించడం, పాడడం నేర్చుకోవాలి. డ్యాన్సులు చూడడానికి బదులు నృత్యమయమైన వ్యాయా మాన్ని చేయడం అలవరచుకోవాలి. ఖరీదు గల టిక్కెట్లను కొని కళా ప్రదర్శనాలను చూడడానికి బదులు తానే చిత్రా లను నిర్మించడం ఆరంభించాలి. పెద్దపెద్ద పుస్తకాలను ఒళ్ళో పెట్టుకొని నిద్రపోవడం మానివేసి, తమ అనుభవాలను పుస్తక బద్ధం చేయడం ప్రారంభించాలి. ఆనాడు కళ Escape into life అవుతుంది. జీవితానికి ద్రోహాన్ని తలపెట్టి జీవన ద్రోహిగా ఉన్నవాణ్ణి కళ ఉద్ధరించలేదు.

నిజమైన కళ ఏవిధంగా మానవుని ఆత్మవికాసానికి తోడుపడుతుందో, అదేవిధంగా జీవదయ, కారుణ్యాభావ ప్రేరితమైన సమాజసేవ గూడా మనుష్యుని ఆత్మవికాసానికి తోడుపడుతుంది.

కళ, సేవ ఈ రెంటింటికీ సమన్వయం కలిగిననాడు రెండూ ఎంతో అభివృద్ధిని చెందుతవి. మన దేశస్థులు అన్ని కళలను భక్తికి సాధనరూపాలనుగా ఉపయోగించి సేవా పరాయణాలనుగా తయారుచేశారు. భోగవిలాసాలను దేవా లయాలతో కలిపి తమ నగ్నత్వాన్ని కప్పివేశారు. కళలు సాంఘిక ధర్మానికీ, వ్యక్తిగత సాధనకూ ముఖ్యాంగాలు అయి పోయినవి.

కళాసాధనవల్లనే ఆత్మసాక్షాత్కారం కలుగుతుంది అని చెప్పడానికి సాహసించ లేకపోయినా, సాధనకు పూర్వ రంగంలో కళ చాలా ఉపయోగపడుతుంది. కళలో మనో వినోదం ఉండనే ఉండదు. మనోవినోదం అనేది బయటికి కనపడే ప్రయోజనం. అంతమాత్రం చేత అదే కళకు ముఖ్య లక్ష్యం, పరమప్రయోజనం అని ఎవ్వరూ అనరు. Art as a creative necessity - అనగా ప్రతి మనుష్యునిలోనూ ఉండే "ఏకోఽహం బహుస్యామ్" అనే ప్రవృత్తిని తృప్తిపరచడం కోసం హృదయంలోని గూఢాతిగూఢాలైన భావాలకు సాకారరూపాలు నివ్వడానికి ప్రేరణ కలిగినప్పుడు మానవుని మనస్సులో కలిగే ప్రయోజనాన్ని గురించి అధికంగా చర్చించ వలసి ఉంటుంది.

ఏవిధంగా కొంతమంది స్వాతంత్ర్యసంపాదనకూ, సంఘ సేవ జేయడానికీ బ్రహ్మచర్య జీవితాన్ని అభిలషిస్తారో, అదేవిధంగా కొంతమంది కళాకారులు తమ సమయాన్నీ, తమ పూర్ణమైన శక్తినీ, కళాసేవలోనే లగ్నం చేయాలని అభిలషిస్తారు. కళాసేవకంటే ఇతరమైన జీవితం వారికి అవసరం లేదు. కొంతమంది తమ పూర్ణమైన శక్తిని కళారూపంలో అభివ్యక్తం చేయువలెనని చూస్తారు. అందుకు ప్రయత్నం చేస్తారు. వారి కళోపాసన ఇష్టము, అయిష్టము, రుచి, అరుచి, అనేవానిమీద ఆధారపడి ఉండదు. నక్షత్రాలు ప్రకాశించడం కమలాలు వికసించడం మానిననాడే వారు కళోపాసనను మాన గలుగుతారు. వారు కళను నిర్మించడం లేదు. కళ తానంతట తానే ప్రస్ఫుటితమవుతున్నది అని చెప్పవలసి

ఉంటుంది. ఒక కుర్రవాడు దోవలో నిలువబడి తన ఆనందంలో విజిల్ వేశాడు. దగ్గరఉన్న పోలీసు ఆ కుర్రవాణ్ణి "విజిల్ ఎందుకువేశావని గదమాయించాడు. నేను విజిల్ వేయడంలేదే, నేను వేయవలెనని విజిల్ వేయడంలేదు, దానంతట అది మోగుతున్నదేమో నని కుర్రవాడు జబాబు చెప్పాడు. అటువంటికళను అపౌరుషేయమన్నా తప్పులేదంటాను, దానినే Art for art's sake అన్నా ఇబ్బంది లేదంటాను. భోగవిలాసాల కోసం ఉద్దేశింపబడి కళ కళకోరకు అంటే మనకు ఇబ్బందీ, బాధా కలుగుతుంది. ఈ నాడు Art for art's sake అనేది Art for market's sake, Art for vulgarity's sake, Art for dissipation's sake అయిపోయింది. అందువల్ల మనం Art for art's sake అనే సూత్రాన్ని అంగీకరించడంలేదు.

ఈనాడు ఈ అడ్వర్టయిజుమెంట్ల యుగంలో ఫ్రూట్ సాల్టు అడ్వర్టయిజుమెంటుకు షేక్స్పియర్ పద్యాలను ఉటంకిస్తున్నారు. పవిత్రమైన వస్తువులను అపవిత్రమైన క్షుద్రవస్తువులకోసం ఉపయోగిస్తున్నారు. ప్రజాసముదాయం దాన్ని ఆపడానికి ప్రయత్నం చేయాలి. ఇటువంటి అడ్వర్టయిజుమెంట్ల ప్రవృత్తివలన సాహిత్యంకంటె, కళ తొందరగా నష్టపడిపోతుంది. అందువలన కళాకారులు, కళారసికులు ఈ విషయంలో ఎక్కువ జాగరూకతను వహించాలి.

వ్యక్తి జీవితంలోను, కుటుంబజీవితంలోను గూడా సంస్కారము, సంయమము, ఆర్యభావాలు లేనినాడు కళాజీవితం ప్రమాదంలో ఉన్నట్లే. కళలోని పరిశుద్ధతను రక్షించడానికైనా కళాకారులు పరిశుద్ధమైన జీవితాన్ని గడపాలి. జీవనశుద్ధి అని

చెప్పి జీవిత సంగ్రామాన్నుండి పారిపోయే వాళ్లను నేను హర్షించను. ఆ సంగ్రామంలో పాల్గొని జయించినవారే వీర పురుషులు కాగలుగుతారు.

Art for Art's sake అనే సూత్రం, నా నిర్వచనం ప్రకారం సరియైనదే అని నా అభిప్రాయం. జీవితం నిష్కామ వృత్తివల్లనే కృతార్థం కాగలుగుతుంది. అదేవిధంగా కళ గూడాను ధనకాంక్ష, కీర్తిలాలస కళకు ప్రయోజనాలు కానినాడు-రాజదర్బార్లలోనికి, వర్త్రశ్రమాలయాల అధిపతుల చేతులలోనికీ కళ పోనినాడు-"కళ కళకొరకే" అనే సూత్రాన్ని మనం తప్పకుండా అంగీకరించవలసి ఉంటుంది. కళద్వారా సదాచారాన్ని పెంపొందింప జేయాలి. కళద్వారా ధర్మ ప్రవృత్తులను ఉద్దీపింపజేయాలి. కళద్వారా సంఘవ్యవస్థలో సహయోగాన్ని, సామర్థ్యాన్ని తీసుకొని రావాలి. కళకు అంతశక్తిఉండాలి అని అంగీకరించినప్పుడు "కళ కళకొరకు" అంటే తప్పేమీ లేదు. కళయొక్క ఆదర్శంమాత్రం ఉత్తమంగా ఉండాలి. "నేను కళారసికుణ్ణి, కళానందాన్ని ఇతర్లకు పంచి పెట్టడమే నా పని. నా జీవితంలో, నేను చేసే పనులలో మీకేమీ ప్రసక్తిలేదు. సదాచారాది బంధనాలు నన్ను బంధింప నేరవు" అని ఏకళాకారుడైనా చెప్పితే చేతులు జోడించి తమరు కళాకారులుకారు, తమరు కళాసృష్టిని చేయలేరు, అని వారికి సక్రమంగా మనం నివేదించవలసిఉంటుంది. ఆదర్శ కళాసృష్టిలో మనుష్యునకు లభించే ఉత్తమమైన ఆనందమే దాని సృష్టికి కారణం గావడం వల్ల కళ కొరకు కళ అనే సూత్రాన్ని అంగీకరించాలి. సర్వోత్తమ మైన ఆనందాన్ని

అనుభవించిననాడు మనుష్యుడు తప్పకుండా సదాచారి అవు తాడు. కళకు ముఖ్యప్రయోజనం బ్రహ్మానందసహోదరమైన కళానందప్రాప్తియే. సదాచారం గౌణంగా లభ్యమయ్యే ఫలం. (By product) మనకెప్పుడూ సూత్రాలతో తగాదా ఉండ కూడదు. పరిణామాన్ని చూచి మనం మంచిచెడ్డలను నిర్ణ యించాలి.

శుద్ధమైన కళవలన జీవితంలోని అన్నిరసాలు మనకు లభ్య మయితే జీవితం పతితం అవుతుందనే భయం ఉండదు. రసం అనేపేరుతో ఇతర వస్తువులను వెదకడం ప్రారంభిస్తే అప్పుడు తగాదా వస్తుంది. రసం అంటే ఏమిటి అనేదిగూడా మనం ఆలోచించవలసి ఉంటుంది. మన ప్రాచీనులు తొమ్మిది రసా లని నిర్వచనం చేశారు. ఈ తొమ్మిది రసాలను గురించి కొత్తవిధానముతో—కొత్తదృష్టికోణంతో మనం ఆలోచించ వలసి ఉంటుంది.

12

రసమీమాంస

•కళనుగురించి, కళాప్రయోజనాన్ని గురించీ ఆలోచించే టప్పుడు బయటి కళాకృతియొక్క రూపాన్ని గురించేగాక అభ్యంతరికరూపాన్ని గురించిగూడా ఆలోచించ వలసి ఉంటుంది. సంగీతము, సాహిత్యము, కళ ఈ మూడు భావనా ప్రధానా లనీ, మూడింటిలోనూ ఉండే వస్తువు ఒక్కటే నని తేలికగానే తెలిసికోవచ్చును. ఆ వస్తువునే మనం రస

మంటాము. సాహిత్యాచార్యులు రసాన్ని గురించి అనేకవిధా లుగా చర్చించారు. సంగీతంలో రాగాన్నీ, తాళాన్నీ, అనుస రించి రసంగూడా మారుతూ ఉంటుంది. చిత్రకళలో గూడా తొమ్మిదిరసాలనూ చిత్రిస్తారు. రేఖల బలాన్నీ, రంగుల సాహ చర్యాన్నీ బట్టిగూడా రసాన్ని వ్యక్తం చేయవచ్చును. రససిద్ధాం తం ఇంకా సంపూర్ణంగాస్థిరీకరింపబడలేదు. సాహిత్యాచార్యులు ఇంతవరకు స్థిరీకరించిన రససిద్ధాంతాన్ని అంగీకరిస్తూ, దానిని సంపూర్ణం చేయవలసిన బాధ్యత మనమీద ఉన్నది.

13

కళ యొక్క సంపూర్ణస్వరూపము

ఒక్క విషయాన్ని మాత్రం స్పష్టంగా చెప్పదలచు కొన్నాను. సాహసాన్నీ, పరాక్రమాన్నీ, ఉత్సాహాన్నీ చూపించకుండా, ఆపదలను ఎదుర్కోవడంలోనే ఆనందాన్ని అనుభవించకుండా కళను వ్యక్తం చేయడానికి వీలే లేదు. కళా వికాసం శాంతిమయవాతావరణం లోనే కలిగినా కళా ప్రేరణ మాత్రం సాహసము, శౌర్యము, పరాక్రమాలనుండీ, బలి అయిపోవలె ననే భావనసుండీ మాత్రమే ఉద్భూత మవుతుంది. కళాకారునికి కల్పనాకౌశల్యంలో చండ్రూల పక్షిలాగా ఎత్తులకు పోయే ఏరోప్లేన్ సంచాలకుని సాహసం లాంటి సాహసం ఉండాలి.

దివ్యత్వము, పరాక్రమము రెండూ సోదరులలాంటివి.

రావణుడు, దుర్యోధనుడు, జరాసంధుడు, వృత్రాసురుడు, మిల్టన్ సృష్టించిన సైతాను మొదలైన వారందరూ మంచికి శత్రువులైనా వారిలో పరాక్రమము, ప్రచండమైన మహత్వాకాంక్ష ఉన్నవి. అందువల్లనే వారు కళాకారులనూ, కవులనూ తమ వంకకు ఆకర్షించుకో గలిగారు. సమర్థము, భవ్యము, ఉదాత్తము, వ్యాపకము, గూఢము అయిన వస్తువు స్వాభావికంగానే సుందరంగా గూడా ఉంటుంది. ఇసుకఎడార్ల వర్ణనలూ చిత్రాలూ దానికి తార్కాణం.

దక్షిణభారత దేశంలోని ఎత్తైన దేవాలయాలు, బీజాపుర్ మసీదులు, బ్రహ్మదేశంలోని విశాలమైన బౌద్ధ విగ్రహాలు అందంగా లేకపోయినా కళాపూర్ణాలని చెప్పుతునే ఉన్నాము. మన కళాకారులు అన్నిచోట్లా కళావిధానాన్ని సిద్ధపరచి అట్టేపెట్టారు. ఏమూల చూచినా లాలిత్యం, లావణ్యం మీకు కనబడుతుంది. అలౌకికము లని చెప్పబడే ఈ కళాకృతులన్నీ భారతీయసంస్కృతికి ప్రతిమూర్తులు. "పిండం లోనిదే బ్రహ్మాండం లోనిది" అనే సామెత ఇక్కడ సంపూర్ణంగా చరితార్థం అవుతుంది.

14

నేటి కళావిహీనమైన జీవితము

నేడు; సామాజిక వికాసంలోని రహస్యాన్ని అర్థం చేసుకొని, శాస్త్రీయవిధానంతో జీవితపథంలో మార్గదర్శకత్వాన్ని వహిస్తున్నాము అని చెప్పే కొత్తపంథావారు,

కొంతమంది బయలుదేరారు. వారు సామ్యవాద సిద్ధాంతం ప్రారంభమైనది మొదలు- కారల్ మార్క్సు సాంఘికజీవితాన్ని అర్థం చేసుకొన్నది మొదలు-అశాస్త్రీయంగా ఉన్న మానవజీవితాన్ని శాస్త్రీయదృక్పథంతో చూడడం ఆరంభ మయిందంటున్నారు. అన్నిపంథాలవారూ తమతమ పంథాలను నిర్మించిన ఆచార్యులను సర్వజ్ఞు లని అంటూనే ఉన్నారు. సామ్యవాదులూ అంతే! వారు సంఘం వర్గకలహాలమీద ఆధారపడి ఉన్న దంటారు. ప్రపంచం పుట్టిన దాదిగా వర్గాలు ఏదో రూపంలో ఉన్నట్లుగానే కనబడుతున్నవి. ఇప్పుడూ ఉన్నవి. ఇకముందు ఉంటవి గూడాను. కాని ఈ వర్గాలలో పరస్పరమైన అజ్ఞానభావము, అనాస్థ ఉండవచ్చును. అంతమాత్రంచేతనే సంఘం వర్గకలహం మీదనే ఆధారపడి ఉన్నది అని అనే విషయంలో చాలా అన్వేషణ జరుగవలసి ఉంటుంది. ఆసిద్ధాంతం ఎంతవరకు సత్యమో ఆలోచించవలసి ఉంటుంది.

మనుష్యుడు కేవలం ధనానికి మాత్రమే ప్రాధాన్యమిచ్చి, సంస్కృతిలాంటి వస్తువులను మరచిపోయినప్పుడు వర్గాలూ, వర్గకలహాలూ తప్పనిసరి అవుతవి. అది ఈ నాటి పరిస్థితి. ఈ నాటిపరిస్థితిని ఆధారంగా, ఉదాహరణగా తీసుకొని ప్రాచీనసాహిత్యమూ, కళ అన్నీ పూంజీవాదాన్ని బలపరచే వనీ బూర్జువావర్గానికి సంబంధించినవనీ, దరిద్రులు, తిండిలేనివాళ్ల విషయంలో ద్రోహం చేసే వనీ అనడం విచిత్రంగా కనబడుతుంది.

రాజ్యశక్తిని చేతులలోనికి తీసుకోవలె నని నడుములు బిగించి పనిచేసేవారికీ, సంస్కృతిలాంటి కోమలములైన వస్తువు

లకూ పాత్రు పొసగదు. కార్యకాలేచ నిష్ఠురాః (పనిచేసే టప్పుడు నిష్ఠురులు). కార్యం కృత్వా పునః స్నేహాః (పని అయిన తరువాత వినయులు) అని ఒక సామెత ఉన్నది. మన సాహిత్యం మీదా, మన కళ మీదా సామ్యవాదులు చేసే తిరుగుబాటు మొదటి తరగతికి చెందినది.

ఈ నాటి మనకళ లోకహితాన్ని సంపాదించేది అవునా, కాదా అనేదికూడా ఆలోచించవలసిందే,

సాహిత్యగోష్ఠులు, సంగీతసమావేశాలు దేశమంతా జరిగేరోజుల్లో, విగ్రహాలు, చిత్రకళ, దేవాలయాలల్లోనూ, బౌద్ధ విహారాలల్లోనూ ఎక్కువగా నిర్మించబడే రోజుల్లో, సంగీతాచార్యులు, భక్తులు, గంగ, యమునలాంటి నదీతీరాలల్లో కూర్చొని సంగీతామృతాన్ని దేశమంతా ప్రవహింపజేసే రోజుల్లో, ధనవంతులకూ బీదవారికీ ఒకేవిధంగా కళానంద ప్రాప్తి కలుగుతూఉండేది. ఉత్సవ సమయాలలోనూ, వివాహ సమయాలలోనూ, జాతిగతభేదభావం ఉండినా ధనవంతుడు, బీదవాడు అనేభావం కన్పడేదికాదు; ఉండేదికాదు. ఆ రోజుల్లో కళానందాన్ని అనుభవించే విషయంలో ఏ విధమైన భేద భావమూ ఉండేది కాదు. ఉత్తమకళాకారులు విరాగులై ఏకాంతంగా కాలం గడిపేవారు. దారిద్ర్యాన్ని హృదయ పూర్వకంగా ఆలింగనం చేసుకునేవారు. ధనవంతుల ధనాన్ని చూసి ఆ సాధువులు ఏమీ లెక్కచేసేవారుకారు. ధనవంతుడు, బీదవాడు అనే భేదభావం లేకుండా శిష్యుల్ని స్వీకరించేవారు.

ఈ నాడుగూడా అదే స్థితి ఉన్నది అనడానికి నేను సాహసించను. ఈనాడు సాహిత్యము, సంగీతము, కళ మూడూ

ధనవంతుల ఆశ్రయంలోనికి పోయినవి. పూర్వం దేవాలయాలలో ఉండే కళాప్రదర్శనాన్ని వారు, వీరు అనకుండా అందరూ చూచి ఆనందించేవారు. కాని ఈనాడు ఎగ్జిబిషన్లు ఏర్పడడం వల్ల బీదవారికి కళాప్రదర్శనాలను చూసే అవకాశం లేకుండా పోయింది. అథవా ఆ ఎగ్జిబిషన్లలో బీదవారికి ప్రవేశందొరికినా వారు ఏమీ అర్థం చేసుకోలేకుండా పోతున్నారు. కళను చూచినప్పుడు ఉత్సాహం, సంతోషం, శ్రద్ధ కలగాలి; వాటికి బదులు బీదవారికి కళాప్రదర్శనాలను చూస్తే విషాదం, నిరుత్సాహం కలుగుతున్నది. కళాకారుల్లో గూడా ఈ నాడు బీదవారిని ఆదరించేవారూ, బీదవారి సేవ చేసేవారూ లేరని అంగీకరించక తప్పడం లేదు. ప్రాచీన భారతదేశంలోగూడా ఈమాదిరి పరిస్థితులే ఉండేవి అనడం మాత్రం సాహసం.

ఈ నాడు ప్రస్తుతం మనం లలితకళలనీ, వృత్తి కళలనీ వేరు వేరు విభాగాలను ఏర్పరచి మన తెలివితక్కువతనాన్ని బయటపెడుతున్నాము. ఇప్పుడు కళను సంగ్రహిస్తున్నాము. పూర్వకాలంలో కళామయమైన జీవితాన్నే గడిపేవారం. ఒకసారి ఒక ధనవంతుని ఇంట్లో విందు జరిగింది. మామూలు పాత్రలు బల్లమీదా, భారతీయ శిల్పితనాన్ని వేనోళ్ళచాటే పాత్రలు అలమారాలోనూ పెట్టిఉన్నవి. అంటే కళ శవంలాగా అలమారాలో ఉన్న దన్నమాట. కళయొక్క వికృతస్వరూపం మాత్రం బల్లలమీద ఉన్న పాత్రల రూపంలో మన జీవితంలోనికి జొరబడిపోయిందన్నమాట. ఒకసారి కర్ణాటక ప్రాంతంలో ఒకరి ఇంట్లో ఉండే అవకాశం లభించింది. ఆ యింట్లో వారు

రోజూ ఉపయోగించుకొనే ఒకపాత్రను చూచాను. కళ్లు తిరిగినట్లయింది. అద్భుతమైన కళ ఆ చెంబుమీద చిత్రితమై అరిగిపోయి ఉన్నది. దానితో బాటు ఆ కుటుంబం నడవడిలోనూ, మాట్లాడే విధానంలోనూ, వారి జీవితంలోనూ సర్వోదయకరమైన సంస్కారభావం కనిపించింది. కళ వారి జీవితంలో కలిసిపోయిందన్నమాట. ఒకసారి బీదదైన ఒరిస్సా ప్రాంతంలో పర్యటనం చేసే అవకాశం లభించింది. ఒరిస్సా గ్రామంలోని కొత్తకోడళ్ళు మట్టిపాత్రలమీదా, ఇంటిగోడలమీదా రంగురంగుల చిత్తరువులను వేశారు. ఆ చిత్తరువులను చూచినప్పుడు నాకు మహదానందం కలిగింది. ఒక మట్టిపాత్రను నాకు ఇవ్వమని అడిగాను. ఒక పెద్ద సంగ్రహాలయంలో ఆ పాత్రను పెట్టించవలెనని నాకోరిక. నవ్వుతూ ఒకటేమిటి, నాలుగు తీసుకొని పొమ్మన్నారు. ఇటువంటిపాత్రలు మా ఇంట్లో చాలా ఉన్న వన్నారు. ప్రతిఇంట్లోనూ మీకు ఇలాంటి పాత్రలు చాలా దొరుకుతవి అన్నారు. కళ వారి జీవితంలో కలసిపోయి ఉన్న దన్నమాట.

వెనుకబడిన ఆ ప్రాంతంలో గూడా కళ దుఃఖాన్ని మరచిపోవడానికి కాదు - దుఃఖాన్ని కప్పిపుచ్చడానికి కాదు- జీవితానందాన్ని వ్యక్తం చేయడానికి అనే నా సిద్ధాంతానికి బలం చేకూరింది. కంచరి ఇత్తడిపాత్రలను తయారుచేస్తున్నాడు. తలిదండ్రుల దగ్గరనుండి అతడు ఆ కళను నేర్చుకొన్నాడు. అతని ఆ వృత్తిని పోటీపడి కాజేసేవాడు ఎవ్వడూ లేడు. ఎవరికో భయపడి అతడు ఎక్కడికూ పారిపోనక్కరలేదు. ఎవరితోనూ వైరం అతనికి అసలేలేదు. జీవితం సుఖంగా గడచి

పోతూ ఉండడంవల్ల నిర్విచారంగా తాను నిర్మించే పాత్రలద్వారా తన ఆనందాన్ని వ్యక్తపరుస్తాడు. చిన్నగిన్నెను తయారు చేశాడనుకోండి. దానిమీద లతలను చెక్కుతాడు. ఆ గిన్నెతో చిన్నపిల్లలు పాలుతాగుతారు. ఆగిన్నెమీద తోక ఎత్తి నిలువబడిన అందమైన ఆవుదూడను చిత్రిస్తాడు. దానినే కళఅంటారు. కంచరి ఆ విధంగా పాత్రలమీద చిత్తరువులను చిత్రిస్తూ ఉంటాడు. చుట్టూ పిల్లలు ఆడుకొంటూ ఉంటారు. ఆ పరిస్థితిలో లలితకళకూ, వృత్తికళకూ భేదం ఏముంటుంది?

గుజరాత్‌లోని లోకగీతాలను విన్నవారూ, రంగుపని చేసే రంగరేజల సంవాదాలను విన్నవారూ రంగరేజుల కళ వృత్తికళ, లలిత కళ కాదు అని అనలేరు. ఎత్తైన పర్వతశిఖరంమీది దేవాలయదర్శనానికి సాయంత్రం పోవడం షికారుగాక, సాయంత్రం ఏమీ పని లేకుండా గాలిలో అటు యిటు తిరగడమే షికారు అవుతుందా? స్కూటు అయి, అటుఇటు పనితొందరమీద తిరిగితే సంస్కారం ఉన్నట్లున్నా, తన ముద్దుచెల్లెలికోసం సీతాఫలాలు కోసి తీసికొనిరావడానికి అన్న నాలుగుమైళ్లు నడిచివెళ్ళితే సంస్కారం లేనట్లు అవుతుందా?

పట్టణాలలోనూ, విదేశాలలోనూ తయారయే వస్తువులను ఉపయోగించడానికి అలవాటుపడి సరళమైన సాదా జీవితాన్ని మరచిపోయినాము. సంతోషానికీ, శాంతికీ బదులు ఉత్తేజనం కలుగజేసే వస్తువులకొరకు వెదకడం ఆరంభించాము. ఈ ఉత్తేజనంలో శాంతి ఉన్న దనడం, పాలల్లో ఉన్న పుష్టి కలుగజేసే గుణం సారాయిలోకూడా ఉన్న దనడం అవుతుంది. జీవితరసాన్ని మరచిపోయి బయటి వస్తువులద్వారా – బయటి

కళద్వారా జీవితాన్ని సుందరంగా చేసుకోడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నాము. భర్త భార్యను ప్రేమించడం మాని అందమైన చీరలను, వెలగల నగలను చేయించిపెట్టినంత మాత్రంచేత ఆమె జీవితానికి శాంతి లభిస్తుందా?

ఈ నాటి మన హౌసింగు సొసైటీలను చూడండి. మన జీవితానికి అవసరమైన వస్తువులను సమకూర్చే చాకలి, గొల్ల, మంగలి మొదలైనవాళ్ళ ఇళ్లకూ, మన ఇళ్లకూ సంబంధం లేదు. వాళ్ళు మన ఇళ్లకు ఎంతో దూరంలో ఉండి సరియైన నీటి వసతులుగూడా లేక నానాబాధలు పడుతూ ఉన్నారు. వారి దైన్య పరిస్థితిని చూస్తే మనలో ఎంత అధర్మప్రవృత్తి పెంపొందిందో బోధపడుతుంది. మనకుపాలుపోసే గొల్లవాడూ, పేపరు ఇచ్చిపోయే బీదకుర్రవాడూ మనకు తమ ముఖాన్ని చూపించడానికి భయపడుతున్నారు. బీదవాళ్లను దూరంగా ఉంచి మనం మన జీవితానందాన్ని దూరంచేసుకొంటున్నాము. మన ఉత్సవాలు పూర్వంలాగా సర్వసాధారణానికి సంబంధించి లేవు. మన సాహిత్యం ప్రస్తుతం ప్రజా సాహిత్యంగా లేదు. ఈ నాడు మన దేశంలోని కోట్లకొలది చదువురానివారు ఎటువంటి సాహిత్యాన్ని వింటున్నారో, ఎటువంటి గీతాలను పాడుతూ ఉన్నారో, ఏవిధంగా ఉత్సవాలను చేస్తూ ఉన్నారో, ఏవిధంగా ధర్మోపదేశాలను వింటూ ఉన్నారో, పరిశీలించి చూస్తే బీదవాళ్లకూ, ధనికులకూ, చదువుకొన్నవారికీ చదువు లేనివారికీ ఈ మధ్య ఎంత అఖాతం ఏర్పడిందో బోధపడుతుంది. రాజనైతిక విధానంలో సాంప్రదాయిక భేదాలూ, జాతిగతమైన అవరోధాలూ పనికిరావంటూ, నగరనిర్మాణంలో

సాంప్రదాయకతత్వాన్ని మరచిపోకుండా ఉన్నాము. పూర్వకాలంలో ఆ యా వృత్తులను అవలంబించే వారినిబట్టి వారిఇళ్లు, వారి జీవితం ఉంటూఉండేవి. ఇప్పుడు జాతు లన్నీ బొంబాయిలోని ఇళ్లలాగు ఒకే మాదిరిగా కళాశూన్యాలై పోయినవి.

నశించిపోయినకళను ఉద్ధరిస్తామని గ్రామాలకు పోయిన వారుగూడా, గ్రామాలలో పట్టణవాతావరణాన్ని సృష్టించి, కృత్రిమజీవిత విధానాన్ని పెంపొందింప చేస్తున్నారు.

కళయే జీవిత ప్రతిష్ఠ. అది నాశనం అయితే జీవితంలో నుండి ధర్మమూ, సదాచారమూ అన్నీ నశించిపోతవి. సంఘం వర్గయుద్ధాలకు నిలయం అయిపోతుంది.

మన ఉత్సవాలలో అంధవిశ్వాసాలు, అనవసరపు ఖర్చు ఉన్నమాట వాస్తవమే. కాని వాటిద్వారా సాంఘికకళా ప్రియత్వాన్ని మనం ఎక్కువ చేసుకొన్నాము. ఈ నాడు మత గౌరవం తగ్గిపోయింది. అందువల్ల ప్రస్తుతం ఉత్సవాలను రాజనైతికంగానూ, సాంఘికంగానూ కలిగే ప్రేరణలవలన నడుపుతూ ఉన్నాము. మన సోషల్ గేదరింగులూ, పరిషత్తులూ వార్షికోత్సవాలూ, అన్నీ మన సాంఘికజీవితం తాలూకు క్రొత్త ఆవిష్కరణాలు. వీనిలో ఎప్పుడు చూచినా ఒక్కేక్రమం కన పడుతున్నది. నాలుగైదు సమ్మేళనాలను చూస్తే విసుగు పుడుతున్నది. క్రొత్తక్రొత్తవాళ్లు రంగంలోనికి దిగుతూ ఉండడం వల్ల ప్రతిసంవత్సరం సమ్మేళనాలు జరుగుతునే ఉన్నవి. కాని సమాజంలో కళాదృష్టి, కళాజ్ఞానం ఏర్పడిననాడే సమ్మేళ నాలలోనూ, ఉత్సవాలలోనూ క్రొత్తపద్ధతులు వస్తాయని

ఆశించడానికి అవకాశం ఉంటుంది. ఇప్పటికీ కళాదృష్టితో జీవితాన్వేషణం చేస్తూ ఉన్నవారు లేకపోలేదు. అందువల్లనే మార్పు రావలె ననీ, వస్తుం దనీ ఆశిస్తున్నాము.

15

జీవనకళోపాసకులు కావాలి

లలితకళ లనీ, వృత్తికళ లనీ వేరువేరు విభాగాలను సృష్టించి, కళను మనం బలహీనపరచామా, లేదా అనేది గూడా ఆలోచించవలసిన విషయమే. లలితకళలలో కేవలము తటస్థమైన ఆనందం మాత్రం ఉంటుంది. వృత్తికళలలో వీలు, సుఖము, సాధనాల ప్రాధాన్యం కూడా ఉంటుంది. డ్రాయింగు రూమును అలంకరించవలెనంటే మనం రెండురకాల కళలనూ ఆశ్రయించ వలసి ఉంటుంది. డ్రాయింగురూములు రాజులు, మహారాజులకు మాత్రమే ఉండవు. గ్రామాలలో నివసించే రైతులూ, ఉదయంనుండి సాయంత్రంవరకూ రెక్కలు ముక్కలయ్యే టట్లుగా పనిచేసి, చిన్న చిన్న గదులలో, గదికి పదిమంది చొప్పున సేదదీర్చుకొనే కార్మికులూ మొదలైన వారి.అందరి ఇళ్ళను గురించిగూడా ఆలోచించవలసి ఉంటుంది. కార్మికులు, కర్షకుల ఇళ్లల్లో ఉపయోగించబడే ప్రతివస్తువుకూ ఏదో ఒక ప్రయోజనం, ఉపయోగం ఉండాలి. ఉపయోగం లేని కళ జీవితంతో కలవదు. జీవితాన్ని అలంకరించ లేదు. పరిస్థితినీ, పద్ధతులనూబట్టి వస్తువులుగూడా ఉండవలసి ఉంటుంది. ప్రాచీన పద్ధతుల ననుసరించి దుస్తులుధరించేవారి ఇళ్లల్లో

ఆధునికవిధానాన్ని అనుసరించే అలంకారసామగ్రి వ్యర్థంగా కన్పిస్తుంది. భారతీయజీవితానికి నక్‌శైలూ, మోజాలూ శుద్ధదండుగగా కన్పిస్తవి. జీవితం ఎలాంటిదో ఇల్లు అలాంటిది, సామాను ఎలాంటిదో, దాని శిల్పమూ, కళా అలాంటివిగా ఉండాలి.

మన దేశంలో వారివారి శాఖల్లో మాత్రమే ప్రావీణ్యాన్ని సంపాదించిన డాక్టర్లు, వకీళ్లు, న్యాయశాస్త్ర వేత్తలు, ఇంజనీర్లు మొదలైన వారు చాలామంది ఉన్నారు. వారందరికీ వారివారి శాస్త్రమే కాని రెండవది తెలియదు. కాని యావత్తు సంస్కృతినీ, సంపూర్ణజీవితాన్నీ అర్థం చేసుకొన్న జీవన శాస్త్రవేత్తలు మనకు లేనేలేరు. సంస్కృతిని గురించి చర్చించే వాళ్లుమాత్రం లేకపోలేదు. కాని లాభం ఏమిటి? సంస్కృతినీ, జీవితాన్నీ అర్థం చేసుకొని సంఘాన్ని ముందుకు నడిపించే జీవనఋషులు మనకు కావాలి. ఈనాడు యూరోపులో మోస్తరుగా మనదేశంలోగూడా సాంఘికజీవితంలో సంస్కార విహీనమైన అరాజకత్వం వ్యాపించిఉన్నది. ఆ అరాజకత్వాన్ని నిర్మూలనంచేసి సువ్యవస్థితమైన విధానాన్ని ఏర్పరిచే ఋషులు కావాలి. ఇది మనకు అర్థం కావడంలేదు. ప్రభుత్వము లేక పోయినా పరవాలేదు. కాని అలాంటి ఋషులు లేనినాడు సాంఘికజీవితం ఛిన్నాభిన్నమై పోతుందనే విషయాన్ని మనం గుర్తించిననాడు గాని జీవనఋషులను సృష్టించుకోలేము. తేనె టీగలు సైతం తమరాణి చచ్చిపోతే వెంటనే రెండోరాణిని వెదకి తెచ్చుకొంటవి. రాజశక్తి ముందు తలవంచుతూ సాంఘిక జీవితంలో స్వాతంత్ర్యం అనే పేరుతో అరాజకత్వాన్ని వ్యాపించ

నిస్తున్నాము. కుటుంబజీవితంలో కట్టుబాటు ఉంటుంది, రాజ తంత్రం ఉండదు. అదేవిధంగా సంఘజీవితంలో కూడా రాజతంత్రం గాక కట్టుబాటు ఉండాలి. వ్యక్తిమోస్తరుగా సంఘంకూడా "మాతృవాన్" "పితృవాన్", "ఆచార్యవాన్" అయివుండాలి. ఆ నాడే సంఘజీవితానికి సామర్థ్యమూ, స్వాస్థ్యమూ రెండూ ఏర్పడతవి. ఆనాడే జీవనకళ పరిపుష్ట మవుతుంది. లలితకళలూ, వృత్తికళలూ, ఒకదానికొకటి సహాయకాలు అవుతవి. ఆ పరిస్థితుల్లో వర్గకలహాలకు అవకాశమే ఉండదు. మన ప్రాచీనసంస్థలు ఆ పరిస్థితుల్లోనే నడుస్తూ ఉండేవి. రాజుగూడా కులగురువు అనే దృష్టితోనే తాను సుఖాన్ని అనుభవిస్తూ రాజ్యపాలన చేసి ప్రజలనుగూడా సుఖపెట్టుతూ ఉండేవాడు. ఈ నాటి మనవ్యవహారాలల్లో పాశ్చాత్య విధానం పెచ్చుపెరిగిపోయింది. అధ్యక్షుడు ఉపాధ్యక్షుడు, కోశాధ్యక్షుడు, కార్యదర్శి, కార్యనిర్వాహకవర్గ సభ్యులు లేకుండా మనకు సంఘాలు పనిచేయడమే మానివేసినవి. మన సాంఘికశాస్త్రంలోనే మార్పులు రావడంవల్ల సమాజాన్ని ఏకసూత్రంమీద నడిపించవలసి ఉంటుం దనే భావమే ఎవ్వరికీ కలగడం లేదు.

మనం మేల్కొనాలి. మన సాంఘికజీవితంలో ఏ మేమి మార్పులువచ్చినవో, ఒకపట్టీని తయారుచేయించాలి. సమాజం లో పురాతనాదర్శాలు ఎన్ని ఉన్నవి? వాటిస్థానే కొత్తవి ఎన్ని వచ్చినవి? మారిపోయిన ఈ పరిస్థితుల్లో మనం ఏమిచేయాలి? సాంఘికవ్యవస్థను ఏ రూపంలో నిర్మించుకోవాలి? అనే అన్ని విషయాలను గురించి సాకల్యంగా చర్చించుకోవాలి.

సమాజ శాస్త్రాన్ని గురించి విస్తృతంగా అధ్యయనం చేయాలి. సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైన విషయాలను గురించిగూడా ఆలోచించాలి. సామాజిక జీవితాధ్యయనం సంపూర్ణం అయిన తరువాత కళకు జీవితంలో ఉన్న స్థానం ఏమిటో తేలికగా నిర్ణయం అయిపోతుంది. ఈ విషయాలన్నిటినీ అర్థం చేసుకొన్ననాడు అందవిహీనమైన విదేశీవస్తువులతో డ్రాయింగు రూములను నింపడం మానివేసి కళామయమైన వస్తువుల కోసం వెదకగలుగుతాము. మన కంచర్లు, సాలీలు, కుమ్మర్లు, బంగారం పని చేసే వారుగూడా ఉద్దేశ్య విహీనంగా, కళావిహీనంగా వస్తువులను తయారుచేయడం ఆరంభించారు. చేసేవస్తువులను ప్రాచీనపద్ధతులలో నైనా తయారుచేస్తున్నారు. లేకపోతే ఇతర దేశాలనుండి వచ్చే కేట్లాగులను దగ్గర పెట్టుకొని వాటిపద్ధతిగా నైనా తయారు చేస్తున్నారు. స్వతంత్రంగా ఆలోచించి కొత్తవిధానాల ప్రకారం కళాసృష్టి చేసే శక్తి తగ్గిపోతున్నది. ధనుర్వేదము, ఆయుర్వేదము, సంగీతము, అశ్వవిద్య, గజవిద్య మొదలైన అన్ని కళలనూ ఎక్కువగా వికసింపజేసిన బ్రాహ్మణాచార్యులు "వర్ణానాం బ్రాహ్మణో గురుః" అనేదానికి బ్రాహ్మణుడు దక్షిణలను బాగా పుచ్చుకో వచ్చును. చరణతీర్థాన్నిచ్చి ఆశీర్వాదాల నిస్తూ శ్రాద్ధాదుల్లో తుష్టిగా భోజనం చేయవచ్చును అనే సంకుచితార్థాన్ని కలుగజేస్తున్నారు. ఈ నాటి చదువుకొన్న వారిలో విశ్వకర్మ అయ్యే యోగ్యత గలవారేరి? భరతాచార్యులు కాదగిన వారేరి? కట్టుదిట్టమైన వర్ణవ్యవస్థనూ, సాంఘిక సేవా విధానాన్నీ నిర్మించ గలిగే జీవనకళాకారులు

బయలు దేరితేనే సమాజం జీవించ గలుగుతుంది. అటువంటి వ్యక్తులూ - అటువంటివ్యవస్థా - కావలెననే కోరిక - ఆకలి - సమాజంలో కలిగితేనే కాని అలాంటి జీవన కళోపాసకులు ఉత్పన్నంకారు.

16

భవన నిర్మాణకళ

నాటకంలో అనేకమైన సాహిత్యకళలు కలిసినట్లుగా, ఆర్కెస్ట్రాలో అనేకమైన వాయిద్యాలు కలిసినట్లుగా భవన నిర్మాణకళలో గూడా అనేకమైన కళలు కలిసి ఉన్నవి. అందువల్ల జీవితావసరాలనూ, సామాజిక జీవితానందాన్నీ, జీవితాన్నీ దృష్టిలో పెట్టుకొని భవననిర్మాణ కళను వికసింపజేయవలసి ఉంటుంది. మన అవసరాలనూ, నివాస పద్ధతులనూ అనుసరించి భవనాలను నిర్మించవలసి ఉంటుంది.

పూర్వం మనం ఎవరినిబడితే వారినే అతిథులనుగా స్వీకరించేవాళ్ళం. అయితే మన సంప్రదాయానికి అనుకూలించేవారినే ఇంట్లోకి రానిచ్చేవాళ్ళం. - వాళ్లను పూజించేవాళ్ళం. మధ్యయూరపులోని గ్రామాలలోగూడా ఇదే విధానం అమలులో ఉండేదని చెపుతారు. ఉత్తర హిందూదేశంలో ఘోషావద్ధతి ఉన్నచోట అతిథులను గౌరవించే విధానం ఇంకొక విధంగా ఉండేది. కాని ఇప్పటి పరిస్థితులు మారిపోయినవి. అతిథులను మనం పూర్వం లాగా

ఉంచకూడదు గూడాను. పూర్వపు సంప్రదాయాలూ, వ్యవహారాలూ ఈ రోజుల్లో పనిచెయ్యడం లేదు. వ్యాపారస్థుల దగ్గరకు వ్యాపారం పనిమీద అతిథులు వస్తున్నారు. వకీళ్ల దగ్గరకు పార్టీలూ, డాక్టర్ల దగ్గరకు రోగులూ వస్తున్నారు. వారి వారి అవసరాలు వేరు వేరుగా ఉంటున్నవి. వారివారి అవసరాలను గురిస్తూ భవన నిర్మాణం జరగాలి. ఆ నిర్మాణంలో లలితకళలకు ఎంతవరకు తావు ఇవ్వవచ్చునో ఆలోచించాలి.

భవనాలల్లో మంచిగాలీ, మంచి వెలుతురూ, ఎండా వచ్చేఅవకాశంఉండాలి. వాటిని అన్నింటినీ,భవనంలో నివసించే వారి వృత్తులనూ, అవసరాలనూ గురిస్తూ కళాత్మకంగా భవనాలను నిర్మించవలసి ఉంటుంది.

ఈ నాడు భవనాలు అవసరాలనూ, వృత్తులనూబట్టి కట్టబడడం లేదు. ఇంటినిండా గదుల నిర్మాణమే కాని కళాత్మకమైనరూపం కన్పించడం లేదు. ఎందుకో కట్టిన భవనాన్ని, ఎందుకో ఉపయోగించడం భారత దేశంలో అన్ని ప్రాంతాలలోనూ తరచు జరుగుతూ ఉన్నది. ధనం ఉన్నవారూ అంతే. లేనివారూ అంతే.

17

కళాకారునికి సంయమం అవసరం

ఏ విషయంలో నైనా "అతి" పనికి రాదంటారు. గది నిండా కుప్పలు కుప్పలుగా కుర్చీలనూ, బల్లలనూ పేర్చి పారవేస్తే అటూ ఇటూ మసలడానికి వీలూ ఉండదు, కళా ఉండదు.

కూరనిండా మసాళా దినుసులన్నీ చేతికి వచ్చినట్టుగా వేయడం ఆరంభిస్తే కూర రుచి చెడడమే గాకుండా ఆ కూర తిన్నవాడి ఆరోగ్యంకూడా చెడి ఊరుకుంటుంది. ఇరవయినాలుగుగంటలూ సంగీతమే వింటున్నా, మాటమాటకు కవిత్వం ప్రారంభించినా తల నొప్పి పుడుతుంది. అందువల్ల కళాభివృద్ధి ఏమాత్రమూ జరుగదు. బొంబాయిలో ఏ యింట్లో చూచినా గ్రామఫోన్లు మొరుగుతూనే ఉంటవి. కాని సంగీతం అంటే కనీసం అభిరుచి అయినా ఉన్నవాడు ఒక్కడు కూడా కనపడడు. సంయమం ఉండాలి. మితి ఉండాలి. అప్పుడే కళ వికసిస్తుంది. అసమానం మిఠాయి తినడం ప్రారంభిస్తే నోరు రుచి చెడిపోతుంది. కొద్దిరోజుల్లో రుచి కనుక్కొనే శక్తి కూడా నశిస్తుంది. అస్తమానం ఇతర్లను ప్రశంసిస్తూనో, తాను ప్రశంసింపబడుతూనో ఉండేవాడికి ఇతర్లలోని మంచి చెడ్డలను తెలుసుకొనే జ్ఞానం కూడా నశించిపోతుంది. అందువల్ల కళాకారులు ముఖ్యంగా సంయమాన్ని అలవాటు చేసుకోవాలి. సంయమం లేనివాడు జీవితమే నిస్సారం అవుతుంది.

18

దుస్తులు - ఆభరణాలు

ఒకసారి బడోదా మహారాజు సయాజీరావుగారిని దేశీయ దుస్తుల్లో, అలంకరించబడిన ఎడ్లబండిమీద మాండవీ వైపుకు పోతూ ఉంటే చూచాను. ఆ తోవకు రెండువైపులా ఉన్న ఇళ్లూ, బండివాళ్లూ, వాడి దుస్తులూ, బండిలో ఉన్న రాజూ

అందరూ ఒకరిలో ఒకరు కలిసిపోయినట్లు కన్పడ్డారు. ఒకే సాంస్కృతిక వాతావరణంలో వారు ఉన్నట్లుగా కన్పడింది. బడోడా రాజ్యంలోని ప్రాచీన సైనిక దుస్తుల్నీ, ఈనాటి సైనిక దుస్తుల్నీ చూచే అవకాశం నాకు ఒకసారి లభించింది. ఎంత భేదం!! ఆతురురాలైన సోదరీమణి ఈ రెండు రకాల దుస్తులనూ వేరు వేరుగా ధరించి ఇద్దరు సైనికులు నిలువబడి ఉంటే, సహాయాన్ని అర్థించడానికి ఎవరి దగ్గరకు పోతుంది అనే ప్రశ్న నామనస్సులో కలిగింది. ప్రాచీన దుస్తుల్ని ధరించిన సైనికుడు వీరుడుగా కనపడ్డాడు. అంతేకాక అతని దుస్తుల్లోనూ, అతనిలోనూ వంశపారంపర్యంగా ఉంటూ వస్తున్న స్త్రీదాక్షిణ్యభావం జీర్ణించి ఉన్నది అనిపించింది. యూరపు దేశస్థుల దుస్తులు వారి దేశంలో బాగానే ఉండవచ్చును. కాని మనదేశంలోని సైనికుని దుస్తుల్లోని ఆర్యభావన నాకు ఆ దుస్తుల్లో కనపడలేదు. అంతమాత్రంచేత ప్రాచీన వస్తువులంటే నేనాకు అభిమానం అని మాత్రం అనుకోవద్దు. దుస్తుల్లో గూడా ప్రత్యేకత ఉంటుందని చెప్పడమే ఇక్కడ నా ఉద్దేశ్యం. విద్వాంసులు, సేవకులు, త్యాగులు, సాధువులు అందరూ వేరువేరు విధాలుగా ఉన్న దుస్తుల్ని ధరిస్తారు. అలా ధరించడం అవసరం. వారి దుస్తుల్ని వీరూ, వీరిదుస్తుల్ని వారూ ధరించడం ప్రారంభిస్తే బాగుండదు.

మన దేశంలో దుస్తుల విషయంలోగూడా సంయమం చాలా అవసరం. ప్రస్తుతం వైష్ణవులు, బైరాగులు తిలకాలు ధరించి కాషాయ వస్త్రాలితో బయలుదేరుతున్నారు. పూర్వ

కాలంలో అవన్నీ భక్తిచిహ్నాలుగా ఉండేవి. ఈనాడు మోసం క్రింద పరిణమిస్తున్నవి. జీవికానిర్వహణార్థం సాధనా లవుతున్నవి. విదేశాలనుండి వచ్చిన యాత్రికులు అలాంటి వారి ఫొటోలను తీసి ఇతరదేశాలల్లో మనల్ని ఎగతాళికూడా చేస్తున్నారు.

ఇక ఆభరణాలు - మనం ఆభరణాల పిచ్చితో ముక్కు, చెవులు, పెదిమలుకూడా కుట్టుకొని కూర్చొంటున్నాము. అదంతా అనాగరికచిహ్నం. ఈ వ్యవహారాన్ని ఇంతటినుండి అయినా మనం మానివేయాలి. ఆభరణ ప్రేమ బానిసత్వ చిహ్నమని నా అభిప్రాయం. పూర్వకాలంలో రాజులు నిజంగా రాజులుగా ఉన్నకాలంలో ఇన్ని ఆభరణాలను ధరించేవారు కారు. రాజత్వచిహ్నంగా రెండుమూడు ఆభరణాలను ధరించి సంతృప్తి పడేవారు. తమ కున్న ఐశ్వర్యభారాన్ని రాజులు తాము మోసేవారు కారు. రాణులచేత మోయించేవారు. ఈనాడు సోదరీమణు లందరూ చదువుకొని, క్రొత్త సంస్కారాలను గ్రహించి సంఘంలో నాయకత్వం వహించ బోతున్నారు. వారందరూ ఈ ఆభరణాల విషయంలో ఎక్కువగా ఆలోచించ వలసి ఉంటుంది.

19

నాటకము - సినిమా

నా జీవితకాలంలో నేను పదినాటకాలు చూసిఉంటాను. బయస్కోపు అనే పేరుతో సినిమాలు అమలులో ఉన్న

రోజుల్లో రెండు మూడు బయస్కోపుల్ని గూడా చూసి ఉంటాను. అంతే. అంతకుమించి నాటకాలనుగానీ, సినిమాలనుగానీ నేను చూసిఉండలేను. * ఈ మాత్రం జ్ఞానంతో వాటిని విమర్శించడం ఏలాగా ? ఈనాడు పత్రికల్లో ఎక్కడచూచినా సినిమా బొమ్మలే కనబడుతున్నవి. బొంబాయిలాంటి పట్టణాలలో ఏ గోడమీద చూచినా సినిమా అడ్వర్టయిజుమెంట్లే. దైనిక పత్రికల్లో సినిమాలను గురించి చాలా విమర్శనలు బయలుదేరుతున్నవి. వాటిని గురించి నే నేమీ వ్రాయదలచుకోలేదు. అడ్వర్టయిజుమెంటు పేపర్లలో ఉండే బొమ్మలను చూచి సినిమాల విషయం కొంత ఆలోచించగలిగాను.

ఒక పాశ్చాత్యవిమర్శకుడు సంస్కృత నాటకాలను గురించి విమర్శిస్తూ - సంస్కృత నాటకాలల్లో, కావ్యాలలో ఉండే తీపిఉంటుంది, నాటకం తీపి కోసంకాదు, నాటకంలో రోమాంచాన్ని కలుగజేసే ఘట్టా లుండాలి, అవి లేనినాడు నాటకం ఏమిటి ?'' అన్నాడు.

ఆ రోమాంచాన్ని (Dramatic Thrill) కలుగజేయడానికి ఈనాటి నాటకాలూ, సినిమాలూ ఏస్థితిలోనికి పోయినవో ఆలోచిస్తే నిజంగా మనకు రోమాంచం కలుగుతుంది. ఈ రోమాంచం కోసం లూటీలనూ, బందిపోటు దొంగతనాలనూ, హత్యలనూ, అపహరణాలనూ, అనేకాన్ని చూపిస్తున్నారు.

---

* ఇది వ్రాసినతరువాత కొంతమంది మిత్రుల ప్రోద్బలంవల్ల ధర్మాత్మ అనే ఫిలింను చూశాను. అది నాకు బాగా నచ్చింది. అయినా సినిమా ఒక అసాధారణవస్తువు అనేభావం నాకు కలగలేదు. సినిమాఅంటే నాకున్న అభిప్రాయం మారలేదు.

ఈనాటి కొన్ని ఫిల్ములు చాలా బాగా ఉంటున్నవని చాలామంది మిత్రులు చెప్పుతున్నారు. ఉత్తమమైన సాహిత్యక రచనలను ఆధారంగా తీసుకొని ఉత్తమమైన చిత్రాలను నిర్మిస్తే పుస్తకం చదివిన నాటికంటే చిత్రాన్ని చూచినప్పుడు ఎక్కువ ముగ్ధులం కాగలుగుతాము. నీతిని గూడా ఎక్కువగా గ్రహించగలుగుతాము. ఈనాటి కళాకారుల శక్తివిషయంలో నాకు ఏలాంటి సందేహమూ లేదు. శుద్ధ సాత్త్విక కళావికాసం కోసం పాటుబడేవారి సంగతికాదు నేను చెప్పడం. సమాజం తోటీ, సామాజిక పరిస్థితులతోటీ సంబంధం లేకుండా సమాజం ఏమయిపోయినా తమ కావ్యంలోనే తాము మునిగి ఉండే కళాకారులను గురించిమాత్రమే నేను చెప్పుతున్నాను. వారి శక్తిని చూస్తే కళ్ళు మిరుమిట్లు గొనిపోతవి. ఆసురీ సంపత్తి తాలూకు మహాత్మ్యము, వైభవముమాత్రము తక్కువదా ? సినిమా, నాటకము రెండూ వెంటనే ప్రేక్షకుని తమ ప్రభావంచేత లోబరచుకొంటవి. అందువల్ల ఎక్కువ జాగరూకత అవసరం. అదిగాక ఇంకొక విషయంగూడా ఉన్నది. బొంబాయిలో గ్రామఫోన్లు మోగుతూనే ఉంటవి. రికార్డులు అన్నీ అరిగిపోయినా - సంగీతం ప్రవాహరూపంలో ప్రవహించినా - ఆ సంగీతాన్ని విన్నవారు నాగరికులు అయినా రని గానీ, ఉదారహృదయు లయినా రని గానీ చెప్పడానికి అవకాశం లేకుండా ఉన్నది. జీవితం నిర్మలమైన గృహస్థాశ్రమం లోనే పుష్పించి, వికసిస్తుంది అని అంగీకరించనంతవరకూ కళ ద్వారా సాంఘికంగా అభివృద్ధి కలగడం అసంభవం.

నాటకాలలోనూ, సినిమాలలోనూ జీవితంలోని రసదాయకాలు, ఆకర్షకాలు అయిన ఘట్టాలను కొంత అతి రంజితంగా చిత్రించడం తప్పనిసరి అవుతుందని నేను అంగీకరిస్తాను. కాని ఆ అతిరంజిత చిత్రణం హద్దుల్ని దాటిపోతే కళ లుప్తమై పోతుంది. మనుష్యుని చిత్తవృత్తి వికలంగానే ఉండిపోతుంది. ఉత్తమకళాసేవనంవల్ల లలితభావాలు అభివృద్ధి కావాలి. స్థాయియైన సంతోషం కలగాలి. అంతే గాని చిత్తవృత్తులు వికలం కాగూడదు.

20

కళా విస్తృతి

మన దేశంలో చిత్రకళ ఒక విచిత్రమైన రూపాన్ని ధరించింది. పూర్వకాలపు పుస్తకాలలోనూ, దేవాలయాల గోడల మీదనూ భారతీయ చిత్రకళారూపాన్ని వ్యక్తంజేసే అనేక చిత్తరువులు కనబడుతున్నవి. రవివర్మ పశ్చిమదేశాన్నుండి మన దేశానికి "యథార్థవాది" యైన కళను తెచ్చి యిరోపీయకళా శాస్త్రాన్నీ, సంప్రదాయాన్నీ మిళితంచేస్తూ మనకు చాలా పౌరాణికచిత్రాలను తయారుచేసి ఇచ్చాడు. హేవెల్ బంగాళా దేశానికి వచ్చి చిత్రకళారహస్యాలను వ్యక్తంచేసి ఒక సంప్రదాయాన్ని, ఒక నూతన పంథాను, సృష్టించాడు. అవనీంద్ర ఠాకూర్, ఆనందకుమారస్వామి, భగినీ నివేదిత మొదలైన కళారసికు లంతా కళాభివృద్ధికి తోడ్పడ్డారు. అజంతా

చిత్రాలనుండి నూతనప్రేరణను పొంది అనేకమంది అద్భుతమైన చిత్రకారులు తయారవుతున్నారు. గుజరాత్‌లోని చాలామంది లక్ష్మీపుత్రులు ఈ నూతనకళా సంప్రదాయాన్ని ఆదరించి అభిమానించారు. అనుసరించారు. 'రవి శంకర రావల్' ఒక "చిత్రకళాపీఠాన్నే" సృష్టించాడు. భారతీయ చిత్రకళ ఇక అనాథ కాదు. నానాలాల్ మెహతా లాంటి చిత్రకళా ఇతిహాస రచయితలుగూడా బయలుదేరారు. డాక్టరు హరిప్రసాద్, రత్నమణి లాంటి కళాకారులు పురాతన భారతీయసంస్కృతిని తిరిగి మన హృదయపీఠాలలో అధిష్ఠింపజేయడానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నారు. అర్థేంద్రకుమార్ గాంగులీ లాంటి కళాకారులు చిత్రకళారహస్యాన్ని విస్పష్టం చేయడం ఆరంభించారు. నందలాల్ బోసులాంటి సమర్థులైన కళాకారులు చిత్రకళయొక్క సర్వతోముఖమైన అనంతశక్తిని వ్యక్తీకరిస్తున్నారు. అందువల్ల మనం ఆత్మరతూ మనోవృత్తితో పురాతనమైన దానినే అంటిపెట్టుకొని కూర్చోనక్కర్లేదు. ఈనాడు ప్రతిదేశంలోనూ చిత్రకళలో అంతర్జాతీయతత్వం పెంపొందుతూ ఉన్నది. పరిశ్రమల యుగం గూడా తన జటిలసౌందర్యాన్ని చిత్రకళకు నేర్పుతూనే ఉన్నది. పాశ్చాత్యదేశాలనుండి మనం ప్రేరణను పొందాలి అని నా అభిప్రాయం కాదు. క్యూబిక్ కళ ఈనాడు సార్వభౌమ స్వరూపాన్ని వహించబోతున్నది. సీతాకోకచిలుక రెక్కలు, మహాసాగరంలోని మత్స్యాలు, వనస్పతుల సృష్టివైచిత్ర్యం, దేశదేశాలలోని పశుపక్షులు, గనుల్లోనుండి తీసిన రాళ్ళు, మంచుశకలాలు, సముద్రంలోని గవ్వలు, నక్షత్రగుల్లలు, ఆకాశం

లోని ఇంద్రధనుస్సు, మేఘాలు, ఇవన్నీ మనకు రంగుకూ, ఆకృతికీ సంబంధించిన నూతనదీక్షను ఇవ్వడం ఆరంభించినవి. అనంతమైన విశ్వసాహిత్యమూ, రసాయన ప్రక్రియల ద్వారా తయారు చేయబడిన క్రొత్తక్రొత్త రంగులూ, మన కళ్ళముందు నాట్యం చేస్తున్నవి. ఇంత సామగ్రి, విశాల సాహిత్యమూ మనముందు ఉన్నసమయంలో "నేను మా నాన్న గారి భావిలోనే నీళ్ళు తాగుతాను. స్నానం చేస్తాను" అని సంకుచితంగా అనవలసిన అవసరం లేదు. దాసభావము (Slave Mentality), హీనభావము (Inferiority Complex) ఈ రెండూ ఉన్నంతకాలమూ స్వాభిమానం ఉండడం అవసరమవుతుంది. కాని ఇకనుండి మనలో ఆ భావాలు ఉండనవసరం లేదు. మనం ఆత్మజ్ఞానాన్ని అలవరచుకొంటే, మన సామాజికజీవితంలో భారతీయతత్వం ప్రతిబింబిస్తూ ఉంటే ఇతర దేశాలనుండి మనం ఎన్నింటిని గ్రహించినా, అన్నింటినీ భారతీయవాతావరణం లోనికి మార్చుకొంటాము. జీవితం పరిశుద్ధంగా లేక ఒకరిని అనుకరించడం ప్రారంభిస్తే, విలాస ప్రేమలో మునిగిపోతే, ఆనాడు మనకు పతనం తప్పదు. అన్నింటినీ జీర్ణంచేసుకొనే శక్తిని మనం సంపాదిస్తే అగ్ని లాగా సర్వభక్షకులం కావచ్చును. పరిశుద్ధుడైన వాడు అన్నింటిమీదా ఆధిపత్యాన్ని సంపాదింపగలుగుతాడు. దేశానికీ, సంఘానికీ శ్రేయస్సును సమకూర్చగలుగుతాడు.

లేఖనకళ విషయంలో మనం ఏమీ శ్రద్ధ వహించడం లేదు. ప్రాచీనకాలంలో అన్నింటికన్నా ఈ కళకు ఎక్కువ ఆదరభావం ఉండేది. పెద్దపెద్ద పాదుషాలు కూడా తమ

తీరిక సమయంలో మత గ్రంథాలను సుందరమైన అక్షరాలలో వ్రాసి తమ జీవితనిర్వాహణానికి తగినంత ధనాన్ని సంపాదిస్తూ ఉండేవారు. నివృత్తిపరాయణులైన సన్యాసులు మొదలైన వారు గూడా లేఖనకళలో అసాధారణమైన ప్రజ్ఞను చూపిస్తూ ఉండేవారు. ఈనాటికి గూడా మన లిపిలో ఉన్న సౌందర్యమంతా వారు పెట్టిన భిక్షే. అచ్చూ, టైపురైటర్లూ రావడంవల్ల ప్రస్తుతం ఈ కళావికాసం అడ్డుపడి పోయింది. యూరపులో మాత్రం అలా జరగలేదు. అక్కడ యంత్ర సహాయం తీసుకోబడ్డా అక్షరాలు సుందరంగా ఉండే విషయం లో ఎక్కువ కృషి జరిగింది. మన దేశంలో ఇంకా జడత్వమే రాజ్యం చేస్తూఉన్నది. "విలియమ్ మారిస్" లాంటివాడు మన దేశంలో జన్మిస్తేనేకాని మనకు ముక్తిలేదు. మన దేశంలో బచ్చూభాయీరావత్ ఈ విషయంలో విశేషంగా కృషి చేస్తున్నాడు. అయినా ఈ కళను సంపూర్ణంగా వికసింప జేయడానికి మనం చాలా ప్రయత్నం చేయవలసి ఉంటుంది.

మూడవది సంగీతకళ. ఈ కళ ప్రస్తుతం చాలా అభివృద్ధిలోనికి వచ్చింది- అనేదానికంటే ఈ కళాప్రచారం ఎక్కువగా జరిగిందనడం యుక్తియుక్తంగా ఉంటుందనుకొంటాను. సంగీతశాస్త్రజ్ఞులు ఈ కళా వి కా సా ని కి ఎక్కువగా తోడ్పడాలి. రవీంద్రనాథుడు సంగీతకళాభివృద్ధికిగాను చాలా కృషి చేశాడు. గుజరాత్‌లోని లోక సంగీతం, (జానపద సంగీతం) దక్షిణదేశంలోని కర్ణాటక సంగీతం, బెంగాలులోని మధురసంగీతం, ఉత్తర హిందూదేశంలోని ఆర్య- ఈరానీ సంగీతం, ఇవన్నీ మనకు పైతృకంగా లభించిన నిధులు. హిమా

లయపర్వత ప్రాంతంలో ఇంకొక రకపు సంప్రదాయం ఉన్న దని తెలుస్తున్నది. ఈ సంప్రదాయాల నన్నిటినీ సమన్వయింపజేసి ఒక భారతీయసంగీతాన్ని సృష్టించాలి. అందుకై విశేషమైన కృషి జరగాలి.

ఆ యా రాష్ట్రాలలోని సంగీతం, ఆ యా రాష్ట్రవాసుల పురుషార్థానికి ప్రతిధ్వనిగా బయలుదేరుతుంది. మనం పరాక్రమవంతుల మైతే "త్రింశత్కోటి కంఠ కలకల నినాదం" లోనుండి మధురము, భయంకరము అయిన రెండురకాల సంగీతమూ బయలుదేరుతుంది. లాస్యమూ, తాండవమూ రెండూ మన వేకదా! ఇవి ఒకవస్తువుయొక్క రెండురూపాలు. సంగీతశాస్త్రనిష్ణాతుడైన "బిథోవిన్" తుపాను సంగీతాన్ని సృష్టిస్తే, మనం దైవీసంపత్తును అభివృద్ధిపరచే సంగీతాన్ని సృష్టించలేమా ? అందుకు సాధనా, ధైర్యమూ, సాహసమూ అవసరం.

అన్ని కళలను వికసింపజేసి అన్నిటినీ సమన్వయింపజేయడం చాలా అవసరం. చిత్రకారుని ఏడు రంగులకూ, గాయకుని ఏడు స్వరాలకూ సమన్వయం కలగాలి. ప్రకృతిలోని పళ్ళనూ, పూలనూ, ఆకులనూ, జీవ జంతువులనూ చూసి, వాటి రంగుల్ని ఆధారంగా తీసుకొని కొత్తరంగుల్ని సృష్టించాలి. ఈ పనిని కేవలం థియసాఫికల్ సొసైటీ వారిమీదనే వదలిపెట్టితే లాభం లేదు. కళాకారులు గూడా ప్రయత్నం చేయాలి. ఇంతవరకు సంగీతం ఏకాంతంగానో, చిన్నచిన్న సమావేశాలలోనో పాడబడుతూ ఉండేది. ఇకనుండి లక్షలు, జనం హాజరైన చోట్లల్లో సంగీతకచ్చేరీలు జరగవలసి ఉన్నవి.

అందువల్ల విరాట్‌భావాలను వ్యక్తంచేసే రాగాలనూ, సంగీత పద్ధతులనూ వికసింపజేయవలసి ఉన్నది. అక్షరజ్ఞానమైనా లేని మనవాళ్ళు ఆదరభావంతో పూజాగృహాలలో మత గ్రంథాలను పెట్టి పూజిస్తున్నట్లుగా ఈనాటి నాగరికుల మను కొనే ధనవంతులు సంగీతానికిగూడా అదేగతిని కలగజేస్తు న్నారు. ఇకనుండి భారతదేశంలో నాలుగు - బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర వర్ణాలతోనూ, ఆరు లేక అరవైఆరు రాగాలతోనూ పని జరగదు. కొత్తకొత్త రాగాలను సృష్టిం చాలి. సృష్టించే యోగ్యతను సంపాదించాలి. రాగ సమన్వ యమూ, నూతన రాగోత్పత్తీ, భారతీయజీవితానికి చాలా అవసరం. కురుపాండవ యుద్ధం, బుద్ధభగవానుని గృహత్యాగం, హరిశ్చంద్రుని సత్యవ్రతపరిపాలనాదీక్షా, సీతాదేవి వనవాస నిర్గమనం, ద్రౌపదీవేణీసంహారం, దమయంతీ స్వయంవరం, దండియాత్ర, హరిజనులకోసం ప్రాణాలను సమర్పించడానికి బాపూజీ ప్రారంభించిన దీక్ష మొదలైన ప్రసంగాలను వ్యక్తీక రించడానికి అవసరమైన ఉదాత్త లలిత రాగాలూ, ఛందస్సులూ నిర్మింపబడాలి.

గుజరాత్‌లోని లోకసంగీతం ఇతర ప్రాంతాలలోని గ్రామీణసంగీతంకంటే విశిష్టంగా ఉంటుంది. అందులో అసాధారణమైన భావవ్యంజకత్వం కన్పిస్తున్నది. "మేఘాణీ" లాంటి మహాకవులు తమ మేఘగంభీరకంఠాలతో పాడుతూ ఉన్నప్పుడు గ్రామీణసంగీతంలోని మాధుర్యం బోధపడు తుంది. ప్రజాకావ్యాలు, ప్రజాసంగీతం, ప్రజాసాహిత్యం ద్వారా భారతీయ జనసామాన్యం యొక్క జీవితాన్ని సంస్క

రించాలి. నాగరికజీవనం, గ్రామీణ జీవనం అనే భేదభావాన్ని రూపుమాపాలి.

శాస్త్రకారులు సంగీతాన్ని, గాత్రము, వాద్యము, నృత్యము అని మూడు విధాలుగా విభజించారు. అపరిశుద్ధమైన జీవితం గడిపే వాళ్ళచేతుల్లో ఉన్నరోజుల్లో శిష్టసమాజం సంగీతాన్నీ, కళనూ ఒక విధంగా బహిష్కరించింది. నాటకంలో వేషంవేసిన వాడి మొఖం చూడకూడ దనీ, చూస్తే ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవలెననీ నిన్నటి మొన్నటిదాకా అనుకుంటూనే ఉండేవారం. నటీమణులు పవిత్రురాళ్ళుగా ఉండడానికి వీలే లేదని మన దురభిప్రాయం. నటి, గణిక అనే శబ్దాలతో వారిని పిలవడమే అందుకు నిదర్శనం. (ఇక్కడ ఒక విషయం చెప్పవలసి ఉన్నది. కళకొరకు కళ అనే సిద్ధాంతాన్ని ఏర్పర్చుకొన్నప్పుడు ఎంత జాగ్రత్తగా సంచరించాలో బోధపరుచుకోవాలి) కళ అంటేనే అసహ్యించుకొనే ఆ రోజుల్లో, అందులోనూ నృత్యకళ అంటే శిష్టసమాజం ఎంత అసహ్యించుకొనేదో ఆలోచించుకోవచ్చును. ప్రాచీన కవులు రాధాకృష్ణుల రాసక్రీడల వర్ణన ద్వారా శృంగారానికీ, భోగవిలాసాలకూ ధార్మికమైన ఆవరణను, ముసుగును తగిలించినా, జనసామాన్యంలో నృత్యకళ అంటే ఆదరంగానీ, సద్భావంగానీ కలగలేదు. కాఠియావాడ్‌లోని రబారీ భర్వాడ్ జాతివారు ఈ కళకు కొంత ప్రోత్సాహాన్ని కలుగజేశారు. శ్రీకృష్ణుడు కూడా కాఠియావాడ్ రబారీయే కదా! యూరపు దేశస్థులు నృత్యప్రియులు. ఇంగ్లండు నుండి రష్యావరకూ, ఐస్‌లెండ్ నుండి ఇటలీ లేక గ్రీసువరకూ అన్నిచోట్లా నృత్యకళ అంటే ఆదరభావం మెండు. మన దేశంలో

కూడా ఇంగ్లీషు విద్యాప్రచారంవల్ల నృత్యకళ అంటే ఆదరాభిమానాలు పెంపొందుతూ ఉన్నవి. నవరాత్రిఉత్సవాలలో మాత్రమే అమలులో ఉండే గర్బాగీతాలకు నాగరికజీవితంలో గూడా మహత్వపూర్ణమైన స్థానం లభిస్తున్నది. చిత్రకళనూ, సంగీతకళనూ కూర్చొనిచూపించవచ్చును. నృత్యకళ విషయంలో అట్లాకాదు. దానిలో తాళబద్ధమైన వ్యాయామం గూడా ఉంటుంది. అటువంటి వ్యాయామం వల్ల శరీరంలోని అన్ని నరాలకూ కదలిక కలగడమేగాకుండా, విశ్రాంతి గూడా కలుగుతుంది. నృత్యకళలో అనేక కళల సహకారం గూడా ఉంటుంది. దుస్తులు, ఆభరణాలు, ధూపదీపాలు, సంగీతం, తాళం, హావభావాలు, సాహిత్యం అన్నీ నృత్యకళలో సమ్మిశ్రితమైఉంటవి. మన ప్రాంతం (గుజరాత్)లో గర్బానృత్యము, భర్వాడ్ నృత్యము, ఘుమ్మస్ నృత్యమే ఇదివరలో ఉండేవి. ఇప్పుడు శాంతినికేతనం ద్వారా మణిపురీనృత్యంగూడా దేశమంతా వ్యాపిస్తున్నది. నృత్యంద్వారా చేసే కసరత్తు సుకుమారులకు గూడా బాగా ఉపయోగిస్తుంది. ఉదయశంకరుడి నృత్యం నేను ఇంకా చూడలేదు. మన దేశంలో వేరువేరు ప్రాంతాలలో వేరువేరు సంప్రదాయాల నృత్యవిధానాలు ఉన్నవి. అన్నిటినీ ఉద్ధరించాలి. ప్రచారంలోనికి తీసుకొని రావాలి. హిందూ దేశంలో అటుసేతువునుండి, ఇటుహిమాలయంవరకూ దేశమందంతటా అనేకదేవాలయాలు ఉన్నవి. ప్రతి దేవాలయంలోనూ నృత్యంచేస్తూ ఉండే అప్సరసల విగ్రహాలు చెక్కబడి ఉన్నవి. ఆ విగ్రహాల ఫోటోలను తీసి ఒక ఆల్బమ్ తయారు చేయిస్తే, ఎన్నో ఉత్తమనృత్యపద్ధతులు, హస్తముద్రలు మనకు

దొరుకుతవి. ఈ విషయంలో గూడా చాలా ప్రయత్నం చేయాలి. ఒక అహమ్మదాబాదు, బీరమ్‌గామ్‌లోనే మనకు ఎన్నో నమూనాలు దొరుకుతవి. నాట్యకళ, నృత్యకళ రెండూ తోడుతోడుగానే నడుస్తూఉంటవి. సంగీతంలో ధ్వనిచమత్కారమూ ఉంటుంది, భావవ్యంజకత్వమూ ఉంటుంది. అదేవిధంగా నృత్యకళలో గూడా అంగసౌష్ఠవప్రదర్శనమే గాకుండా భావ ప్రదర్శన శక్తి గూడా ఉంటుంది. నృత్యప్రదర్శనంలోని లావణ్యాన్ని నేను బాల్యంలో (పోర్చుగీసు) గోవాలో చూశాను. కథాకళి నృత్యం వైపుకు కొంతమంది దృష్టి ఆకర్షితమైనది. గోవానృత్యం వైపుకు గూడా మన దృష్టి ప్రసరించాలి. నృత్యకళలో సాంప్రదాయకతత్వంకంటే భావవ్యంజకత్వం ఎక్కువగా ఉంటుందని నా అభిప్రాయం.

మన పూర్వులు నృత్యకళను భక్తికి ఒక అంగంగా అంగీకరించారు. ఈ కళను సాంఘిక రూపంలోనికి మార్చేటప్పుడు, ఉపయోగించే టప్పుడు చాలా ప్రమాదాలను ఎదుర్కొనవలసి వస్తుంది. అందువలన చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలి. వికారాల ప్రాచుర్యంవల్ల ప్రమాదం కలుగుతుం దని కళనే బహిష్కరిస్తా మనకూడదు. వికారాలకు లోను గాక కళావికాసానికి తోడ్పడాలి.

21

ఉపసంహారం

కళను గురించి చాలా వ్రాశాను. కాని, వ్రాయదలచుకొన్నది సరిగ్గా వ్రాయగలిగానని ధైర్యం మాత్రం కలగడం లేదు. నేను కళకూ, కావ్యానికీ ఏవిధమైన భేదభావాన్నీ పాటించలేదని మీరు ఆక్షేపించవచ్చును. ఆ ఆక్షేపణను స్వీకరిస్తూ, అది దోషంకాదు, గుణమే అని మనవి చేస్తున్నాను. ముఖ్యంగా సాహిత్యపరిషత్సభ్యులు, కళ, కావ్యము రెంటిలో ఉన్న సామ్యాన్ని, ఐక్యాన్ని ఎక్కువగా గుర్తించాలి. ప్రకృతికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యాన్నిచ్చానని రెండవ ఆక్షేపణ రావచ్చు. కళాకారుడు సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేస్తాడు. అతనిది విశ్వామిత్ర సృష్టి. అయినా సృష్టికర్త బ్రహ్మదేవుడు కళాకారులకు కులగురువనే విషయం మాత్రం మనం మరచిపోగూడదు.

కళను గురించి ఇంత పుస్తకం వ్రాయడం కంటె దేశంలోని భూమినీ, తటాకాలనూ, నదులనూ, వాటిమీద కట్టబడిన వంతెనలనూ, వృక్షాలనూ, వాటి ఛాయలనూ, ఆ ఛాయలలో నెమరు వేస్తూ విశ్రాంతితీసుకొనే పశువులనూ, పింఛం విప్పి నాట్యమాడే నెమళ్ళనూ, సముద్రతీరాలనూ, పర్వతాలనుండి క్రిందకు దూకే జలప్రపాతాలనూ, గుహలనూ వర్ణించి ఉంటె బాగా ఉండేదేమో ననుకొంటున్నాను. తీర్థస్థానాలు, దేవాలయాలు, మంటపాలు, మసీదులు, వైష్ణవ జైన దేవాలయాలు ఎంత ప్రసిద్ధాలో, దేశంలోని కళాస్థానాలు, సౌందర్యస్థానాలు కూడా అంత ప్రసిద్ధాలే.

గుజరాత్‌లోని జనాన్ని, వారి స్వభావాన్ని, వారి దుస్తులనూ, వారి ఆచారవ్యవహారాలనూ, వారి ఉత్సవాలనూ, యాత్రలనూ, లోకకథలనూ, లోకగీతాలనూ, ధార్మిక సంప్రదాయాలనూ, వాటి మర్మం తెలుసుకొని వాటిలో నిహితమై ఉన్న కళాబీజాలనూ, వర్ణించినట్లయితే ఎంతో ఉపయోగం ఉండేదనుకొంటాను. గుజరాత్‌లో ఇరవయి సంవత్సరాలు నివసించినా గుజరాత్‌లోని అన్నిభాగాలను చూసే అదృష్టం నాకు సంప్రాప్తం కాలేదు. భవిష్యత్తులో ఎవరో ఒక కళాకారుడు ఆపనిని పూర్తిజేస్తాడని ఆశిస్తున్నాను. ఆనాడు గుజరాత్ ప్రాంతం కొత్త అవతారాన్ని ధరిస్తుంది. భారతీయకళకు సంబంధించిన ఒక అంగం సంపూర్ణంగా వికసిస్తుంది.

కళకు సంబంధించిన కొన్ని విషయాలను సంకేతమాత్రంగా చర్చించాను. కళావిభాగాలను ఏర్పాటు చేసుకొని ఒక్కొక్క విభాగంలో ఒక్కొక్కరు సమర్థులైన కళాకారులు పని చేసినప్పుడుగాని నిజమైన కళోపాసన జరుగదు. ఇంతవరకు జరిగింది విఘ్నేశ్వరపూజ మాత్రమే. నేను చర్చించిన విషయాలన్నీ ఒకే కళయొక్క భిన్నభిన్నమైన అంతర్భాగాలు మాత్రమే. జీవనకళలో పురుషార్థము, ప్రేమ, నిష్ఠ మొదలైన వృత్తులు మాత్రమే ఉంటవి. జీవనకళ తాలూకు ఉపాంగాలను గురించి నప్పుడు ఆ చర్చలోనికి జ్ఞాననిష్ఠ, సత్యపరాయణత్వము, సజ్జనత్వము, బుద్ధిప్రాగల్భ్యము, ఉదారత, సమయజ్ఞత, రసజ్ఞత, ఔచిత్యము, సహానుభూతి, సేవాభావం, త్యాగం, శ్రద్ధ, ఈశ్వరభక్తి మొదలైన అన్ని గుణాలూ వస్తవి. జీవన కళాదృష్టికీ, ఈగుణాలకూ సంబంధం ఏమిటని మనం ఆలోచించడం ప్రారం

భి స్తే కళావివేచనాన్ని వదలి ఆదర్శమనే ఆకాశంలో విహారం చేయవలసి వస్తుంది. పైన చెప్పిన గుణాలను సంపాదించే దైవీశక్తిని వికసింపజేస్తేనే కాని కళావికాసం కలగదని నా దృఢ విశ్వాసం.

ఇంతవరకు బాపూజీ అధ్యక్షతవహించిన అన్ని సంస్థలూ నూతనోత్సాహంతో అద్భుతంగా పనిచేస్తూనే వచ్చినవి. ఈ సంవత్సరం ఈ సాహిత్యపరిషత్తుకు గూడా బాపూజీయే అధ్యక్షత వహించారు. అందువల్ల ఈ సంవత్సరం సాహిత్య రంగంలో గూడా అద్భుతమైన కృషి జరిగి తీరుతుంది. గ్రామాలలోని రైతులకూ, మిల్లులలోని కార్మికులకూ, బ్రాహ్మణాది వర్ణాలవారికీ, దేవాలయాల పూజారులకూ, హరిజనులకూ పూంజీపతులకూ, సామ్యవాదులకూ, స్వదేశసంస్థానాధిపతులకూ, వారిచే పీడింపబడేవారికి అందరకూ ఒకే ప్రవృత్తిద్వారా పరస్పర సహకారాన్ని, సహయోగాన్ని కలిగేటట్లు కళోపాసన ద్వారానే చేయగలుగుతాము. కళోపాసనలో సాంప్రదాయిక విభేదా లుండవు. హిందువు లనీ, మహమ్మదీయు లనీ, ఇంకా ఇతరు లనీ భేదం ఉండదు. కళోపాసనలో అందరూ ఏకం కా గలుగుతారు.

ప్రతులకు :

అంబటిపూడి కృష్ణమూర్తి

విశ్వసాహిత్య గ్రంథమండలి, బెజవాడ